

STRATEGIJA RAZVOJA

općine Tešanj
2018-2022

Strateška platforma

II Uvod 5

III Metodologija izrade strategije 6

IV Strateška platforma 8

IV.1. Socio-ekonomska analiza.....	8
IV.1.1. Geografski položaj i prirodne karakteristike	8
IV.1.2. Demografske karakteristike i kretanja	9
IV.1.2.1. Ukupan broj stanovnika.....	
IV.1.2.2. Gustina naseljenosti.....	
IV.1.2.3. Starosna struktura.....	
IV.1.2.4. Broj i struktura domaćinstava (urbani/ruralni)a.....	
IV.1.2.5. Nacionalna struktura.....	
IV.1.2.5. Prirodni priraštaj.....	
IV.1.3. Tehnička infrastruktura i zemljište	12
IV.1.3.1. Stanje saobraćajne infrastrukture.....	
IV.1.3.2. Lokalni prijevoz.....	
IV.1.3.3. Struktura imovine u vlasništvu Općine.....	
IV.1.3.4. Stanje elektro-distributivne mreže na području Općine, broj kupaca/potrošača električne energije.....	
IV.1.3.5. Javna rasvjeta.....	
IV.1.3.6. Telekomunikacije, internet i RTV signal.....	
IV.1.3.7. Stanje prostorno-planske dokumentacije - regulacioni planovi	
IV.1.3.8. Stanje komunalne infrastrukture i usluga za koje je odgovorna lokalna samouprava - vodovodna mreža, broj korisnika (javni/poslovni sektor i domaćinstva urban/ ruralna), potrošnja vode i projekcija potrebnih količina vode, otpadne vode – kanalizaciona mreža, grijanje.....	
IV.1.3.9. Poljoprivredno zemljište.....	
IV.1.3.10. Kvalitet zemljišta i vlasnička struktura.....	
IV.1.3.11. Struktura poljoprivrednog zemljišta prema bonitetnim klasama.....	
IV.1.4. Lokalna uprava i civilno društvo	44
IV.1.4.1. Stanje administrativnih usluga lokalne samouprave - struktura (polna i obrazovna) zaposlenih u JLS.....	
IV.1.4.2. Struktura nevladinih organizacija /udruženja	
IV.1.5. Budžet i finansije	50
IV.1.5.1. Učešće poreskih i neporeskih prihoda u ukupnom budžetu općine	
IV.1.5.2. Kretanje odnosa kapitalnih i administrativnih izdataka	
IV.1.6. Ekonomija	54
IV.1.6.1. Broj privrednih subjekata, struktura prema veličini, prema djelatnosti Stanje saobraćajne infrastukture.....	
IV.1.6.2. Ukupan prihod po sektorima, produktivnost po sektorima.....	
IV.1.6.3. Uvoz-lzvoz i pokrivenost.....	
IV.1.6.4. Prosječna plata.....	
IV.1.6.5. Poslovne zone.....	
IV.1.6.6. Podaci o poljoprivredi (broj poljoprivrednih preduzeća, zadruga, formalnih i neformalnih gazdinstava, savjetodavnih službi/osoblja i poljoprivrednih servisa (e.g. hladnjače, otkupne stanice, itd.))Uvoz-lzvoz i pokrivenost.....	
IV.1.6.7. Struktura i obim poljoprivrede (stočarstvo, ratarstvo,itd.) - broj grla, zasada, zasađene površine, ostvareni fizički obim proizvodnje, ostvareni prihod, broj zaposlenih Prosječna plata..	
IV.1.7 Tržište rada	64
IV.1.7.1 Broj zaposlenih/nezaposlenih.....	
IV.1.7.2. Kvalifikaciona struktura registrvanih nezaposlenih.....	
IV.1.7.3. Polna struktura nezaposlenih.....	
IV.1.7.4. Broj registrovanih nezaposlenih prema dužini čekanja na posao.....	

IV.1.7.5. Broj zaposlenih u privatnom i javnom sektoru.....	
IV.1.7.6. Broj zaposlenih - nezaposlenih.....	
IV.1.8. Zdravstvo	68
IV.1.8.1. JZU – Javne zdravstvene ustanove.....	
IV.1.9. Socijalna zaštita	73
IV.1.9.1. Broj korisnika i izdvajanja.....	
IV.1.9.2. Osjetljivost/ranjive grupe.....	
IV.1.9.1. Broj penzionera, prosječna visina i vrsta penzije (starosna, invalidska, porodična).....	
IV.1.10. Obrazovanje	84
IV.1.10.1. Broj korisnika predškolskog obrazovanja.....	
IV.1.10.2. Broj učenika koji pohađaju osnovne škole na području općine.....	
IV.1.10.3. Broj učenika koji pohađaju osnovne škole na području općine.....	
IV.1.10.4. Brojčani podaci o predškolskim i školskim institucijama.....	
IV.1.10. Kultura i sport	84
IV.1.10.1. Broj organizacija, članova, manifestacija.....	50
IV.1.11. Sigurnost građana	86
IV.1.10.1. Broj krivičnih djela, struktura kriminala.....	
IV.1.12. Okoliš	90
IV.1.12.1. Stanje zraka.....	
IV.1.12.2. Stanje vodnih resursa.....	
IV.1.12.3. Stanje zemljišta.....	
IV.1.12.4. Stanje šumskih ekosistema.....	
IV.1.12.5. Upravljanje otpadom - % korisnika ove usluge, od ukupnog broja domaćinstava, divlje deponije.....	
IV.1.12.6. Upravljanje prostorom i životnom sredinom, stanje gradskog zelenila.....	
IV.1.12.7. Zaštita prirodnog i kulturno-istorijskog nasljeđa.....	
IV.1.12.8. Uticaj lokalne ekonomije na životnu sredinu.....	
IV.1.12.9. Uticaj životne sredine na javno zdravlje.....	
IV.1.13. Procjena rizika od elementarnih nepogoda	116
IV.1.13.1. Poplave.....	
IV.1.13.2. Klizišta i odroni.....	
IV.1.13.3. Požari.....	
IV.1.13.4. Zemljotresi/Potresi.....	
IV.1.13.5. Oluja, grad, mraz.....	
IV.1.13.6. Nesreće od neeksplozivnih ubojnih sredstava (NUS) i minsko-eksplozivnih sredstava (MES)Upravljanje prostorom i životnom sredinom, stanje gradskog zelenila Stanje zraka.....	
IV.1.13.7. Kapacitet zaštite i spašavanja.....	
IV.2. Strateško fokusiranje.....	122
IV.2.1. SWOT analiza općine Tešanj	122
VI.2.2. Strateški fokusi	123
IV.2.3. Vizija i strateški ciljevi razvoja	124
IV.2.3.1. Vizija.....	124
IV.2.3.2. Strateški ciljevi.....	125

II. Uvod

Strategija integrisanog razvoja 2018-2027. godine je ključni strateško-planski dokument općine Tešanj, koji treba da podstiče budući rast i razvoj zajednice. Strategija razvoja ima u vidu društvenu i ekonomsku sferu, ali i aspekte zaštite i unaprijeđenja životne sredine i prostora.

Strategija je razvijena da bude okvir definisanja zajedničkih ciljeva, podsticanja lokalnih snaga, ali i odgovor na izazove budućeg razvoja općine i sveukupnog života u njoj. Kao takva, Strategija integrisanog razvoja je u skladu sa strategijama i politikama na višim nivoima vlasti, i to prije svega sa: nacrtom Razvojne strategije BiH 2010-2014, Strategijom socijalne uključenosti 2009-2014, ali i sa drugim sektorskim strategijama na državnom, entitetskom i kantonalnom nivou.

Strategija razvoja općine Tešanj izrađena je od strane radnih tijela koje je imenovalo općinsko vijeće i općinski načelnik općine uz puno učešće predstavnika javnog, privatnog i nevladinog sektora. Strategija integrisanog razvoja je usvojena na xyz sjednici Općinskog vijeća xy.yz.abcd. godine, te je stupila na snagu 2018. godine.

Strategija informiše sveukupnu javnost i privatne ulagače o razvojnom putu općine, predstavlja osnovu za izradu detaljnih planova i programa u pojedinim sektorima, kreira osnovu za praćenje napretka te ohrabruje saradnju i dogovor u planiranju različitih nivoa vlasti i društvenoekonomskih partnera.

Strategija razvoja općine Tešanj za period 2018-2027. godina je izrađena uz podršku Razvojnog programa Ujedinjenih nacija u BiH (UNDP).

Strategija razvoja predstavlja putokaz za sveukupni razvoj općine Tešanj, a obuhvata ekonomski, društveni i plan zaštite i unapređenja životne sredine, uz poštivanje prostornog aspekta. Vizija razvoja te strateški ciljevi razvoja općine definisani su za period od 10 godina.

Prihvatajući činjenicu da postavljanje ciljeva podrazumjeva ne samo odgovor na pitanje „šta“, već „kako“ i „zašto“, te da je odgovor na ovo pitanje od ključnog značaja za kvalitetnu implementaciju Strategije. Općinski razvojni tim je razvio sektorske planove i operativni dio Strategije. Sektorski planovi, operativni ciljevi, programi, projekti i mjere, usmjereni ka poboljšanju kvaliteta života u općini, definisani su za period od 5 godina. Okvirni operativni planovi su izrađeni za naredne tri, a detaljni akcioni planovi za godinu dana. Bitno je naglasiti da Strategija obuhvata i listu prioriternih programa i projekata u svakom sektoru, a koji omogućavaju dostizanje postavljenih ciljeva putem provođenja operativnih aktivnosti, čime se stvara osnova za sveukupnu implementaciju Strategije. Nadalje, prioriterni programi i projekti nisu samo osnova za korištenje općinskih i drugih domaćih izvora sredstava, nego i dobra osnova za pristup eksternim izvorima sredstava, poput IPA programa Evropske unije, ali i drugih programa podrške u Bosni i Hercegovini.

Kod izrade Strategije razvoja općine Tešanj posebno se vodilo računa o ostvarivanju horizontalne intersektorske usklađenosti te vertikalne usklađenosti Strategije sa strategijama i planovima na drugim nivoima. Dodatan značaj je poklonjen mogućim inicijativama međuopćinske saradnje. Preduslov kvalitetne i pravovremene implementacije Strategije jeste prepoznavanje njenog značaja od strane sveukupne lokalne zajednice i viših nivoa vlasti, ali i uspostavljanje Strategijom predviđenih mehanizama za njenu implementaciju, izvještavanje, ažuriranje i sveukupnu operacionalizaciju, a što je zadatak koji Općini, ali i svim drugim akterima u lokalnoj zajednici, predstoji u narednom periodu.

III. Metodologija kreiranja strategije razvoja

U izradi strateškog plana razvoja općine Tešanj korištena je standardizovana Metodologija za integrisano planiranje lokalnog razvoja (miPRO), prihvaćena i preporučena od strane entiteskih vlada te Saveza općina i gradova oba entiteta. MiPRO je u potpunosti usklađena sa postojećim zakonskim okvirom kojim je definisano planiranje razvoja na lokalnom nivou, gdje je općinska administracija nosilac procesa izrade i implementacije strategije, uz maksimalno uključivanje i svih drugih aktera života u lokalnoj zajednici. Nadalje, miPRO je u potpunosti usaglašena sa vodećim principima i pristupima strateškom planiranju koje promoviše Evropska unija.

Vodeći principi na kojima se zasniva Strategija razvoja općine Tešanj su održivost i socijalna uključenost. Održivost kao princip integriše ekonomski i aspekt zaštite životne sredine, dok princip socijalne uključenosti podrazumjeva jednake šanse za sve i pravičnost u smislu identifikovanja potreba i interesa marginalizovanih i socijalno isključenih grupa stanovništva.

Nadalje, Strategiju razvoja karakterišu integracija (što znači da su ekonomski, društveni i aspekt zaštite životne sredine posmatrani kao neodvojivi dijelovi jedne cjeline) i participacija (svi zainteresovani akteri su angažovani i doprinijeli su izradi Strategije).

Općina se angažovala u procesu izrade Strategije vođena uvjerenjem da strateško planiranje predstavlja ključni instrument za proaktivno i odgovorno upravljanje lokalnim razvojem. Proces je operativno vodio Općinski razvojni tim, a u samom procesu **stvoreni** su mehanizmi za snažno građansko učešće, dominantno kroz rad Partnerske grupe-konsultativnog tijela koje su činili predstavnici javnog, privatnog i nevladinog sektora. Poseban naglasak je stavljen na uključivanje i adekvatno prepoznavanje potreba potencijalno ranjivih kategorija stanovništva. U proces je sveukupno bilo uključeno više od **xyz** građana. Polazna tačka za izradu Strategije razvoja općine Tešanj je bila analiza postojećih strateških dokumenata, nivoa njihove realizacije, te stepena razvijenosti ljudskih resursa neophodnih za izradu i implementaciju strategije.

Ova analiza je bila nadograđena na osnovu analize relevantnih kvantitativnih i kvalitativnih podataka iz primarnih i sekundarnih izvora. Noseći i najvažniji dio Strategije predstavlja njen strateški dio, tj. strateška platforma, a koja uključuje socio-ekonomsku analizu, strateške fokuse, viziju razvoja i strateške ciljeve razvoja. Sektorske planove razvoja ekonomije, društva i zaštite i unaprijeđenja životne sredine izradile su za tu svrhu formirane sektorske radne grupe, a koje su činili predstavnici javnog, privatnog i nevladinog sektora.

U završnom dijelu procesa, Općinski razvojni tim je, na bazi principa integracije, objedinio i uskladio sektorske dokumente, te izradio okvirne trogodišnje i detaljne jednogodišnje planove implementacije, uključujući i plan razvoja organizacijskih kapaciteta i ljudskih potencijala neophodnih za proces implementacije Strategije. Kako bi se omogućila efektivna implementacija Strategije, finansijski okvir Strategije i općinski budžet za 2018. godinu su u potpunosti usklađeni.

IV.1.1 Geografske karakteristike

Geografska širina Tešnja: 44° 33'

Nadmorska visina: 230 m (najveća nadmorska visina 732m na Crnom vrhu)

Klima: Umjereno-kontinentalna

Površina općine Tešanj: 163 km² (283 stanovnika po km²);

1991. godine: 223 km² (217,40 stanovnika po km²).

Općina Tešanj se nalazi na prostoru između srednje i sjeveroistočne Bosne i

Hercegovine, a prema teritorijalnom ustrojstvu Bosne i Hercegovine ona pripada sjeverozapadnom dijelu entiteta Federacije BiH i jedna je od dvanaest općina Zeničko-dobojskog kantona, kao općina koja predstavlja sjeverozapadni dio ovog kantona.

Sadašnja teritorija općine Tešanj je određena Dejtonskim mirovnim sporazumom za BiH iz 1995. go-dine, te nakon ovako uspostavljenih novih, poratnih, granica teritorija općine Tešanj se smanjila Zakonom o konstituisanju novih općina u Federaciji BiHsa dotadašnjih 223 km² na sadašnjih 163 km².

Što se tiče mineralnihresursa, njihova nalazišta su dosta skromna i ograničena. Prema do sada vršenim geološkim istraživanjima, ima nalazišta lignita i mrkog uglja, zatim određene količine kvarcnog pijeska, beto-nista i sl. Međutim, količine svih ovih sirovina su gotovo neznatne i njihova eksploatacija nije isplativa, izuzev mogućnosti eksploatacije kamena (Trebačko brodo) u različite vrste kvarcnog pijeska i šljunka.

Na prostoru MZ Kalošević i Mrkotić nalaze se nalazišta veoma kvalitetnog kamena-granita. Do početka 60-tih godina eksploataciju kamena vršilo je privredno društvo koje je pripojeno Ciglani iz Jelaha. Shodno novom zakonu o koncesijama koji je definisao postupke kod ispitivanja i postupke kod eksploatacije, ovaj resurs ostaje kao resurs pokretanja tih aktivnosti shodno zakonu.

Treba istaći i mineralne vode koje su po svojoj kvaliteti postale prepoznatljive jer je kvalitet istih potvrđen na prestižnom međunarodnom takmičenju u Beverly Springsu, u Americi. Tešanjске mineralne vode su osvojile najviše višegodišnje nagrade, uključujući sam svjetski vrh – zlatne medalje.

Shodno novom zakonu o koncesijama koji je definisao postupke kod ispitivanja i postupke kod eksploatacije, ovaj resurs ostaje kao resurs pokretanja tih aktivnosti shodno zakonu.

IV.1.2 Stanovništvo

IV.1.2.1 Broj stanovnika

Stanovništvo je bitan faktor društveno-ekonomskog razvoja. Povoljna prirodno-geografska obilježja značajno su uticala na proces stalnog naseljavanja područja općine Tešanj od najranije istorije za koju postoje pisani tragovi. Burna istorijska previranja tokom vremena na ove prostore dovodila su različite, narode, kulture, vjerske skupine, ali i društvene, ekonomske i političke sisteme. Promjene različitih

društveno-političkih sistema koji su se nerijetko izmjenjivali na ovim prostorijama kroz istoriju, značajno su uticale na demografske tokovei značaj ovog područja u odnosu na ostale dijelove Bosne i Hercegovine, pa i šire.

Tokom vremena, na prostoru općine Tešanj dolazi je do demografskih promjena, koje su bile uzrokovane društveno-ekonomskim napretkom, posebno u drugoj polovini 20.vijek a i početkom 21.vijek a, direktno su djelovali na razvoj stanovništva što je oličeno u migracionim procesima, te promjeni strukture stanovništva na lokalnom nivou.

U periodu od 1953. do 1991. godine broj stanovnika općine Tešanj povećao se za 21.554 ili za 1,8 puta. Značajne promjene u ukupnom broju stanovnika općine Tešanj nastupile su u periodu od 1992-1995. godine kada je znatan broj stanovnika iz susjednih općine (Doboj, Teslić, Derventa i dr.) pronašao utočište u ovoj lokalnoj zajednici, uz to da je određeni broj domicilnog stanovništva u istom periodu napustio teritoriju općine. Kao rezultat navedenih kretanja, neposredno nakon 1995. godine na prostoru općine Tešanj je živjelo 54.047 stanovnika, od čega je 40.618 domicilnog, a 13.429 raseljenog stanovništva iz drugih područja Bosne i Hercegovine¹.

~~1 Procjena ukupnog broja prisutnog stanovništva po kantonima, Federalni zavod za statistiku, Sarajevo, 2006. godine.~~

~~2Izvor: Popis stanovništva, domaćinstava i stanova u BiH, 2013., Rezultati popisa, Agencija za statistiku BiH, Sarajevo, juni 2016.~~

~~3Popisi stanovništva iz 1953., 1961., 1971., 1981., 1991., 2013.; Statistički godišnjak/Ijetopis Federacije Bosne i Hercegovine, Federalni zavod za statistiku (različita godišta); Zničko-dobojski kanton u brojkama, Federalni zavod za statistiku (različita godišta).~~

U periodu nakon 1995. godine ukupno kretanje stanovništva općine Tešanj odvija se u skladu sa aktuelnim društveno-ekonomskim uslovima u Bosni i Hercegovini. U periodu 1996 do 2016. godine broj stanovnika općine Tešanj opao je sa 54.047 na 43.063 stanovnika. Broj stanovnika u općini Tešanj od 1996. godine smanjivao se uslijed procesa povratka raseljenih licca u ranija mjesta boravka, a osim migracione komponente, na kretanje stanovništva općine Tešanj uticalo je i smanjenje stope nataliteta, te povećanje smrtnosti stanovništva općenito gledano sa BiH nivoa.

Nakon potpisivanja Dejtonskog mirovnog sporazuma površina općine Tešanj je smanjena sa 223 na 217,4 km², a osnivanjem općine Usora 1996. godine na 163 km². Na taj je način općina Tešanj izgubila i znatan broj stanovnika, što je uticalo kako na ukupno tako i na prirodno kretanje, a i na sastav stanovništva općine Tešanj.

Tabela 1. Kretanje broja stanovnika

Kretanje broja stanovnika na području općine Tešanj u periodu 1953-2013/163. Godina	Broj stanovnika
1953.	26.926
1961.	29.182
1971.	Iç.1

¹ Procjena ukupnog broja prisutnog stanovništva po kantonima, Federalni zavod za statistiku, Sarajevo, 2006. godine.

²Izvor: Popis stanovništva, domaćinstava i stanova u BiH, 2013., Rezultati popisa, Agencija za statistiku BiH, Sarajevo, juni 2016.

³Popisi stanovništva iz 1953., 1961., 1971., 1981., 1991., 2013.; Statistički godišnjak/Ijetopis Federacije Bosne i Hercegovine, Federalni zavod za statistiku (različita godišta); Zničko-dobojski kanton u brojkama, Federalni zavod za statistiku (različita godišta).

IV.1.2.2 Gustina naseljenosti

Gustina naseljenosti općine Tešanj iznosi 264,19 stanovnika po 1 km². Ovaj podatak općinu Tešanj svrstava u veoma gusto naseljeno područje, posebno ako se ima na umu činjenicu da je dominantna pojedinačna stambena gradnja na području općine. Ako izvršimo uvid u podatke Agencije za statistiku BiH, možemo uočiti da je poredak lokalnih zajednica sa najvećom gustinom naseljenosti slijedeći²:

1. Novo Sarajevo 7.456,57
2. Novi Grad Sarajevo 2.661,57
3. Centar Sarajevo 2088,88
4. Stari Grad Sarajevo 817,72
5. Tuzla 447,75
6. Vogošća 360,98
7. Tešanj 311,42

Kao što vidimo iz prezentovanih podataka, općina Tešanj zauzima 7 mjesto u BiH i FBiH po gustini naseljenosti, a ispred nje se nalazi 6 općina iz Kantona Sarajevo koje predstavljaju visoko urbanizovana područja. Iz općine Tešanj prema gustini naseljenosti ostali su gradovi Mostar, Banja Luka, Istočno Sarajevo, Zenica i drugi značajni urbani centri. Izneseni podaci posebno dobijaju na vrijednosti, ako se zna da za razliku od svih navedenih centara općina Tešanj nema razvijen segment kolektivne stambene gradnje, tako da je izneseni podatak o gustini naseljenosti značajan zbog direktnog uticaja na kompleksnost rješenja urbanizacije i prateće infrastrukture.

IV.1.2.3 Starosna struktura

Prema podacima posljednjeg popisa stanovništva realizovanog 2013. godine prosječna starost stanovništva na području općine Tešanj je 35,35 godina, pri čemu je prosječna starost muškaraca 34,51 godina, a žena 36,17 godina. U tabeli 2 dat je pregled raspoređenosti stanovništva općine prema spolu i starosnoj pripadnosti.

Tabela 2. Raspoređenost stanovništva prema spolu i starosti

Starosna dob	Spol		Ukupno
	Muškarci	Žene	
0-4	1.388	1.301	2.689
5-9	1.342	1.268	2.610
10-14	1.449	1.377	2.826
15-19	1.908	1.680	3.588
20-24	1.603	1.620	3.223
25-29	1.641	1.580	3.221

²[1] <http://www.mojemjesto.ba/bs/statistika/gustina-naseljenosti>

30-34	1.592	1.583	3.175
35-39	1.659	1.697	3.356
40-44	1.608	1.612	3.220
45-49	1.592	1.668	3.260
50-54	1.548	1.608	3.156
55-59	1.293	1.323	2.616
60-64	1.060	1.216	2.276
65-69	717	811	1.528
70-74	507	627	1.134
75-79	303	423	726
80-84	120	203	323
85+	46	90	136

IV.1.2.4 Broj i struktura domaćinstava (urbani/ruralni)

Na području općine Tešanj se nalazi 13.426 domaćinstava, sa prosječnim brojem članova domaćinstva 3,21 člana. Raspodjela domaćinstava prema broju članova je slijedeća:

- a) sa 1 članom je 1.820 domaćinstava;
- b) sa 2 člana je 2.857 domaćinstava;
- c) sa 3 člana je 2.991 domaćinstava;
- d) sa 4 člana je 3.473 domaćinstava;
- e) sa 5 članova je 1.440 domaćinstava;
- f) sa 6 članova je 576 domaćinstava;
- g) sa 7 članova je 194 domaćinstava;
- h) sa 8 i više članova je 75 domaćinstava.

Od navedenih 13.426 domaćinstava njih 6.098 bave se poljoprivrednom djelatnošću, dok njih 874 obavlja poljoprivrednu djelatnost i poljoprivredne proizvode prodaju na tržištu.

IV.1.2.5 Nacionalna struktura

Prema rezultatima posljednjeg popisa stanovništva iz 2013. godine na području općine Tešanj živi 43.063 stanovnika (M-21.376 i Ž-21.687), među kojima je 40.461 Bošnjaka (M-20.077; Ž-20.384), Hrvata je 1.462 (M-720; Ž-742), Srba je 226 (M-91; Ž-135), oni koji se nisu izjasnili po pitanju nacionalne pripadnosti je 128 (M-63, Ž-65), ostalih je 409 (M-341, Ž-30), dok odgovor nije dat od 36 osoba (M-16, Ž-20).

IV.1.2.6 Prirodni priraštaj

Općina Tešanj posjeduje pozitivan prirodni priraštaj jer je u toku 2015. godine rođeno 462 djece (M-231, Ž-230, mrtvorodeni-1), a istom periodu je umrlo 341 (M-168, Ž-173). Područje općine Tešanj je karakteristično po migracijama, kako dnevnim, tako i sedmičnim, sezonskim, mjesečnim i povremenim migracijama. Nizak stepen

društveni ekonomske razvijenosti područja općine Tešanj u periodu 1953-1991. godina uticao je na iseljavanje stanovništva sa predmetnog područja. Kao posljedicu navedenog, možemo uočiti da je na svim popisima stanovništva (izuzev perioda 1971-81) općina Tešanj imala negativnu migracijsku bilansu. Izuzetak i odsustvo negativne migracijske bilanse za period 1971-81. godine, objašnjavamo činjenicom da predmetni period predstavlja period „ekonomskog buma“ i jednog od najprosperitetnijih perioda u istoriji lokalne zajednice.

U periodu 1940-1991. godine na područje općine se doselilo 14.950 stanovnika, a 94% doseljenih dolazi sa područja drugih BH općina. S druge strane, do 1991. godine iz općine Tešanj na privremeni rd u inostranstvo otišlo je 2.169 stanovnika ili 4,5% ukupnog broja stanovnika općine.

Mehaničko kretanje stanovništva općine Tešanj nakon 1995. godine, odvija se kroz proces povratka izbjeglih i raseljenih lica, kao i dnevne migracije stanovništva. Određen broj tešanjskih stanovnika još uvijek se nalazi u inostranstvu. Prema procjenama Službe za društvene djelatnosti općine Tešanj oko 2.000 stanovnika je napustilo područje općine i živi ili u drugim dijelovima BiH ili u inostranstvu.

Dnevne migracije se odvijaju svakodnevno kao što je odlazak radnika na posao i učenika u škole. Na području općine Tešanj je zaposleno oko 700 lica koji imaju mjesto prebivališta na području drugih lokalnih zajednica, a također učenici sa područja općina Dobojujug, a u manjoj mjeri iz općina Usora i Maglaj pohađaju srednje škole na području općine Tešanj.

Općina Tešanj ima veliki broj studenata (cca. 800 studenata) koji studiraju u drugim gradovima kao što su: Sarajevo, Tuzla, Zenica, Mostar i Doboju.

[1] <http://www.mojemjesto.ba/bs/statistika/gustina-naseljenosti>

IV.1.3 Tehnička infrastruktura i zemljište

IV.1.3.1 Stanje saobraćajne infrastrukture

Putna mreža općine Tešanj danas obuhvata magistralne putne pravce M-4 i M-17 u ukupnoj dužini od 23,4 km asfaltiranog puta (dionice: Kalošević – Karuše i Mravići – Šije); regionalni putni pravac RP-474 Prnjavor – Novi Šeher (dionica: Križ – Jelah – Tešanj – Kiseljak – Kahvica) u dužini od 21,3 km, od toga 14,2 km ceste sa asfaltnim zastorom i 7,1 km makadamske ceste; te oko 110 km lokalnih i 317 km nerazvrstanih cesta.

Danas su magistralni pravci u relativno dobrom stanju, za regionalnu cestu RP-474 je neophodna značajnija rekonstrukcija. U isto vrijeme, na žalost, magistralne ceste su pod snažnim pritiskom brojnih priključaka i neriješenih raskrsnica. Sve to zahtjeva intenzivnu izgradnju pješačkih staza, te tretiranje boljih rješenja za raskrsnice.

U 2018. godini definisana je izgradnja mosta "Lejle Mulalić" na mjestu postojećeg mosta u Jelah Polju na regionalnoj cesti R-474 -vrijednost investicije je oko 1.800.000,00 KM, isto tako planirana je na magistralnoj cesti M-4 rekonstrukcija postojeće raskrsnice u Kružni tok-vrijednost investicije je oko 450.000,00 KM.

Tabela 3.Pregled putne mreže stanje u 2017. godini:

Nadležnost	Asfalt (m)	Makadam (m)	Ostalo (m)
Federacija BiH	23.400	-	-
ZE-DO kanton	14.200	7.100	-
Općina Tešanj	239.743	189.502	5.900
UKUPNO	297.343	196.602	5.900

U lokalnu putnu mrežu u proteklih 5 godina uloženo je preko 5.000.000,00 KM, od toga je skoro 150.000,00 KM vlastito učešće građana, te preko 4.000.000,00 KM učešće budžeta Općine Tešanj. a sredstva kapitalnih ulaganja iz Kantona i Federacije su preko 1.000.000,00 KM.

Sve autobusne stanice na magistralnim i regionalnoj cesti kao i većina lokalnih cesta su pokrivene autobusnim nastrešnicama a taj trend izgradnje se nastavlja i narednih godina.

Sve mjesne zajednice (svih 25) su obuhvaćene zimskim održavanjem sa velikim procentom obuhvata i svake godine se taj obuhvat povećava.

Treba istaći trasu autoputa V-C koji će prolaziti kroz područje općine Tešanj. Obzirom na predviđenu izlaznu petlju u Medakovu, blizina priključka na autoput će biti nova snaga za lokalnu zajednicu.

IV.1.3.2 Lokalni prijevoz

Javni prijevoz na području Općine Tešanj odvija se kroz linijski i vanlinijski prijevoz putnika.

U okviru linijskog prijevoza putnika Općina Tešanj prema ukazanim potrebama stanovnika i iskazanom interesu prijevoznika vrši usklađivanje redova vožnje na općinskim autobusnim linijama, pokušavajući na taj način zadovoljiti potrebe što većeg broja stanovnika kako u gradskim tako i u prigradskim sredinama.

Najveći broj registrovanih linija za prijevoz putnika čine tzv. "đačke" i "radničke" linije kojima se zadovoljavaju potrebe za prijevozom učenika i zaposlenika na području općine Tešanj.

U okviru linijskog prijevoza putnika na općinskim autobusnim linijama registrovano je ukupno 19 redova vožnje sa ukupno 68 polazaka i 69 povrataka na registriranim linijama, koji vrši 5 prijevoznika i to:

"Kantić-touristik" d.o.o. Vukovo, Tešanj,

"Jelah-bus" d.o.o. Jelah, Tešanj,

"Ner-tours" d.o.o. Medakovo, Tešanj,

“Zet-tours” d.o.o. Kraševo, Tešanj i
 “Automerc” d.o.o. Matuzići, doboj Jug.

Osim općinskih autobusnih linija potrebe stanovništva za linijskim prijevozom putnika zadovoljavaju se registracijom kantonalnih, federalnih, međuentitetski i međunarodnih linija. Registracija ovih redova vožnje nije u nadležnosti Općine Tešanj.

Taksiprijevoz kao javni prijevoz putnika u vanlinijskom cestovnom prijevozu je sistemski uređen, a nizom općinskih odluka je učinjeno mnogo kako bi se poboljšali uslovi u prometu te zadovoljile potrebe stanovništva i interesi taksiprijevoznika.

Općina Tešanj trenutno uređuje i održava 10 taksistajališta koja su raspoređena u naseljenim mjestima Tešanj, Jelah, Tešanjka i Šije kako bi bili dostupni što većem broju putnika.

Izmjenama kantonalnih i lokalnih propisa povećan je broj taksi-vozila kako bi se u potpunosti odgovorilo interesima građana te smanjio nelegalan rad.

Od ukupno registrovanih poslovnih subjekata, na kraju 2016. godine 94 su u oblasti taksi-prijevoza.

IV.1.3.3 Struktura imovine u vlasništvu Općine

Tabela 4. Struktura imovine u vlasništvu Općine

Rb	Katastarska općina	PL/KK U	Ukupno (m ²)	Obradivo (m ²)	Neplodno m ²	Podzg.(m ²)	Udio	Pravo	Prihod
1.	BOBARE	824	141069	140153	916	0	1/1	Posjednik	4,656.55
2.	DŽEMILIĆ PLANJE	877	68369	68334	35	0	1/1	Posjednik	1,337.88
3.	JABLANICA	1183	3853	3853	0	0	1/1	Posjednik	10.57
4.	JELAH	240	98	0	0	98	1/2	Posjednik	0.00
5.	JELAH	245	158851	137014	20857	980	1/1	Posjednik	1,562.39
6.	JELAH	474	35	0	35	0	6/60	Posjednik	0.00
7.	JELAH	1689	34	0	34	0	1/4	Posjednik	0.00
8.	JELAH	1693	4	0	4	0	3/9	Posjednik	0.00
9.	JELAH	2377	14	0	14	0	1/20	Posjednik	0.00
10	JEVADŽIJE	1045	234268	232515	1753	0	1/1	Posjednik	5,446.67
11	KALOŠEVIĆ	51	9202	9202	0	0	1/2	Posjednik	59.22
12	KALOŠEVIĆ	822	181373	175835	5538	0	1/1	Posjednik	5,744.18
13	KARADGLIJE	926	309985	298483	10096	1406	1/1	Posjednik	2,614.96
14	KRAŠEVO	1035	27117	11038	16079	0	1/1	Posjednik	45.48
15	LEPENICA	1052	8126	8018	108	0	1/1	Posjednik	85.99
16	LONČARI	66	678	678	0	0	1/1	Posjednik	13.83
17	LJETINIĆ	497	94304	27590	66714	0	1/1	Posjednik	562.83
18	MEDAKOVO	1162	457566	439543	17909	114	1/1	Posjednik	8,191.22
19	MEKIŠ	1138	125	0	125	0	1/2	Posjednik	0.00
20	MEKIŠ	1156	127452	126575	877	0	1/1	Posjednik	1,190.73

21	MILJANOVCI GORNJI	1039	3031	0	3021	10	1/1	Posjednik	0.00
22	MILJANOVCI DONJI	1209	195826	195051	775	0	1/1	Posjednik	7,064.07
23	MRKOTIĆ	1073	457	0	429	28	1/4	Posjednik	0,00
24	MRKOTIĆ	1232	36702	25927	10738	37	1/1	Posjednik	441.01
25	NOVO SELO	307	1373	1366	0	7	30/120	Posjednik	27.87
26	NOVO SELO	1092	394685	366062	28623	0	1/1	Posjednik	4,465.78
27	ORAŠJE PLANJE	630	21451	20756	695	0	1/1	Posjednik	87.25
28	PILJUŽIĆI	1074	14715	14715	0	0	1/1	Posjednik	176.92
29	RADUŠA	2509	66940	45386	19327	2227	1/1	Posjednik	702.34
30	ROSULJE	151	8154	8154	0	0	4/5	Posjednik	69.31
31	ROSULJE	1640	498672	471128	27440	104	1/1	Posjednik	12,789.77
32	ŠIJE	1556	428	378	50	0	1/1	Posjednik	5.94
33	TEŠANJ I	169	1986	1919	63	4	600/4800	Posjednik	81.42
34	TEŠANJ I	832	232203	180358	43804	8041	1/1	Posjednik	3,041.55
35	TEŠANJ I	1780	116	0	11	105	1/2	Posjednik	0.00
36	TEŠANJ II	519	17	0	13	4	30/120	Posjednik	0.00
37	TEŠANJ II	1317	74460	36968	32836	4656	1/1	Posjednik	304.01
38	TEŠANJ II	1471	198	0	17	181	418/622	Posjednik	0.00
39	TEŠANJ II	1478	211	0	0	211	1044/1108	Posjednik	0.00
40	TEŠANJ II	1479	311	0	0	311	1152/1198	Posjednik	0.00
41	TEŠANJKA	55	2005	992	797	216	1/1	Posjednik	4.66
42	TEŠANJKA	458	46	0	12	34	1/6	Posjednik	0.00
43	TREPČE	1090	4232	521	3711	0	1/1	Posjednik	4.90
44	VITKOVCI DONJI	578	1106	656	331	119	1/1	Posjednik	2.76
UKUPNO:			3381848	3049168	313787	18893			60,792.06

IV.1.3.4 Stanje elektro-distributivne mreže na području Općine, broj kupaca/potrošača električne energije

Elektrodistributivna mreža koju održava Poslovna jedinica distribucije Tešanj se napaja iz dvije primarne TS:

1. TS 110/35/10 kV TEŠANJ (ZK) snage 40 MVA (20MVA + 20MVA) u vlasništvu Elektroprenos- ElektroprenosBIH A.D. Banja Luka
2. TS 35/10 kV JELAH (X4) snage 16 MVA (8MVA + 8MVA) u vlasništvu ElektroprenosBIH, podružnica "Elektrodistribucija" Zenica

Tabela 5. Srednjenaponsku mrežu 35kV i 10kV čine dva nadzemna i dva podzemna voda.

r/b	Radni napon	Vrsta voda	Dužina
1.	35 kV	Nadzemni	4,4 km
2.	35 kV	Podzemni	0,1 km
3.	10 kV	Nadzemni	111,0 km
4.	10 kV	Podzemni	67,0 km

Preko navedene 10 kV mreže napaja se **189** distributivnih trafostanica 10/0,4kV , u vlasništvu ED Zenica, ukupne instalisane snage **45,01 MVA**. Po načinu izvedbe trafostanice se dijele na kablovske i stubne. Trenutno postoji 61 kablovska trafostanica instalisane snage 26,84 MVA i 128 stubnih trafostanica instalisane snage 18,17 MVA. Iz navedenih distributivnih trafostanica PJD Tešanj napaja 15.500 kupaca preko niskonaponske mreže od čega je 671 km nadzemnog i 81,6 km podzemnog voda. Pored navedenog, na elektrodistributivnu mrežu PJD Tešanj je priključeno i 10 distributivnih trafostanica 10/0,4kV u vlasništvu trećih lica, 18 distributivnih trafostanica 10/0,4kV u vlasništvu EP HZHB, kao i 11 malih elektrana u vlasništvu trećih lica od kojih je 10 solarnih elektrana instalisane snage 269,5 kW i jedna hidroelektrana.

2.4.1 Broj kupaca električne energije

Poslovna jedinica distribucije Tešanj električnom energijom snabdijeva ukupno 15.463 kupca. U kategoriji domaćinstava je 13.765 kupaca ili 89%, i 1698 kupaca u kategoriji ostalih potrošača ili 11% od ukupog broja potrošača. Od 2007. godine broj potrošača električne energije konstantno je u blagom porastu. Pregled porasta potrošača je dat u tabeli ispod:

Tabela 6. Pregled potrošača

Godina	Ukupno	Domaćinstva	Ostala potrošnja
2007	13.643	12.266	1.377
2012	14637	13142	1495
2013	14797	13266	1531
2014	14982	13406	1576
2015	15150	13546	1604
2016	15463	13765	1698

2.4.2 Potrošnja električne energije

Tokom perioda januar-decembar 2016. godine Poslovna jedinica distribucije Tešanj je isporučila 124.062.185 kWh električne energije. Isporučka električne energije u zadnje tri godine je također u blagom porastu. U odnosu na 2014. godinu porast isporuke električne energije u 2016. godini bio je veći za 4,7 % u odnosu na 2014.

godinu. Pregled isporučene električne energije u 2016. godini po kategorijama je prikazan u tabeli ispod.

Tabela 7. Pregled isporučene električne energije u 2016. godini

Kategorija	Količina	Procentualno
DOMAĆINSTVA	49.113.883 kWh	39,6 %
OSTALA POTROŠNJA	68.567.573 kWh	55,3 %
GUBICI	6.380.729 kWh	5.1 %

2.4.3 Ulaganja u snadbijevanje električnom energijom

U periodu 2014 - 2017 godina na području PJD Tešanj izgrađena je ukupno 21 nova trafostanica.

Tabela 8. Izgrađene trafostanice u periodu 2014-2017

Godina izgradnje	Naziv TS	Instalisana snaga
2014	MRKOTIĆ USORA (1217)	10/0,4 kV
2014	INOX AJANOVIĆ (1214)	10/0,4 kV
2014	GOBELJA (1221)	10/0,4 kV
2014	ŽABLJAK 5 (1212)	10/0,4 kV
2014	VAROŠ (1215)	10/0,4 kV
2015	UKUS KOALA (1216)	10/0,4 kV
2015	NASELJE ROSULJE (1223)	10/0,4 kV
2015	VILA 3 (1220)	10/0,4 kV
2015	UNIVERZAL (1224)	10/0,4 kV
2015	SOCKSMAKER3-BUKVA (1225)	10/0,4 kV
2015	SJEČE (1222)	10/0,4 kV
2015	JELAH RIBARSKA (1208)	10/0,4 kV
2016	MEDAKOVO TREPČE (T1759)	10/0,4 kV
2016	SAMKOVAC 2 (T1762)	10/0,4 kV
2016	RIBARSKA 2 (T453)	10/0,4 kV
2016	JELAH INDUSTRIJSKA ZONA-CIGLANA 2 (T1706)	10/0,4 kV
2016	JELAH ZELENGAJSKA (T606)	10/0,4 kV
2016	RADUŠA EKONOMIJA (T856)	10/0,4 kV
2016	IZLETIŠTE KISELJAK (1218)	10/0,4 kV
2017	MEDAKOVO PRLJUGA (T1760)	10/0,4 kV
2017	POTOČANI BAZEN (T1811)	10/0,4 kV

U istom periodu izgrađeno je ukupno 24667 metara podzemne 10(20) kV mreže, a u pogon je pušteno i 6 malih elektrana na sunčevu energiju. U 2016. godini općina Tešanj je sa Elektroprenosom BiH potpisala ugovor o kupoprodaji zemljišta za izgradnju 110 kV trafostanice Jelah na lokalitetu Glinište. Vrijednost ulaganja je oko 6 miliona maraka, a završetak i puštanje u funkciju trafostanice se očekuje u 2018. godini.

Treba istaći činjenicu da je općina Tešanj među pet najvećih potrošača industrijske struje u BiH. U srednjoročnim planovima postoji TS 110 KV stanica Jelah i izgradnja dalekovoda Tešanj-Jelah.

IV.1.3.5 Javna rasvjeta

Na području Općine imamo instalirano 3435 stubova i 3699 rasvjetnih tijela. U 2017. godini radi se proširenje u slijedećim MZ:

- Trepče- oko 250 rasvjetnih tijela,
- Dobropolje – Mekiš- 70 rasvjetnih tijela,
- Tešanjka- 10 rasvjetnih tijela,
- Bukva- industrijska zona,
- Bobare- Drinčići- Blaževci,
- Novo selo,
- Raduša- Kotlanice- 13 rasvjetnih tjela,
- Tešanj,
- Industrijska zona Vila- Bukva

U planu za održavanje javne rasvjete u urbanim zonama planirana su sredstva u iznosu od 32.000,00 KM, bez PDV-a, a za plaćanje utroška električne energije za javnu rasvjetu u Budžetu su planirana sredstva u iznosu od 195.000,00 KM.

U 2016. godini, za plaćanje električne energije za javnu rasvjetu uštedeno je cca 180.000 KM. Program štednih sijalica se posljednjih godina intenzivno implementirao i donio uštede u potrošnji, a takav pristup će se nastaviti.

Prema posljednjim podacima, postoji 3550 stubova javne rasvjete i 3750 rasvjetnih tijela. U posljednje vrijeme u upotrebi su uglavnom "štedne" sijalice od 32W. Osim u zonama gdje to situacija zahtjeva i gdje se koriste sijalice veće snage, ali u manjem broju. Upravljanje javnom rasvjetom u urbanim zonama je stabilno. Postoji ugovor sa "Elektroprizmom" Tešanj. Svi registrovani kvarovi se otklanjaju u najkraćem roku, a po nalogu Općine.

U vrlo kratkom vremenskom periodu očekuje se potpuna pokrivenost javnom rasvjetom.

Generalno, javna rasvjeta se širi i u ruralnim područjima, ali mišljenja sam u većem obimu nego što je potrebno.

IV.1.3.6 Telekomunikacije, internet i RTV signal

Trenutna ocjena dostupnosti usluga telekomunikacione mreže je zadovoljavajuća a kvalitet tih usluga je iznad prosječnog kvaliteta na nivou ZE-DO kantona i FBiH.

Usluge omogućuju:

1. Fiksne mreže, koje čine:

Pristupne telefonske mreže (PM) realizovane putem bakarnih kablova

Komutaciona čvorišta (ranijeg naziva: telefonske centrale) kojih na području

općine Tešanj ima 10 /deset/: **Tešanj, Bukva, Novo Selo, Trepče, Tešanjka, Šije, Miljanovci, Jablanica, Mrkotić i Jelah**. Sva ova čvorišta sa **pripadajućim Pristupnim kablovskim mrežama** pokrivaju sve MZ na teritoriji općine. Sve ove mreže su podzemne izrađene sa 95 % svojih kapaciteta poslije rata, i iste su zamjenile staru mrežu baziranu na vazдушnim kablovima, TT uporištima i izvodima. Time je zastarjela i devastirana podzemna i vazдушna mreža ukinuta.

2. Mobilne mreže, koju čine GSM bazne stanice: **Oraš Planje, Miljanovci, Paklenica /Tešanj/, Trebačko Brdo, Bukva, Jelah, Krndija /Tešanj/ i Karadaglije**. Potrebe za mobilnom telefonijom upotpunjavaju i BS: **Pridjel /teritorija RS/ i Alibegovci /teritorija općine Usora/**
3. Prenosne mreže, koje su izvedene sa **modernim optičkim kablovima** a koje povezuju sva nabrojana komutaciona čvorišta i GSM BS sa nadređenim telekomunikacionim centrima u Zenici i Sarajevu. Kapacitet tih prenosnih optičkih kabela uveliko zadovoljava i buduće potrebe TK usluga.

Fizičke pokazatelji stepena izgrađenosti telekomunikacionih sistema govore slijedeće: Ukupan broj instalisanih telefonskih bakarnih **parica** svih komutacionih čvorišta je veći od **30.000**. Kapacitet komutacionih čvorištaja je **15.000 POTS** brojeva /telefonskih brojeva/ od čega je aktivno oko **9000 širokopojasne usluge /ADSL i TV/** sudjeluju u instalisanom kapacitetu od **5000** priključaka.

Na prostoru Općine Tešanj, telekomunikacijske, internet i RTV usluge pruža i privatna kompanija KTV E-G-E, sa sjedištem u Matuzićima, Općina Dobo Jug.

Svojom infrastrukturnom mrežom pokriva 3 općine: Tešanj, Dobo Jug i Usora a svoju djelatnost obavljaju putem najsavremenije mreže optičkih kablova, sa preko 100 kilometara podzemne i preko 30 kilometara nadzemne (zračne) mreže optičkih kablova.

Okosnica kablovskog komunikacijskog sistema KTV E-G-E je dvosmjerna HFC (hibridna optičko – koaksijalna) mreža. Istovremeno korištenje optičkih i koaksijalnih kablova ubrzava instalaciju, omogućava kvalitetan prenos i daje veći kvalitet u održavanju mreže.

Izgradnju i širenje primarne kablovske i distributivne najvećim dijelom zasnovana je na korištenju vlastitih resursa (radna snaga i oprema), a eksterne usluge se koriste samo iznimno (radovi na mreži optičkih kablova).

Svojom mrežom pokriveni su svi dijelovi Općine Tešanj, izuzev Trepča i Džemilić Planja koji su u fazi pripreme instalacija te Jablanice, Karadaglija i Roša, na kojima još nema aktivnosti zbog geografske udaljenosti.

Svojim korisnicima nude paletu usluga u vidu internet paketa sa različitim brzinama prenosa podataka, usluge kablovskog RTV signala, fiksne telefonije a u fazi pripreme je i mogućnost korištenje mobilne telefonije putem ove kompanije.

Kompanija trenutno zapošljava 12 osoba, sa besplatnim info i call centrom za pružanje informacija te servisno-tehničkom podrškom.

IV.1.3.7 Stanje prostorno-planske dokumentacije - regulacioni planovi

U skladu sa Zakonom i jedinstvenoj metodologiji za donošenje planskih dokumenta a s ciljem organiziranja, korištenja i namjene prostora, te mjera i smjernica za uređenje i zaštitu prostora na području općine Tešanj usvojeni su slijedeći prostorno-planski dokumenti:

Tabela 9. Pregled prostorno-planske dokumentacije

Red. br.	Obuhvat (općina, naselj. mjesto ili dio)	Naziv Odluke	broj Sl. glasnika
1.	Općina Tešanj	Prostorni plan općine Tešanj	7a/09
2.	Tešanj, Bukva	Odluka o usvajanju i provođenju Urbanističkog plana naseljenog mjesta Tešanj	6/88
3.	Tešanj	Odluka o usvajanju i sprovođenju Regulacionog plana centralnog dijela Tešnja	1/89
4.	Tešanj	Odluka o izmjenama i dopunama Odluke o usvajanju i sprovođenju Urbanističkog plana Tešnja	4/98
5.	Tešanj	Odluka o usvajanju i provođenju Urbanističkog projekta za lokalitet koji se nalazi u zoni zdravstva u Tešnju	3/05
6.	Raduša	Odluka o provođenju Revizije regulacionog plana "Jugozapad-Tešanj"	6/02
7.	Raduša	Odluka o usvajanju i provođenju izmjena i dopuna regulacionog plana "Jugozapad-Tešanj" i usvajanje izmjene plana	1/17
8.	Tešanj	Odluka o usvajanju i provođenju projekta Revizije plana, revitalizacije i regeneracije Stare čaršije (iz 1987.god.) integralnog dijela Starog grada Tešanj i sa proširenjima granica stare historijske jezgre (iz 2002.g.)	2/04
9.	Bukva	Odluka o provođenju izmjena i dopuna Regulacionog plana "POSLOVNA ZONA BUKVA" Tešanj	2/16
10.	Tešanj	Odluka o usvajanju i provođenju Regulacionog plana "MUSALA" Tešanj II	7/08
11.	Jelah	Odluka o usvajanju i sprovođenju Urbanističkog reda naselja Jelah	13/81
12.	Jelah	Odluka o provođenju izmjena Regulacionog plana "CENTAR" Jelah	4/13

13.	Jelah	Odluka o usvajanju i provođenju Izmjene dijela Regulacionog plana "CENTAR" Jelah	5/07
14.	Jelah	Odluka o usvajanju i provođenju Izmjene namjene dijela "Urbanističkog reda Jelah" na lokalitetu zvanom Ciglane-Jelah	5/08
15.	Tešanjka	Odluka o usvajanju i provođenju regulacionog plana "TEŠANJKA" za naseljeno mjesto Tešanjka	8/06
16.	Rosulje, Vukovo, Jelah	Odluka o usvajanju i provođenju Regulacionog plana "Poslovna zona Glinište"	9/09
17.	Rosulje, vukovo, Jelah	Odluka o izmjenama Odluke o usvajanju i provođenju Regulacionog plana "Poslovna zona Glinište"	5/15
18.	Rosulje, Vukovo, Jelah	Odluka o provođenju izmjena i dopuna Regulacionog plana "Poslovna zona Glinište"	9/15
19.	Tešanj	Odluka o usvajanju i pokretanju aktivnosti radi privođenja namjeni Idejnim projektom prikazanog koncepta poslovno-stambenog objekta "Katanga"	10/09
20.	Karadaglije	Odluka o usvajanju i provođenju regulacionog plana Turističko rekreacione zone "Kiseljak"	2/10
21.	Tešanj	Odluka o usvajanju i provođenju urbanističkog projekta "Tešanj-Centar"	2/12
22.	Tešanj	Odluka o usvajanju Prijedloga idejnog urbanističkog rješenja "Vrata grada 2"	10/10

IV.1.3.8 Stanje komunalne infrastrukture i usluga za koje je odgovorna lokalna samouprava - vodovodna mreža, broj korisnika (javni/poslovni sektor i domaćinstva urban/ ruralna), potrošnja vode i projekcija potrebnih količina vode, otpadne vode – kanalizaciona mreža, grijanje

Komunalna infrastruktura i sistemi za vodosnabdijevanje, otpadne vode i zbrinjavanje otpada u Općini Tešanj nisu razvijani dinamikom koja bi osigurala adekvatno ispunjenje rastućih potreba stanovništva i zajednice. Uz oslanjanje na ranije izgrađenu infrastrukturu, lokalna zajednica nastojala je osigurati sredstva za nove projekte u mjeri u kojoj je to bilo moguće. Novim ulaganjima dijelom su rješavane priritetne potrebe a sredstva su osiguravana korištenjem više izvora finansiranja među, kojima su najznačajniji:

- sredstva općine
- budžetska i sredstva fondova viših nivoa vlasti
- sredstva međunarodnih i drugih donatora i kreditora
- sredstva operatera
- sredstva građana i poslovnih subjekata.

U primjeni su i u razmatranju odgovarajući modeli kojima su riješavana ili se mogu riješiti pitanja vlasničkog statusa nad sredstvima, pitanja primopredaje, korištenja i upravljanja. Ovarješenja, obzirom da imaju direktnu povezanost sa strukturiranjem troškova i cijenama komunalne usluge biće posebnovažna kod realizacije većih projekata odnosno stavljanja u funkciju infrastrukturnih objekata veće vrijednosti. Za sada je cijene komunalne usluge ulokalnoj zajednici moguće okarakterizirati kao umjerene i relativno stabilne, jer je racionalnim poslovanjem JP Rad d.d. i značajnim ulaganjima organa Općine kao i razvojnim ulaganjima iz drugih izvora u proteklih devet godina omogućeno zadržavanje iste cijene za komunalne usluge.

2.8.1 Vodosnabdijevanje

Vodosnabdijevanje korisnika na području Općine Tešanj odvija se putem vodovodnih sistema kojima upravlja JP Rad d.d., putem manjih vodovodnih sistema i objekata kojima upravljaju druge organizacije i grupe građana te putem javnih izvorišta i privatnih vodnih objekata.

2.8.1.1 Vodosnabdijevanje putem vodovodne mreže kojom upravlja JP Rad d.d. Tešanj

JP Rad Tešanj d.d. upravlja vodovodima Tešanj, Jelah i Kraševo. Vodovodi se oslanjaju na izvorišta Stupa - Mekiš, Jelah Polje i Kraševo. Zahvati na vodoizvorištu Stupa - Mekiški potok su otvorenog tipa, izvorište Jelah Polje čini sistem šest bunareva od kojih je jedan van funkcije a izvorište Kraševo čini pet bunareva lociranih u zoni neposredno uz rijeku Usora. U okviru projekta jačanja izvorišta izgrađen je i u novije vrijeme je stavljen u funkciju bunar Miljanovci. Takođe se pristupilo izgradnji bunara PEB 1 sa ciljem povećanja kapaciteta vodoizvorišta Jelah Polje. Za izgradnju bunara osigurana su sredstva iz budžeta Kantona, Općine i JP Rad d.d.

Tabela 10. Pregled vodovoda kojima upravlja JP Rad d.d.

	Vodovod Tešanj	Vodovod Jelah	Vodovod Kraševo
Vodoizvorište	Stupa i Mekiški potok	Jelah Polje	
Kapacitet	8 do 22 l/s	16 do 40 l/s	2 do 15 l/s
Broj potrošača	2091	4343	706

Broj domaćinstava	1768	3975	686
Ostali korisnici	323	368	20

Navedeni vodovodi imaju slijedeći obuhvat; vodovod Tešanj pokriva područje grada Tešnja, vodovod Jelah pokriva rezervoarom Jevadžije Jelah i okolna naselja a rezervoarom Krndija industrijsku zonu Bukva i naselje Krndija, vodovod Kraševo pokriva naseljena mjesta Kraševo, Lepenica i Mravići.

Putem navedenih vodovodnih sistema JP Rad d.d. snabdijeva vodom ukupno 7.140 korisnika od čega 6.429 domaćinstava i 711 poslovnih i drugih korisnika.

Prema podacima JP Rad d.d. ukupno se putem vodovoda kojima upravlja ovaj operater snabdijeva vodom oko 23.000 stanovnika. Dio korisnika nije priključen na kanalizaciju pa je u kategoriji korisnika koji imaju istovremeno riješeno i pitanje vodosnabdijevanja i odvodnje oko 9.000 lica. Ukupna količina zahvaćene vode na godišnjem nivou je preko 1.500.000 m³.

Među osnovne karakteristike mreže svakako treba ubrojati da nema gravitacijske pogodnosti kod primarne distribucije, da je posrijedi relativno star sistem čije je upravljanje dodatno otežano konfiguracijom terena, razuđenošću i kapacitetima postojeće mreže kao i promjenama u atmosferskim i hidrološkim prilikama a posebno tokom zamućenja i blokada usljed bujica te vrlo izraženog pada kapaciteta izvorišta u periodu suša.

Kontrolu kvaliteta vode JP Rad d.d. vrši na tri načina; koristeći interne kapacitete u okviru Laboratorije kao vlastite organizacijske jedinice sa stručnim osobljem i odgovarajućom opremom, u skladu sa propisanom metodologijom i razvijenom dugogodišnjom praksom, te kontinuirano koristeći usluge HES službe Doma zdravlja Tešanj i usluge Instituta za sigurnost hrane Zenica.

Razvoj i širenje vodovodne mreže odvija se:

- u okviru priključenja novih korisnika na postojeću mrežu,
- u okviru kapitalnih projekata koje vodi Općina.

Kroz redovno priključenje novih korisnika godišnje se realizuje cca 130 novih priključaka dok kroz kapitalne projekte u proteklih 5 godina izvršeno je proširenje vodovodne mreže u naseljima Dobropolje, Mekiš, Roše, Joldići (podaci o mreži dostavljeni Sedadu). Od značajnijih projekata u toku je izgradnja vodovoda Trepće-Medakovo, Tepe-Hrvatinići te vodovoda Raduša-Jugozapad Tešanj za 1774 domaćinstva, odnosno 7100 stanovnika.

U oblasti razvoja vodoizvorišta, odnosno povećanja zahvaćenih količina, izgrađen je novi bunar u Miljanovcima kapaciteta 1,5 - 3 l/s, projektovani novi bunarevi PEB-1 i PEB-2 u Jelah Polju kapaciteta po 5 l/s, a ugovoreni su radovi na izgradnji bunara PEB-1. Gradnja projektovanog bunara PEB-2 je upitna jer je lociran na teritoriji općine Usora, sa kojom je u toku spor oko postojećih bunareva (B4, B5 i B6) koji se nalaze na teritoriji općine Usora. Generalno, ograničavajući faktor za dalji razvoj mreže su nedovoljne količine vode na izvorištima i nedostatak rješenja za dugoročno obezbjeđenje potrebnih količina vode za piće.

Poseban problem predstavlja razvoj plastične proizvodnje povrća koja navodnjavanje bazira na vodi za piće iz sistema općinskog vodovoda.

2.8.1.2 Vodosnabdijevanje putem mjesnih i privatnih vodovoda

Na području Općine Tešanj osim vodovodne mrežekom upravljiva JP Rad d.d. funkcionira takođe okodvadeset vodovoda manjeg kapaciteta kojima upravljaju mjesne zajednice.

Tabela 11. Mjesni vodovodi na području općine Tešanj(dopune i promjene podataka izvršene u julu 2013. godine)

Mjesna zajednica	Vlasnik vodovoda	Izdašn izvorišt l/s	Broj stanovnika	Broj dom. ob. vod.	NAPOMENA
Novo Selo, Bobare-Drinčići-Blaževci, Kalošević, Šije, Tešanjka, Raduša, N. Miljanovci, Dobropolje-Mekiš, Dž. Planje, Jablanica, Karadaglije, Piljužići, O. Planje	Različita struktura vlasništva (Grupe građana, mz-e, građani)	59,1	26.721	4.943	Različite situacije i otvorena pitanja: vlasnička pozicija, dokumentacija, vodna akta

Neke od osnovnih karakteristike ovih vodovoda i načina upravljanja navedenim vodovodima su:

- infrastruktura vodovoda je građena sredstvima građana i mjesnih zajednica
- broj korisnika je relativno mali
- kapaciteti vodoizvorišta su manji
- izdašnost vodoizvorišta često je nedovoljna i primarno ovisi o hidrološkim prilikama
- zaštita vodoizvorišta, ispitivanja kvaliteta vodei nadzori nad sanitarnom ispravnošću nedostatni su
- ne postoje subjekti registrirani za djelatnosti vodosnabdijevanja (izuzev Rosa d.o.o.)
- pitanja vlasničkih prava i kompetentnog upravljanja su neriješena
- imovinsko pravniodnosi u velikom broju slučajeva nisu adekvatno riješeni
- često nedostaju tehnička dokumentacija, akti o gradnji i upotrebi

- tehnička izvedba, načini i kvalitetogradnje su manjkavi itd.

Ove karakteristike su najčešće veliki problem i kod pokušaja da se izvrše primopredaje vodovoda imajući u vidu da je za propisno integrisanje u sistem sa visokim standardima koji je kao djelatnost javnog poduzeća za vodoopskrbu pod znatno ozbiljnijim nadzorom nadležnih organa i kojim se upravlja u skladu sa pozitivnim propisima neophodno osigurati minimalne pravne, tehničke i materijalne pretpostavke.

2.8.2 Otpadne vode

Trenutno se odvodnja otpadnih voda iz domaćinstava vrši putem dva kanalizaciona sistema u urbanim zonama Tešnja i Jelaha, te putem neutvrđenog broja manjih infrastrukturnih objekata za prikupljanje i tretman otpadnih voda u vlasništvu privatnih i drugih lica u koje se mogu ubrojati manje odvodnje, septičke jame, upojni bunarevi i sl. U okvirima funkcije nadzora ispuštanja otpadnih voda na nivou općine ne postoji jedinstvena evidencija sa pregledom stanja ove infrastrukture i procjenom emisije otpadnih voda.

Na sisteme kanalizacije kojima upravlja JP Rad d.d. priključen je relativno mali broj objekata. Krajem 2015. godine registrirano je 2.844 korisnika sistema distribucije otpadnih voda a krajem 2016. godine registrirano je 2.954 korisnika. Povećanje za 110 korisnika predstavlja procentualno izraženi rast od 3,87 %. Tokom 2016. g. fakturisano je 523.571 m³ otpadne vode, što je za 27.395 m³ više u odnosu na predhodnu godinu. Riječ je o povećanju od 5,52 %. Obračun naknade za distribuciju otpadnih voda vrši na osnovu očitane potrošnje vode. Od registriranih 2.954 korisnika u kategoriji domaćinstava su 2.462 korisnika ili njih 83,34 % dok su 492 u kategoriji ostalih, odnosno 16,66 %.

Osnovne karakteristike trenutnog stanja u oblasti otpadnih voda i sistema za njihov tretman su slijedeće:

- izbjegavanje priključenja na sisteme odvodnje tamo gdje su dostupni, uključujući urbana područja
- ispuštanje otpadnih voda u okoliš bez prečišćavanja
- usmjeravanje otpadnih voda direktno u vodotokove
- ugrožavanje vodoizvorišta otpadnim vodama
- kontinuirano je prisutan problem odsustva nadzora i kontrola nad ispuštanjem otpadnih voda čak i kod voda sa enormnim stepenom zagađenosti
- istovremeno se sisteme odvodnje fekalnih voda koriste za oborinske i slivne vode

- neudovršen je i nije predat na upravljanje dijo infrastrukture koja se gradi ili je izgrađena
- dotrajalog i loša izvedba novih kanalizacijskih vodova, nepostojanje projekata, odstupanja u izvedbi od projektne dokumentacije, često neriješena pitanja imovinsko pravnih odnosa i sl. (...)

Najveći broj poslovnih i industrijskih korisnika još uvijek nema vlastite prečistače niti adekvatan predtretman otpadnih voda čak i u slučajevima gdje korisnici raspolažu neophodnom vlastitom infrastrukturom.

Prisustvo otpadnih voda u zonama vodoizvorišta posebno je rizično te se ističe potreba da se hitne mjere zaštite od onečišćenja osiguraju u zoni izvorišta Jelah Polje te drugih ugroženih vodoizvorišta.

U toku je realizacija projekta kojeg vodi općina Tešanj na izgradnji sistema za prikupljanje otpadnih voda sa područja općine Tešanj.

Ukupna vrijednost projekta, koji se sufinancira kreditnim sredstvima EIB - a, iznosi 11,76 miliona Eura.

Prva faza izgradnje kanalizacionog sistema i PPOV - a obuhvata cjevovode primarnih kolektora, sekundarnih kolektora, tercijarnu mrežu i priključke. Primarne kolektore čine cijevi profila 250 do 900 mm u dužini od oko 25.400 metara sa vrijednošću od oko 3.75 miliona EUR. Sekundarne kolektore čine cijevi profila 250 mm u dužini od oko 21.000 metara sa vrijednošću 1,66 miliona EUR. Tercijarnu mrežu čine cijevi profila 250 mm u dužini od oko 19.500 metara vrijednosti 1,1 milion EUR. Priključke čine vodovi dužine oko 43.000 metara u vrijednosti od 0,6 miliona EUR.

Kada je riječ o izvorima finansiranja ovog projekta u strukturi predviđenih ulaganja 1% čine prethdna ulaganja. EIB kredit u visini 4,86 miliona EUR predstavlja 41 % vrijednosti projekta. Ostali izvori su: grant sredstva, budžeti viših razina državne uprave, budžet Općine te drugi izvori. U strukturi izvora navedena grant sredstva predviđena su u visini od 2 mliona EUR odnosno 17 %, budžeti viših nivoa državne uprave 1,72 miliona EUR tj. 15 % a budžet Općine 2,1 milion EUR odnosno 18 %.

Realizacija projekta između ostalog obuhvata slijedeće aktivnosti:

- Projekat primarnih kolektora
- Projekat sekundarnih kolektora
- Projekat tercijarnih kolektora
- Fizibiliti studija i idejno rješenje PPOV
- Izrada glavnog projekta PPOV
- Izgradnja primarnih kolektora
- Izgradnja sekundarnih kolektora
- Izgradnja tercijarnih koektora

- Izgradnja PPOV
- Kontrola efekata rada PPOV

Završena je izgradnja primarnog kolektora na potezu sjedište JP Rad Tešanj pa do granice sa općinom Usora u Novom Selu. U toku je izvođenje radova na dionicama kolektora BI pored magistralnog puta M4 na području općine Tešanj. U pripremi je tender za izvođenje radova na kolektorima BI i BV, dionice na području općine Usora, te kolektora BIII kroz industrijsku zonu "Glinište" u Jelahu. U pripremi je i izrada idejnog projekta postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda.

Urađen je glavni projekat primarnih kolektora, a u toku je izrada glavnog projekta primarne i sekundarne mreže sa priključcima. Takođe u toku je izrada idejnog projekta za PPOV.

Početak izvođenja radova bio je juli 2015. godine. **Dinamika izvođenja radova kasni prevashodno zbog nerješениh imovinsko pravnih odnosa, kao i kašnjenja u izradi glavnog projekta sekundarne i tercijalne mreže, te je istu neophodno revidirati.**

Tabela 12. Procjena rasta stanovništva i razvoja kanalizacionog sistema

Godina	2007	2010	2015	2020	2030	2050
Stanovništvo	47.752	48.480	43.100	45.000	50.000	55.000
Priključenja	7.300	7.500	16.500	20.000	40.000	46.000
Stopa	15 %	15 %	33 %	39 %	77 %	80 %

Općine Tešanj, Doboj jug i Usora potpisale su sporazum o izgradnji zajedničkog PPOV-a. Urađena je studija izvodljivosti i odabrana je lokacija u Kraševu kao najoptimalnija. Tokom izrade studije izvršena je ponova procjena broja EBS - a. Tokom 2016. godine, Općina Doboj-Jug je odustala od zajedničkog rješenja te će biti potrebno usklađivanje procijenjenog EBS.

Tabela 13. Procjenjeni broj EBS-a

Godina	2030	2050
Stanovništvo i dr. (EBS)	40.597	66.375
Industrija	8.243	13.461
Ukupno	48.840	79.836
Projektovano	50.000	80.000

Obzirom na razradu više mogućih varijanti u projektnim dokumentima prihvaćen je realistični scenarij po kome je prva faza projektovana na 35.000 EBS - a. Shodno tome neophodno je revidirati i procjenu rasta broja korisnika kanalizacionog sistema.

2.8.3 Prikupljanje i odlaganje otpada

Na području Općine Tešanj djelimično je riješeno pitanje prikupljanja i zbrinjavanja otpada. Prikupljanje i zbrinjavanje komunalnog otpada vrši JP Rad d.d. Tešanj. Za druge vrste otpada često ne postoje systemska rješenja ili postoje operateri ovlašteni

od strane viših novioa vlasti samo u pojedinim slučajevima. **Primjer neadekvatnih rješenja je naknadno poništeni model koji je u FBiH primjenjivan na ambalažni otpad.**

Općina Tešanj do sada nije pristupala aktivnostima donošenja i usvajanja Plana upravljanja otpadom, što je predviđeno propisima a postaje nužno kod uređenja ove oblasti.

2.8.3.1. Infrastrukturni kapaciteti za komunalni otpad

???

2.8.3.1.1. Prikupljanje komunalnog otpada

JP Rad d.d. Tešanj je, kao operater za komunalni otpad, u saradnji sa organima lokalne zajednice je šireći mrežu, prilagođavajući sistem odvoza i jačajući vlastite kapacitete u osoblju, voznim jedinicama i opremi osigurao pokrivanje cijelog područja općine.

U sistemu odvoza komunalnog otpada operater JP Rad d.d. Tešanj trenutno pruža usluge za 6.455 korisnika od čega su 5.604 korisnika domaćinstva a 851 korisnik su poslovni subjekti. U objektima kolektivnog stanovanja je 577 domaćinstava koji su korisnici usluge odvoza otpada. Korisnici odlažu otpad u kante zapremine 120 litara i kontejnere zapremine 1,1 m³. Iznimno su korištene vreće. Obe kategorije korisnika ukupno raspolažu sa 5.807 kanti i 194 kontejnera.

U sistemu prikupljanja komunalnog otpada komunalno preduzeće raspolaže sa ** specijalnih vozila, a za dio korisnika kojima pristup specijalnim vozilima nije moguć, koristi se manji kamion sa otvorenom karoserijom. Raspoloživa vozila dovoljna su za postojeći broj korisnika, a za dalje povećanje broja korisnika nužno je planirati nabavku novih kamiona i upošljavanje novih uposlenika.

Sljedeća tabela daje pregled pokrivenosti odvozom otpada po mjesnim zajednicama, na kraju 2016. godine. U analizi su korišteni rezultati popisa 2013. godine, sa prosječnih 3,2 člana dpmaćinstva.

Tabela 14.Pregled korisnika na bazi popisa stanovništva 2013. godine

Rb.	Mjesna zajednica	Stanovnika	Broj domaćinstava	Broj korisnika	Procenat
1	<u>MZ Bobare-Drinčići-Blaževci</u>	943	295	55	18,6%
2	<u>MZ Bukva</u>	2037	637	259	40,7%
3	<u>MZ Dobropolje-Mekiš</u>	1411	441	178	40,4%
4	<u>MZ Džemilić Planje</u>	1141	357	37	10,4%
5	<u>MZ Jablanica</u>	1550	484	86	17,8%
6	<u>MZ Jelah</u>	4751	1485	1024	69,0%
7	<u>MZ Jevadžije</u>	570	178	83	46,6%
8	<u>MZ Kalošević</u>	1662	519	205	39,5%
9	<u>MZ Karadaglija</u>	1239	387	66	17,1%

10	<u>MZ Kraševo</u>	1430	447	194	43,4%
11	<u>MZ Ljetinić</u>	849	265	96	36,2%
12	<u>MZ Medakovo</u>	813	254	128	50,4%
13	<u>MZ Miljanovci-Lončari</u>	935	292	93	31,8%
14	<u>MZ Mrkotić</u>	1323	413	80	19,4%
15	<u>MZ Novi Miljanovci</u>	1999	625	109	17,4%
16	<u>MZ Novo Selo</u>	863	270	71	26,3%
17	<u>MZ Oraš Planje</u>	900	281	35	12,5%
18	<u>MZ Piljužići</u>	1823	570	152	26,7%
19	<u>MZ Raduša</u>	3051	953	369	38,7%
20	<u>MZ Rosulje</u>	893	279	89	31,9%
21	<u>MZ Šije</u>	2582	807	0	0,0%
22	<u>MZ Tešanj</u>	5705	1783	1619	90,8%
23	<u>MZ Tešanjka</u>	1943	607	176	29,0%
24	<u>MZ Trepče</u>	1593	498	151	30,3%
25	<u>MZ Vukovo</u>	1057	330	201	60,9%

Ukupno: 43063 13457 5556 41,3%

Sistemom odvoza još uvijek nije obuhvaćena jedino MZ Šije gdje ulogu operatera vrši VIS Doboj Jug. Imajući u vidu činjenicu da je u sistemu odvoza otpada oko 42 % domaćinstava, da je problem neuključivanja u sistem izražen naročito u pojedinim ruralnim područjima, može se konstatirati da je obuhvat još uvijek dosta nizak. Direktna posljedica je visok stepen onečišćenja okoliša, učestalo formiranje divljih deponija i sl.

2.8.3.1.2. Deponovanje komunalnog otpada

JP Rad d.d. upravlja deponijom u Bukvi. U okviru aktivnosti na propisnom održavanju deponije primjenjivani su kroz duži niz godina odgovarajući standardi zbrinjavanja otpada i upravljanja deponijom ovog tipa. Iako JP Rad d.d. ne raspolaže objektima i opremom za selekciju otpada postignuti su solidni rezultati u odvajanju dijela sekundarnih sirovina, a prije svega PET ambalaže, čime su ostvarivane značajne uštede u korištenju deponijskog prostora. U toku je postupak koji u konačnici vodi zatvaranju ove deponije zbog obaveza prilagođavanja i prelaska na sistem regionalnog upravljanja otpadom.

Za tretman otpada na deponiji komunalno preduzeće raspolaže kompaktorom i dozerom. U toku je nabavka novog dozera.

2.83.1.3. Odvojeno prikupljanje otpada

Proces pristupanja EU prate izmjene u zakonskoj regulativi koje su usmjerene ka poštivanju Direktive o otpadu. Direktiva o otpadu nalaže odvojeno prikupljanje i ponovno korištenje iskoristivih komponenti otpada te odlaganje samo neiskoristivog otpada. U saradnji sa lokalnom zajednicom komunalno preduzeće pristupilo je uspostavi sistema odvojenog prikupljanja otpadom. Osnovu sistema činili su reciklažni otoci sa kojih je iskoristivi otpad preuzimalo komunalno preduzeće, a potom sortirano i presovano sirovinu isporučivalo otkupljivaču. Pored 25 ekootoka koje je instaliralo komunalno preduzeće, preuzimane su količine odvojeno prikupljenog otpada u osnovnim i srednjim školama koje su prikupili đaci u saradnji sa nevladinim sektorom.

Odvojeno prikupljanje otpada preko reciklažnih otoka bilo je predviđeno Strategijom općine Tešanj 2018. Iskustva zapadnih zemalja, a i smjernice Evropske direktive o otpadu, nalažu da se teret odvojenog prikupljanja otpada dijelom prebaci na korisnike odnosno domaćinstva, na način da se koristi više posuda za različite vrste otpada. Najprihvatljiviji je koncept sa dvije posude od kojih se jedna koristi za iskoristivi otpad (suha kanta), a jedna za neiskoristivi otpad (mokra kanta). Pri tome treba poraditi i na odvojenom zbrinjavanju biorazgradivog otpada.

2.8.3.2. Druge vrste otpada

Uz rješavanje pitanja komunalnog otpada sve naglašenija je potreba da se adekvatno riješi pitanje zbrinjavanja i tretmana drugih vrsta otpada koji nastaje u domaćinstvima i industriji. Nekoliko lokalnih kompanija prikuplja sekundarne sirovine i vrši kupoprodaju, obradu i transport iskoristivog otpada.

U okviru posebnih kategorija otpada naročito su naglašene potrebe da se dugoročno osiguraju adekvatna zbrinjavanja industrijskog, animalnog, medicinskog - farmaceutskog, elektronskog i drugih posebnih vrsta otpada, uključujući opasni otpad.

Federalni plan za upravljanje otpadom 2012 - 2017 klasificira otpad u tri osnovne kategorije: komunalni i neopasni otpad, opasni otpad i grupu koju čine posebne kategorije otpada.

Koncept upravljanja komunalnim otpadom kroz regionalne centre predviđa uspostavu sistema u okviru kog treba da djeluju regionalni i lokalni centri za upravljanje otpadom, regionalne deponije, sortirnice i pogoni za preradu otpada, (usitnjavanje, presovanje, baliranje, kompostiranje), pretovarne i transfer stanice, reciklažna dvorišta i pogoni te zeleni otoci.

Posebne kategorije otpada iz ovog plana koje su zastupljene na lokalnom području su: medicinski i farmaceutski otpad, otpad animalnog porijekla, ambalaža i ambalažni otpad, električni i elektronski otpad, otpadne gume, otpadna vozila, otpadna ulja i otpadne baterije i akumulatori.

Federalnim planom predviđa se infrastruktura za upravljanje opasnim i posebnim otpadom koja obuhvata ovlaštene operatere, regionalne deponije, privremena

skladišta pri regionalnim i lokalnim centrima za upravljanje otpadom, prerađivači, ovlašteni prijevoznici i dva odlagališta na teritoriji FBiH (Tuzla, Zenica).

U upravljanju ovim vrstama otpada uloga lokalnih kompanija svodi se na funkcije ovlaštenih sakupljača koji uz odgovarajuću naknadu preuzimaju odnosno sakupljaju i privremeno skladište otpad.

U načelu se primjenjuje princip da zagađivač plaća, a sistem predviđa obaveze po kojima se obveznici ukoliko ne vrše odgovarajuća plaćanja naknada ovlaštenim operaterima ova plaćanja dužni vršiti prema Fondu za zaštitu okoliša FBiH.

Nedovoljno dinamična provedba akcionog plana razlog je kašnjenja i slabosti kod uspostave sistema upravljanja opasnim i posebnim otpadom u FBiH.

Zakonom o upravljanju otpadom i Federalnom strategijom upravljanja otpadom prihvaćen je regionalni koncept upravljanja otpadom. Po ovom konceptu u BiH predviđeno je formiranje 16 regionalnih deponija, a sve postojeće općinske deponije moraju se zatvoriti. Proces zatvaranja podrazumijeva izradu Plana prilagođavanja upravljanja otpadom, čijom realizacijom bi se deponije dovele u stanje ispunjavanja minimuma propisanih uvjeta i postepeno zatvorile, a potom bi se otpad deponovao isključivo na regionalnim deponijama.

Komunalno preduzeće izradilo je Plan prilagođavanja upravljanja otpadom koji je odobren od nadležnog Federalnog ministarstva. Ovim planom predviđeno je zatvaranje deponije najkasnije 2030. godine. U toku je izrada prve faze dokumentacije za sanaciju i zatvaranje deponije koja podrazumijeva izradu Idejnog projekta i svih elaborata i dozvola nužnih za obezbjeđenje Urbanističke saglasnosti. Obezbijeđena su sredstva i za izradu druge faze dokumentacije koja podrazumijeva izradu Glavnog projekta sanacije i zatvaranja deponije sa ishodom Građevinske dozvole.

Koncept formiranja regionalnih deponija je nedovršen. Tešanj je previše udaljen od Zenice da bi bio dio sistema regionalne deponije "Mošćanica" u Zenici. U toku su aktivnosti na formiranju regionalne deponije u Doboju i trenutna predviđanja vezana za zatvaranje deponije vezana su za početak rada ove regionalne deponije. Obzirom da na dinamiku formiranja regionalne deponije ne možemo uticati te da je još uvijek neizvjesno formiranje ove deponije, naše planiranje bazira se na korištenju deponije "Bukva" do 2030. godine. Opredjeljenje općine je da se deponija treba zatvoriti, zemljište rezervisano za proširenje deponije nije odobreno za potrebe deponije te je i mogućnost funkcionisanja deponije do 2030. godine upitna.

IV.1.3.9 Toplotna energija

Od 13.426 domaćinstava općine Tešanj, po zadnjem popisu iz 2013 godine, 605 individualnih korisnika i 79 pravnih subjekata (korisnika) se snabdjeva toplotnom energijom iz JP Toplane . Kao gorivo koristi se različite vrste uglja (najzastupljeni mrki i lignit), drvo, nešto manje plin i nafta. Ne postoje podaci o kvalitetu gradnje objekata i gubicima ali su pretpostavke da je samo manji broj novoizgrađenih kuća i

zgrada, kao i tvorničkih hala izgrađen sa kvalitetnom izolacijom. Kotlovnice, njihov položaj i način loženja uglja u privatnim stambenim objektima veoma često su nekvalitetni pa se ostvaruje nepotpuno sagorjevanje. Pored povećanog procenta sumpora u uglju to još više pogoršava zagađenost vazduha posebno u samom gradu Tešnju i Jelahu u zimskom periodu.

Proizvodnju toplotne energije i distribuciju vrši JP Toplana smještena u industrijskoj zoni Bukva. Toplana je dioničarsko društvo. Vlasnik je općina sa 76,55%, a 23,45 privatni kapital (mali dioničari bivši radnici PD Pobjeda). Broj zaposlenih je 22 od čega 2 sa VSS i jedan sa VS.

Toplana raspolaže sa dva kotla od po 6,5 MW za proizvodnju toplotne energije I koji su u eksploataciji od 1984. godine. Snabdjevanje krajnih korisnika se vrši putem vrelodnog sistema i toplinskih podstanica koje su locirane u neposrednoj blizini objekata (korisnika).

Godišnja proizvodnja toplinske energije u Toplani d.d. Tešanj iznosi cca 21.000 MWh.

Toplana radi samo u sezoni grijanja (6 mjeseci) u cilju proizvodnje toplinske energije za grijanje industrijske zone, poslovnih i stambenih objekata.

Zavrijemerada Toplane u grijnoj sezoni u funkciji je naizmjenično jedankotao, kojiradipunimkapacitetmood 5,00 satido 22,00 sata, a u periodu od 22,00 do 5,00 satikotao se održavanatoplomrežimu. Samo u slučaju vrlo niskih temperatura -5 °C i niže pogon se održava 24 sata neprekidno.

Tabela 15. Instalirana snaga trenutnih potrošača

Godina	Inst.snaga gr. tijela (kW)	Korištena snaga grijnih tijela	Kapacitet izmjenjivača (kW)	Korišteni kapacitet izmjenjivača
2016	15.000	14.500	23.900	14.900

Toplana je uvela i implementirala Standarde ISO 9001:2008 i ISO 14001:2004., čime svakako doprinosi provođenju Vizije Općine Tešanj-sredina ekološke svijesti, čistoće i reda.

U saradnji sa Općinom, urađen je Idejni projekat toplifikacije općine Tešanj u okviru regionalnog projekta toplifikacije općina Tešanj, Doboj Jug i Usora i koji je podržan od strane Vlade ZD kantona. IP toplifikacije planirani su novi izvori toplotne energije na lokacijama Bukva- Tešanj i Glinište- Jelah.

U buduća rješenja toplifikacije Općine moraju biti inkorporirane evropske norme i standardi prije svega u segmentu zaštite okoliša i energetske efikasnosti.

Studija tehno-ekonomske opravdanosti projekta toplifikacije općine Tešanj koji je u završnoj fazi, dat će mnoge odgovore u kom smjeru i koji model u konačnici prihvatiti za rješavanje toplifikacije urbanih dijelova Tešnja.

Evropski fondovi kao alternativa javnom sektoru isključivo finansiraju biomasu kao gorivo, te je potrebno i u tom pravcu vršiti pripreme.

Prema katastarskim podacima, od ukupne površine poljoprivrednog zemljišta na području općine Tešanj prema kategoriji korištenja, oranice zauzimaju 8467 ha, voćnjaci 824 ha, livade 840 ha i pašnjaci 597 ha.

Tabela 16. Površine poljoprivrednog zemljišta (katastarska evidencija)

Kultura	oranice	vrtovi	voćnjaci	vinograd	livade	pašnjaci	trstici
Površina ha	8467	0	824	0	840	597	0

Obzirom da katastarski podaci ne znače uvijek stvarno stanje zemljišta, procjenjuje se³ da je stvarno stanje kao što slijedi:

1. Njive 77,1 km²
2. Voćnjaci 7,9 km²
3. Livade 7,8 km²
4. Pašnjaci 5,7 km²

Ukupno poljoprivrednog 98,5 km²

1. Šume 49,0 m²
2. Neplodno 13,9 m²
3. Ostalog ukupno 62,9 km²

Pregled po strukturi vlasništva

1. Privatno 123,2 km²
2. Državno 38,2 km²

IV.1.3.11 Kvalitet zemljišta i vlasnička struktura

Površina općine Tešanj je bila 223 km² do 1992. godine. Formirana općina Usora 1998. godine je u svoj sastav uzela 39 km² površine općine Tešanj.

Dejtonskim sporazumom je povučena linija kao granica dva entiteta, te je tom linijom dio općine Tešanj u površini od 22 km² postao dio entiteta RS-e, te na tom dijelu općina Tešanj nema niti stvarnu niti mjesnu nadležnost. Međutim podaci koji se nalaze u našem katastarskom operatu sadrže i podatke o dijelu Općine koji je preko dejtonske linije, tako da u našem katastarskom operatu vodi se površina od 183 km², pa će se neki izvještaji odnositi na tu površinu jer se ne mogu izdvojiti.

Sadašnja - stvarna površina općine je oko 161 km².

Tabela 17. Posjed općine Tešanj

Način korištenja	Službena površina (m ²)
Oranica/Njiva 1. klase	46.792
Oranica/Njiva 2. klase	208.236

³ Procjena Službe urbanizma i katastra Općine Tešanj

Oranica/Njiva 3. klase	215.029
Oranica/Njiva 4. klase	30.362
Oranica/Njiva 5. klase	382.025
Oranica/Njiva 6. klase	149.159
Voćnjak 2. klase	261.613
Voćnjak 3. klase	137.033
Voćnjak 4. klase	48.245
Livada 2. klase	58.378
Livada 3. klase	136.244
Livada 4. klase	238.550
Pašnjak 1. klase	11.237
Pašnjak 2. klase	59.561
Pašnjak 3. klase	73.308
Pašnjak 4. klase	15.211
Pašnjak 5. klase	11.284
Šuma 2. klase	23.391
Šuma 3. klase	758.209
Šuma 4. klase	86.964
Šuma 5. klase	63.459
Šuma 6. klase	14.237
Rijeka	6.713
Šanac, rov	177
Ostalo neplodno zemljište	141.914
Kanal	158
Vodovod	1.150
Elektroenergetski objekt	24
Groblje/Mezarje	794
Bazen	300
Park	5.065
Zgrada	5.993
Poslovna zgrada u privredi	1.086
Zgrada obrazovanja	258
Pomoćna zgrada	106
Garaža	751
Dvorište	67.802
Zemljište uz privrednu	5.542
Građevinska parcela	6.211
Kuća i zgrada	9.080
Gradilište	14.635
Filskulturno igralište	1.870
Upravna zgrada	636
Tvrđava	6.730
Regionalni put	1.162
Nekategorisani put	37.131
Prilazni put	15.652

VRSTA POSJEDA	SLUŽBENA POVRŠINA
PLODNO	3.028.527
NEPLODNO	330.940

IV.1.3.12 Struktura poljoprivrednog zemljišta prema bonitetnim klasama

Tabela 18. Struktura poljoprivrednog zemljišta prema bonitetskim klasama

Način korištenja	Površina (m ²)	Prihod	Broj stavki
Bara i močvara	6.925	0	5
Bazen	1.325	0	9
Benziska stanica-postaja	6.767	0	15
Česma	21	0	1
Dvorište	4.828.779	0	12.235
Elektroenergetski objekt	687	0	33
Fiskulturno igralište	54.886	0	8
Garaža	1.942	0	79
Gradilište	61.924	0	103
Građevinska parcela	11.332	0	3
Groblje/Mezarje	405.700	0	242
Hotel,kafana	2.432	0	5
Kanal	7.137	0	10
Krš, kamenjar	6.893	0	4
Kuća i zgrada	1.068.368	0	13.220
Livada 1. klase	246.732	5.453	112
Livada 2. Klase	2.335.945	43.976	1.096
Livada 3. Klase	2.349.962	32.429	1.229
Livada 4. Klase	3.107.987	32.013	948
Livada 5. Klase	863.639	6.219	266
Livada 6. klase	2.101	0	2
Lokalni put	483.968	0	52
Magistralni put	203.531	0	9
Majdan i kamwenolom	13.264	0	6
Nekategorisani put	4.184.514	0	1.575
Oranica/Njiva 1.klase	423.998	18.953	249
Oranica/Njiva 2.klase	3.802.331	138.405	1.682
Oranica/Njiva 3.klase	7.463.034	238.817	3.353
Oranica/Njiva 4.klase	15.591.706	408.504	9.156
Oranica/Njiva 5.klase	279.334.505	569.863	13.479
Oranica/Njiva 6.klase	24.340.835	382.152	9.025
Oranica/Njiva 7.klase	6.745.593	58.012	2.134
Oranica/Njiva 8.klase	833.376	5.000	221
Ostalo neplodno zemljište	689.991	0	520
Park	5.505	0	2
Pašnjak 1.klase	172.446	810	148
Pašnjak 2.klase	702.446	2.950	439
Pašnjak 3.klase	3.198.468	9.915	1.434
Pašnjak 4.klase	1.709.388	2.906	504
Pašnjak 5.klase	485.986	583	100
Pjeskara	6.288	0	4
Pomoćna zgrada	10.816	0	336
Poslovna zgrada u privredi	175.461	0	227
Poslovni objekat	8.427	0	28
Pošta	207	0	1
Potok	529.712	0	158

Prilazni put	1.002.068	0	3.621
Regionalni put	480.385	0	76
Ribnjak	96	0	1
Rijeka	2.038.038	0	127
Silos	324	0	3
Skladište	12.488	0	26
Spomenik kulture	968	0	3
Stambeno-poslovna zgrada	13.778	0	75
Šanac, rov	177	0	1
Škarpa	84	0	2
Šuma 1.klase	18.158	399	14
Šuma 2.klase	4.136.772	53.364	430
Šuma 3.klase	37.231.356	349.976	6.285
Šuma 4.klase	10.752.231	91.395	3.373
Šuma 4.klase	1.614.101	9.846	286
Šuma 6.klase	1.295.313	4.404	36
Tvrđava	6.730	0	1
Ulica	54.631	0	25
Upravna zgrada	6.331	0	23
Vikend objekat	155	0	4
Voćnjak 1.klase	163.900	9.064	127
Voćnjak 2.klase	2.672.337	121.324	1.990
Voćnjak 3.klase	3.832.595	143.725	2.401
Voćnjak 4.klase	1.759.309	52.779	1.031
Voćnjak 5.klase	433.632	10.234	179
Voćnjak 6.klase	50.851	864	22
Vodenica	70	0	4
Vododerina, jaruga	3.242	0	4
Vodovod	2.958	0	19
Vodoprivredni objekat	30	0	1
Zemljište uz benzinsku pumpu/crpku	590	0	1
Zemljište uz privrednu zgradu	360.874	0	182
Zemljište uz vanprivrednu zgradu	17.977	0	5
Zgrada	11.117	0	60
Zgrada DPZ, DPO i SIZ	598	0	1
Zgrada dvorište	668	0	5
Zgrada obrazovanja	12.814	0	22
Zgrada vjerske zajednice	4.951	0	38
Zgrada zdravstvene djelatnosti	1.398	0	4
Zidine	24	0	1
UKUPNO:	183.081.399	2.804.725	94.976

IV.1.4. Lokalna uprava i civilno društvo

IV.1.4.1 Stanje administrativnih usluga lokalne samouprave - struktura (polna i obrazovna) zaposlenih u JLS

Općina Tešanj teritorijalno je organizirana u 25 mjesnih zajednica čiji izabrani organi koordiniraju svoj rad sa općinskom upravom. Predstavnički organ – Općinsko vijeće, čini 25 vijećnika izabranih na lokalnim izborima 2016. godine, sa stranačkom strukturom: SDA – 11 vijećnika, SDP – 5 vijećnika, SBiH – 2 vijećnika, BPS SH – 2 vijećnika, SBB – 2 vijećnika, A-SDA – 2 vijećnika i DF – 1 vijećnik.

Općinsko vijeće ima 11 komisija kao stalna radna tijela. Općinska administracija broji 88 uposlenih (zajedno sa vatrogasnom jedinicom) organiziranih u pet općinskih službi. Rukovodna struktura je na čelu sa Općinskim načelnikom i pet pomoćnika. Općina ima terenske urede elektronski potpuno uvezane u Jelahu i Tešanjci te je sposobna pružiti sve usluge građanima i u terenskim uredima.

Općinska uprava je u posljednje četiri godine prošla značajnu reformu i danas funkcinira na nivou elektronske uprave. Općinska administracija je svoje procese uredile prema zahtjevima međunarodnog sistema kvaliteta ISO 9001:2008 i definirala četiri glavna procesa:

1. obrada zahtjeva
2. izrada i realizacija budžeta
3. razvoj zajednice
4. izrada i donošenje propisa

Općina Tešanj je uredila svoje procese i prema okolinskim zahtjevima (ISO 14001).

Općinsko rukovodstvo je razvilo jedinstven menadžment sistem općinske administracije Tešanj (MSOT) koji je postao prepoznatljiv na širem planu i priznat kao uspješan model lokalne uprave.

Općina periodično izdaje vlastito interno informativno glasilo Tešanjki bilten, ima ugovore sa lokalnim radio i tv medijima a Općinski načelnik izdaje i redovni mjesečni elektronski bilten. Internet stranica Općine www.opcina-tesanj.ba je korisnički orijentirana, dinamična i administrira se u realnom vremenu. Na strani se nalazi i Registar administrativnih postupaka sa svim potrebnim informacijama korisnicima usluga.

Kao lider u oblasti jačanja i inovativnog pristupa lokalne samouprave u BiH, općinska uprava vrši redovno samoocjenjivanje po evropskom modelu - CAF metodologiji (CAF - engl. Common Assessment Framework – Zajednički okvir za samoprocjenjivanje). Metodologija posmatra uticaj liderstva, strategije i planiranja, upravljanja ljudskim resursima, procesima i promjenama, partnerstava i resursa na rezultate u organizaciji.

Općinska uprava je uspostavila mjerenje zadovoljstva korisnika usluga i uposlenih, i utvrdila svoje performanse za 124 usluge koje pruža te vrši stalna mjerenja, analize i poboljšanja.

Struktura uposlenih je data u pregledu ispod. U strukturi uposlenih u organima uprave Općine Tešanj dominira srednjeobrazovna struktura namještenika srednje obrazovanje. Ovakva struktura, uz poboljšanja u korist VSS odlaskom u penziju starijih radnika te stalnom edukacijom i usavršavanjem kroz razvoj ljudskih resursa može odgovoriti potrebama lokalne uprave. Uz nedovoljnu motivaciju članova rukovodstva i srednjeg menadžmenta koji je u razvoju, trenutna struktura mogla bi biti narušena.

Prema podacima o polnoj strukturi uposlenih, relativno je povoljna polna zastupljenost u odnosu na druge lokalne uprave. Također, prema pregledu starosne strukture uposlenih u organima uprave, vidljivo je da se polahko ta struktura podmlađuje, ali mnogo sporije nego što je potrebno. Ipak, obzirom na zakonski okvir, pa i ljudske sudbine, nije realno očekivati brži zaokret....prosječna starost u 2017. godini je 47,5 godina po uposleniku.

Tabela19. Podaci o broju uposlenika Općine Tešanj na dan 20.04.2017. godine

Rb	Status	Na neodređeno vrijeme	Na određeno vrijeme	Mandat	Ukupno uposlenih	VSS	VŠS	SSS	NK
1	Državni službenik	25			25	25			
2	Namještenik	56	2		58		4	51	3
	Ukupno (1+2)	81	2		83	25	4	51	3
3	Općinski načelnik			1	1	1			
4	Savjetnik ON			1	1	1			
5	Pravobranilaštvo	1		1	2	1		1	
	Ukupno (1+2+3+4+5)	82	2	3	87	28	4	52	3

Tabela20. Polna struktura uposlenika Općine Tešanj na dan 20.04.2017. godine

	Državni službenici		namještenici		Zaposleni na određeno		Ukupno Ž	Ukupno M
1	2	3	4	5	6	7	8=2+4+6	9=3+5+7
	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M
	14	11	22	36	1	1	38	49

IV.1.4.2 Struktura nevladinih organizacija /udruženja

Rad nevladinog sektora u Bosni i Hercegovini regulisan je entitetskim i državnim zakonodavstvom. Prema evidenciji Službe za društvene djelatnosti i investicije na području općine Tešanj postoji 117 udruženja građana. Međutim, taj broj treba uzeti s rezervom, jer nisu sva udruženja aktivna. Neka udruženja čak više i ne postoje, ali nisu brisana iz registra. Stanje na području općine Tešanj, dodatno je uređeno odlukama koje je donijelo Općinsko vijeće. Ove odluke nastoje dodatno urediti način finansiranja nevladinog sektora i nametnuti sistem planskog i projektnog pristupa u radu.

Udruženja prema oblasti djelovanja su vrlo raznolika, jer jedno udruženje vrlo često djeluju u više oblasti i teško ga je svrstati. U slijedećoj tabeli predstavljeni su podaci za našu općinu.

Tabela 21. Broj udruženja na području općine Tešanj prema oblasti djelovanja

	Boračke organizacije	Crveni križ	Djeca i mladi	Vatrogasna društva	organizacije invalida	Izbjegllice, rasejleni	Kultura	Lov, rrbolov, pčelarst	Nacionalne organizacije	Penzioneri/starije osobe	Staleška udruženja	Tehnika (radio, moto..)	Socijalna zaštita	Privredna udruženja	Zaštita okoline	Zdravstvo	Sport	Romi	Žene	Ostali	Ukupno
Tešanj	7	2	9	2	2	1	11	4	2	1	1	2	3	2	3	5	32	-	6	17	112

Tabela 22. Udruženja od posebnog interesa na području općine Tešanj

Naziv udruženja	Ukupni prihodi	Prihodi od Općine	Ukupni Rashodi	Sjednice tijela		Broj član
				Preds	Skupš	
Organizacija PŠ i PB	71.435	30.300	53.517	5	1	642
Organizacija RVI	52.067	30.000	50.522	8	1	612
UABNOR	9.400	9.400	8.227	7	/	148
UG „Zlatni ljljani“	7.920	6.600	7.774	8	1	48
JOB „Unija veterana“	62.826	44.500	45.200	6	1	6000
UG invalida rada	2.400	2.400	2.405	8	1	406
UG slijepih i slabov. osoba	10.300	9.700	10.300	4	1	115
UG „Sugar“ Tešanj	13.767	4.900	11.524	10	1	362
UG „Održiv povratak“ Tešanj	2.400	2.400	2.280	4	1	120
Crveni križ Tešanj	12.400	2.400	12.405	4	1	636
UG hroničnih bubrež.bolesn.	6.150	2.400	4.584	1	1	40
UG „Crveni polumjesec“	5.327	2.400	1.691	5	5	58
DVD Jelah	14.737	4.063	13.132	11	2	147
UŽ Naša porodica	11.958	2.400	0	/	4	42
Udruženje Oslonac	112.000	2.400	112.000	6	1	1212

UG otpuštenih radnika iz RH	67.119	3.700	13.046	24	3	5013
DVD "Tešanj 1905"	7.984	3.850	7.118	4	1	121

Tabela 23. Sportska udruženja na području općine Tešanj

Naziv udruženja	Ukupni prihodi	Prihodi od Općine	Ukupni rashodi	Sjednice tijela		Broj član
				Preds.	Skup	
NK „Tošk“ Tešanj	144.655	37.000	158.504	10	3	160
NK „Borac“ Jelah	107.563	33.000	106.284	10	3	247
NK „Napredak“ Šije	28.770	10.300	23.364	18	3	61
NK „Pobjeda“ Tešanjka	69.300	27.000	21.690	4	1	135
RK „Bosna – TS“ Tešanj	18.940	15.000	18.926	6	1	66
KK „Gradina“ Tešanj	30.245	17.000	30.038	4	1	150
Šahovsko društvo „Tešanj“	7.382	4.000	6.227	/	1	180
Centar borilačkih sportova Tešanj	23.728	12.500	23.925	5	1	83
Klub borilačkih sportova Jelah	14.815	7.000	14.815	4	1	71
Savez za sport i rekreaciju invalida	61.650	1.500	77.700	/	1	70
USR «Blinker» Kalošević	12.955	2.000	9.975	14	1	116
Sportsko ribolovno društvo Jelah-Tešanj	1.500	1.500	1.500	9	1	183
Društvo pedagoga fizičke kulture	4.400	3.500	4.400	2	1	20
Ženski odbojkaški klub Tešanj	11.900	8.000	11.900	4	1	44
UG Veterani TOŠK-a Tešanj	4.800	1.500	3.500	33	1	6
Streljački klub Tešanj	1.000	1.000	1.000	3	1	120
Streljački klub "Zigana" Tešanj	1.857	700	1.920	4	1	142
Sportski savez Općine	11.352	8.400	8.827	6	1	30
Karate klub „Unija“ Tešanj	4.500	1.500	4.500	/	1	80
Sportsko udruženje Trepče	4.409	1.000	4.592	3	1	70
Stonoteniski klub „Nec“ Tešanj	2.450	2.000	2.450	9	1	50
Biciklistički klub Tešanj	2.420	2.000	3.085	5	1	30
Ragbi klub „Trk“ Tešanj	10.844	9.000	10.181	1	1	100
Ženski košarkaški klub Tešanj	28.243	4.300	26.086	11	1	100
Tekvando akademija Šije-Tešanj	6.506	1.500	6.472	3	1	115
Udruženje "Paintball Lasta" Vukovo	0	1.000	0	6	2	67

KK "Heroji-Basketball Heroes" Tešanj	6.200	700	6.200	5	3	130
--------------------------------------	-------	-----	-------	---	---	-----

Tabela 24. Udruženja u oblasti kulture na području općine Tešanj

Naziv udruženja	Ukupni prihodi	Prihodi od Općine	Ukupni rashodi	Sjednice tijela		Broj član
				Predsj.	Skupš.	
Bosansko pozorište Tešanj	5.000	5.000	5.000	1	više	71
KUD «Izudin M.Izo» Jelah	11.684	5.300	8.714	1	8	55
KUD «Behar» Tešanjka	14.607	5.000	13.180	10	1	80
UM «Alkatmeri» Tešanj	5.000	0	4.829	2	1	10
UG "Bosanski sevdah" Kraševo	6.210	3.500	3.510	9	1	80
KUD "Pobjeda" Tešanj	10.320	4.800	8.450	19	2	73
UG "Omladinski ansambl" Tešanj	9.027	7.500	9.375	17	2	80

Tabela 25. Ostala udruženja građana na području općine Tešanj

Naziv udruženja	Ukupni prihodi	Prihodi od Općine	Ukupni rashodi	Sjednice tijela		Broj član.
				Pred.	Skupš	
UG za zaštitu i uzgoj sitnih životinja	13.292	3.500	12.433	11	30	78
UG «Eko-mladi» Jablanica	41.156	15.628	35.683	5	1	80
UG «Pčela» Tešanj	4.075	1.500	3.286	4	1	56
Jedinstvena organizacija mladih Jelah (JOM)	2.600	1.800	1.754	19	1	46
UG „Biznis centar“ Jelah-Tešanj	120.868	13.000	121.648	12	6	201
Odred izviđača «Crni vrh» Tešanj	10.012	9.500	9.855	27	1	321
Udruženje «Stari grad» Tešanj	8.800	3.400	7.700	4	2	200
UG "Rez" Tešanj	1.940	1.200	1.940	3	1	35
UG žena "Ruka" Kalošević	2.120	1.500	2.051	5	8	20
UG "Ponikva" Šije	2.542	1.000	2.803	9	1	100
Udruženje "Tragovi Crni Vrh" Tešanj	4.000	2.000	0	2	1	100
Udruženje motoklub "Zemljani vozači" Tešanj	1.000	1.000	1.000	3	1	20
Plesni klub "Pobjeda-Win" Tešanj	6.320	1.000	6.320	/	1	80

Udruženja koja djeluju na prostoru općine Tešanj daju doprinos razvoju lokalne zajednice, uzimaju učešće u brojnim aktivnostima, te direktno i indirektno rade na poboljšanju kvaliteta življenja na našim prostorima.

IV.1.5. Budžet i finansije

IV.1.5.1 Učešće poreskih i neporeskih prihoda u ukupnom budžetu općine

U cilju sagledavanja potencijala Općine u pogledu finansiranja razvojnih projekata i izrade procjene prihoda za naredni srednjoročni period izvršena je analiza ostvarenja prihoda budžeta Općine za period 2012–2016. godina. Radi naglašavanja kapaciteta tekućeg budžeta izdvojene su dvije grupe prihoda koje čine njegovu osnovu. Radi se o grupama poreznih i neporeznih prihoda. One su analizirane po ukupnoj visini ostvarenja i u odnosu na preostali dio budžeta.

Tabela 26. Ostvarenja prihoda budžeta 2012-2016

Vrstaprihoda (TKM)	2012	2013	2014	2015	2016	% rasta
POREZNI PRIHODI	5.879	5.595	5.923	6.943	6.772	3,95
NEPOREZNI PRIHODI	2.236	2.619	2.195	2.683	3.267	11,24
OSTALI PRIHODI	3.449	1.684	3.459	4.679	4.799	23,02
UKUPNI PRIHODI	11.564	9.898	11.576	14.305	14.837	7,46

U posmatranom periodu je zabilježena stabilnost poreznih i neporeznih prihoda sa konstantnim rastom uz neznatne oscilacije 2013. godine na strani neporeznih, a 2014. godine na strani poreznih prihoda.

Ostali prihodi su imali značajniji pad tokom 2013. godine, da bi nakon toga bilježili visoki rast. Slično je i sa kretanjem ukupnih prihoda koji prema iskazanoj krivulji imaju najveću sličnost sa ostalim prihodima, korigovano za djelimični rast poreznih i neporeznih prihoda.

Pojačan rast ostalih i ukupnih prihoda je vezan za investicijski period gradnje kanalizacionih kolektora koji je praćen grant sredstvima i kreditnim zaduženjem.

Ostvaren je prosječan godišnji rast svih posmatranih grupa prihoda od 4 do 23%.

Učešće poreznih i neporeznih prihoda u ukupnim приходima budžeta je iskazano u narednom tabelarnom i grafičkom pregledu.

Tabela 27. Učešće poreznih i neporeznih prihoda 2012-2016

Vrsta prihoda, primitka	2012	2013	2014	2015	2016
POREZNI PRIHODI	51	57	51	49	46
NEPOREZNI PRIHODI	19	26	19	19	22

Porezni prihodi čine najvažniju grupu općinskih prihoda. Definisani su zakonskom regulativom na nivou Federacije BiH (direktni porezi) i BiH (indirektni porezi). Trend kretanja ovih prihoda se razlikuje te se u analizi može istaći sljedeće:

Indirektni porezi, sa porezom na dodanu vrijednost predstavlja najznačajniji izvor općinskog budžeta. Ovi porezi čine i do 40% općinskog budžeta. On sada predstavlja stabilan i institucionalno u potpunosti regulisan prihod koji će i ubuduće predstavljati osnov općinskog budžeta. Ipak, ovi prihodi su u posmatranom periodu su imali usporeni rast sa padom u 2016. godini, iako su ukupni prihodi na nivou BiH značajno rasli. Razlog tome je izmjena omjera u raspodjeli i postojeća zakonska regulativa, kojom se ovi prihodi raspoređuju općinama nakon servisiranja vansjokog duga Federacije. Na taj način se ukupna sredstva za raspodjelu umanjuju proporcionalno rastu otplata vanjskog duga Federacije. U narednom periodu, prema projekcijama Federalnog ministarstva finansija i Uprave za indirektno oporezivanje BiH, se očekuje značajniji rast ubranih prihoda od rasta prispjelih obaveza za servisiranje vanjskog duga Federacije bez nove izmjene omjera, te se projicira trend ponovnog rastav ovih prihoda.

Direktni porezi su u posmatranom periodu zabilježili prosječan rast od 8,6%. Do rasta ove grupe prihoda je došlo rastom privrednih aktivnosti na teritoriji Općine. U posmatranom periodu je porastao broj zaposlenih za 32%, uvećan je broj privrednih subjekata, uvećan je promet nepokretnosti za 93%, te su rasli i drugi privredni pokazatelji koji čine osnovu za oporezivanje. U narednom periodu se očekuje dalji rast ove grupe prihoda, kako zbog nastavlja privrednog rsta, tako i zbog najavljenе izmjene zakonske regulative.

Neporezni prihodi predstavljaju izvorne prihode budžeta Općine i oni većim dijelom zavise direktno od aktivnosti organa uprave. Ovi prihodi su u posmatranom periodu rasli u prosjeku za 11,24%. I ova grupa prihoda je rasla usljed rasta privrednih aktivnosti na teritoriji Općine. Privredni rast je uzrokovao i uvećan obim aktivnosti Organa uprave koji je vezan za naplatu općinskih taski i naknada. Trend rastav ovih prihoda je projiciran i za naredni vremenski period, prvenstveno kao odraz privrednog i općeg razvoja lokalne sredine.

Imajući u vidu gore navedenu stabilnost prihoda i utvrđeni konstantni rast, te dostupne makroekonomske pokazatelje za naredni srednjoročni period, očekuje se dalji rast kako poreznih i neporeznih prihoda, tako i ostalih grupa koje su vezane za grantove i dalje investiranje javnih sredstava. Izuzetak čini jedino kreditno zaduženje koje će biti okončano u narednom trogodišnjem periodu.

Procjena prihoda i primitaka budžeta Općine za narednih 6 godina (uključujući baznu 2017. godinu) sa prosječnom stopom povećanja od 3,4% za porezne i 5% za neporezne prihode je iskazana u sljedećem tabelarnom pregledu.

Tabela 28.Procjena prihoda budžeta Općine Tešanj 2017-2022

Vrstaprihoda, primitka (TKM)	PLAN 2017	2018	2019	2020	2021	2022	Pros.god. rast u %
POREZNI PRIHODI	6.791	7.062	7.345	7.565	7.792	6.791	3,40
NEPOREZNI PRIHODI	2.656	2.789	2.982	3.075	3.228	2.656	5,01
OSTALI PRIHODI	7.465	7.300	6.400	5.200	5.200	7.465	-5,50
UKUPNI PRIHODI	16.912	17.151	16.727	15.840	16.220	16.912	0,07

Procijeno učešće poreznih i neporeznih prihoda u ukupnim prihodima budžeta po godinama je iskazano u narednom tabelarnom pregledu.

Tabela 29.Procjena učešća poreznih i neporeznih prihoda 2017-2022

Vrsta prihoda, primitka	2017	2018	2019	2020	2021	2022
POREZNI PRIHODI	40%	41%	44%	48%	48%	47%
NEPOREZNI PRIHODI	16%	16%	18%	19%	20%	20%

IV.1.5.2 Kretanje odnosa kapitalnih i administrativnih izdataka

Kretanje odnosa kapitalnih i administrativnih izdataka posmatrano u periodu 2012. do 2016. godine karakterišu ujednačeni ukupni administrativni izdaci na godišnjem nivou od 2013. pa nadalje sa konstantnim rastom do 6% godišnje što je rezultat realnog uvećanja budžeta. S druge strane kretanje kapitalnih investicija u periodu 2012 -2014. je variralo i bilo u visini 50-70% ukupnih administrativnih izdataka. Budžetske 2015. godine počinje investicija u Projekt prikupljanja, odvodnje i prečišćavanja otpadnih voda na području općine Tešanj tako da 2015. i 2016. godinu karakteriše promjena odnosa kapitalnih i administrativnih izdataka u korist kapitalnih, te kapitalni izdaci postaju za 50% veći u odnosu na izdvajanja za administrativne izdatke i taj trend će se nastaviti u manjem ili većem omjeru zavisno od investicije planirane za konkretnu godinu pa sve do njenog okončanja.

Tabela 30.Odnos kapitalnih i administrativnih izdataka budžeta Općine Tešanj 2016-2016

BUDŽETSKE POZICIJE (TKM)	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.

1. Podrška projektima drugih izvora i utrošak namjenskih sredstava	345	331	573	2.979	2.867
2. Općinski projekti (novi projekti i nastavak započetih projekata)	1.396	655	731	1.414	1.455
3. Preostala kapitalna ulaganja i grantovi	561	547	644	446	649
Ukupni kapitalni grantovi i izdaci	2.302	1.533	1.948	4.840	4.971
1. Sredstva za plaće i naknade	2.182	2.170	2.239	2.236	2.295
2. Direktni materijalni rashodi organa Uprave	816	798	824	835	957
Ukupni administrativni izdaci	2.998	2.968	3.063	3.071	3.252
Odnos kapitalnih i administrativnih izdataka	0,77	0,52	0,64	1,58	1,53
Odnos u nominalnom iznosu	-696	-1.435	-1.115	1.769	1.719

IV.1.5.3 Projekcija budžeta 2018-2022

Tabela 30a. Projekcije budžeta 2018-2022. godine Općine Tešanj

Izvori finansiranja lokalne strategija (u 000 KM)	Okvirna procjena po godinama					UKUPNO
	2018	2019	2020	2021	2022	
Iz budžeta Općine Tešanj	9.851	10.273	10.640	11.020	11.416	53.200
Iz eksternih izvora (kreditni, ZDK, FBiH, BiH, javna preduzeća, privatni izvori, JPP)	6.700	5.800	4.600	4.700	5.000	26.800
Iz eksternih izvora (IPA, ostali donatori)	600	600	600	500	500	2.800
Ukupno iz eksternih izvora	7.300	6.400	5.200	5.200	5.500	29.600
UKUPNO	17.151	16.673	15.840	16.220	16.916	82.800

Napomena: procjene na bazi postojećih trendova i važećih Zakona, te dostupnosti eksternih izvora- pretkandidatski status.

IV.1.6. Ekonomija

IV.1.6.1 Broj privrednih subjekata, struktura prema veličini, prema djelatnosti⁴

Na području općine Tešanj prema zvaničnim statističkim podacima na kraju 2015. godine registrirano je ukupno 2.184 privrednih subjekata. U ukupnom broju privrednih subjekata, pravna lica čine 872, dijelovi pravnih lica 468 dok na području Općine ima registrovanih 844 obrta.

U strukturi pravnih lica dominira oblast trgovine na veliko i malo sa 28,3 % učešća u ukupnom broju pravnih lica, sa 17,6 % učestvuje prerađivačka industrija, 14,9 % čine ostale uslužne djelatnosti itd.

⁴Federalni zavod za statistiku, (Mjesečni statistički pregled FBiH po kantonima-mart 2017)

U strukturi dijelova pravnih lica registriranih na području Općine dominira oblast trgovine koja čini 49,5 % ukupnog broja dijelova pravnih lica, ostale uslužne djelatnosti čine 8,6 % a finansijske usluge i osiguranje čine 8,2 %.

U strukturi obrta dominira takođe oblast trgovine sa 29,6 % i prerađivačke industrije sa 16,1 %.

Stalni trend rasta registriranih privrednih subjekata na području općine Tešanj evidentan je od 2010. godine. Naime, 2010. godine na području općine Tešanj bilo je registrirano ukupno 1975 privrednih subjekata i to: 701 pravno lice, 327 dijelova pravnih lica i 947 obrta, dok je na kraju 2015. godine taj broj povećan na 2.184, a prema nezvaničnim podacima u martu 2017. godine taj broj iznosi 2.318 privrednih subjekata i to: 916 pravnih lica, 504 dijelova pravnih lica i 898 obrta.

Pokazatelji u sljedećoj tabeli jasno predstavljaju Općinu Tešanj u odnosu na Kanton i Federaciju u posljednjih šest godina prema podacima o broju registrovanih privrednih subjekata i u odnosu na ukupan broj stanovnika.

Tabela 31. Broj registrovanih privrednih subjekata na području općine Tešanj⁵

Područje djelatnosti	Pravna lica		Dijelovi pravnih lica		Obrti	
	ukupan broj	% u ukup. broju	ukupan broj	% u ukupnom broju	ukupan broj	% u ukupnom broju
A Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	16	1,8	2	0,4	49	5,8
B Vađenje ruda i kamena	1	0,1	-	-	-	-
C Prerađivačka industrija	154	17,6	23	4,9	136	16,1
D Proizvodnja i snadbijevanje električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	4	0,5	2	0,4	5	0,6
E Snadbijevanje vodom, uklanjanje otpadnih voda, upravljanje otpadom te djelatnosti sanacijeopkoliša	7	0,8	-	-	1	0,1
F Građevinarstvo	54	6,2	0	-	48	5,7
G Trgovina na veliko i malo;popravak motornih vozila i motocikla	247	28,3	232	49,5	250	29,6
H Prijevoz i skladištenje	64	7,3	23	4,9	125	14,8
I Djelatnosti prižanja smještaja te priprema i usluživanje hrane (hotelijerstvo i ugostiteljstvo)	13	1,5	28	6	97	11,5
J Informacije i komunikacije	13	1,5	1	0,2	4	0,5
K Finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	2	0,2	38	8,2	3	0,4
L Poslovanje nekretninama	6	0,7	-	-	-	-
M Stručne, naučne i tehničke djelatnosti	29	3,3	9	1,9	37	4,4

⁵Statistički pregled FBiH po kantonima/Federalni zavod za statistiku

N Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	15	1,8	7	1,5	3	0,4
O Javna uprava; odbrana; obaveznosocijalno osiguranje	29	3,3	8	1,7	-	-
P Obrazovanje	26	3	16	3,4	-	-
Q Djelatnost zdravstvene i i socijalne zaštite	16	1,8	1	0,2	14	1,6
R Umjetnost, zabava i rekreacija	46	5,4	38	8,2	3	0,4
S Ostale uslužne djelatnosti	130	14,9	40	8,6	69	8,1
T Djelatnost domaćinstava kao poslodavca;	-	-	-	-	-	-
U Djelatnosti vanteritorijalnih organizacija i organa	-	-	-	-	-	-
U K U P N O	872	100	468	100	844	100
S V E G A	2184					

Tabela 32. Struktura poslovnih subjekata 2010-2015 Općina Tešanj/ZDK/FBiH⁶

Godina	Općina	Stanovništvo	Broj poslovnih subjekata				Broj preduzeća na 1000 stanovnika
			UKUPNO	Pravna lica	Posl. jed. u sastavu pravnih lica	Fizička lica obrtnici	
2010	Tešanj	48.266	1.975	701	327	947	41
	Z D K	400.126	16.086	5.012	3.307	7.767	40
	FBiH	2.337.660	119.529	43.772	23.218	52.539	51
2011	Tešanj	48.351	2.087	767	408	912	43
	Z D K	400.126	16.086	5.012	3.307	7.767	40
	FBiH	2.337.660	119.529	43.772	23.218	52.539	51
2012	Tešanj	48.427	2.116	789	420	907	44
	Z D K	399.485	16.536	5.830	3.759	6.947	41
	FBiH	2.338.277	127.098	49.212	26.638	51.248	54
2013	Tešanj	48.266	2.132	811	440	881	46
	Z D K	400.126	16.571	5.970	3.898	6.694	42
	FBiH	2.337.660	128.728	50.625	27.408	50.695	55
2014	Tešanj	48.629	2.123	843	460	820	44
	Z D K	397.813	16.319	6.085	3.952	6.282	41
	FBiH	2.336.722	129.315	51.875	27.840	49.600	55
2015	Tešanj	48.772	2.184	872	468	844	45
	Z D K	396.732	16.332	6.136	3.996	6.200	41
	FBiH	2.334.348	131.291	53.436	28.225	49.630	56

U odnosu na broj registrovanih fizičkih lica do kraja 2015. godine, u 2016. godini je došlo do blagog povećanja. Prema nezvaničnim podacima do kraja 2016. godine registrovano je ukupno 875 poslovnih subjekata (fizička lica). U strukturi fizičkih lica najviše je zastupljena oblast obrta sa 49,9 % i trgovine sa 25,8%.

Tabela 33. Broj registriranih fizičkih lica po djelatnosti na području općine Tešanj u 2016. godini

⁶Socioekonomski pokazatelji po općinama FBiH u 2016. / Federalni zavod za programiranje razvoja

Vrsta djelatnosti	Ukupan broj fizičkih lica	U ukupnom broju fizičkih lica (%)
Obrt	437	49,9 %
Cestovni prevoz	20	2,3 %
Taxi prevoz	94	10,8 %
Trgovina	226	25,8 %
Ugostiteljstvo	98	11,2 %
U K U P N O	875	100 %

Od ukupno evidentiranih poslovnih subjekata, u 2016. godini registrovano je 141 u oblasti male privrede, od kojih u oblasti obrta 100, prevoza 9, trgovine 19 i ugostiteljstva 13. U odnosu na prethodne godine prisutan je rast registrovanih fizičkih lica, a naročito u oblasti obrta.

Tabela 34.Vrste djelatnosti i broj registrovanih fizičkih lica na području općine Tešanj 2013-2016

Vrsta djelatnosti	Broj dozvola tokom 2016. godine	Broj dozvola tokom 2015. godine	Broj dozvola tokom 2014. godine	Broj dozvola tokom 2013. godine
Obrt	100	65	56	39
Cestovni prevoz	3	1	2	1
Taxi prevoz	6	1	5	1
Trgovina	19	19	15	16
Ugostiteljstvo	13	10	13	15
U K U P N O	141	96	91	72

IV.1.6.2 Ukupan prihod po sektorima, produktivnost po sektorima

Prihodi po sektorima, za sve veće firme iz Tešnja (nema podataka o obrtima kao ni od jedinica u sastavu koje posluju na području općine).

Tabela 35.Prihodi po sektorima na području općine Tešanj u 2016. godini

SEKTOR	PRIHODI (TKM)	BROJ FIRMI za koje postoje podaci
METALOPRERADA	225.651	26
TEKSTIL	65.728	23
DRVOPRERADA	28.228	17
HRANA I PIĆE	156.464	28
TRGOVINA	753.081	Ukupno je 336 firmi, ali za 126 postoje podaci
GRAĐEVINA	43.679	28
TRANSPORT	38.898	34
ŠPEDIČIJA	5.498	11
ALU I PVC STOLARIJA	9.167	5
USLUŽNE DJELATNOSTI	9.025	55
OSTALA PROIZVODNJA	12.455	24
UKUPNO	1.347.874	377

IV.1.6.3 Uvoz-izvoz i pokrivenost

Tabela 36. Podaci o Izvozu/Uvozu na nivou BiH/FBiH/ZDK/Tešanj 2013-2015⁷ (u 000 KM)

		Izvoz	Uvoz	Obim (2+3)	Saldo (2-3)	Pokrivenost %
2013	BiH	8.596.235	14.854.122	23.450.357	-6.257.887	57,87
	FBiH	5.660.284	9.494.927	15.155.211	-3.834.643	59,61
	ZDK	1.612.881	1.467.711	3.080.593	145.170	109,89
	TEŠANJ	324.892	276.313	601.205	48.579	117,58
2015	BiH	8.939.845	15.789.140	2.428.985	-6.849.295	56,62
	FBiH	5.916.652	9.917.148	15.833.800	-4.000.496	59,66
	ZDK	1.687.965	1.606.055	3.294.020	81.910	105,1
	TEŠANJ	348.791	311.387	660.178	37.404	112,01
2015	BiH	9.215.983	15.401.937	24.617.920	-6.185.954	59,84
	FBiH	6.241.807	10.180.906	16.422.712	-1.939.099	61,31
	ZDK	1.647.043	1.609.117	3.256.160	37.926	102,36
	TEŠANJ	340.968	334.758	675.726	6.210	101,85
2016	TEŠANJ	349.890	377.252	727.142	-27.362	92,74

Ukupna vanjskotrgovinska razmjena na području općine Tešanj u 2016. godini prvi put u posljednje četiri godine bilježi deficit u iznosu od 27,36 miliona KM. Naime ukupna robna razmjena iznosila je 727,14 miliona KM što je za 7 % više nego ukupna robna razmjena ostvarena u 2015. godini, odnosno izvezeno je robe u vrijednosti 349,89 miliona KM a uvezeno 377,25 miliona KM. Pokrivenost uvoza izvozom iznosila je 92,74 %.

Posmatrano od 2013. godine ukupna robna razmjena je stalno rasla od 601,2 miliona KM u 2013 do 727,14 milion KM u 2016. godini, odnosno ukupan obim robne razmjene povećan je za 20,94 %.

Iz tabele 2. je evidentno da je uvoz roba u stalnom porastu, 2014. g. je povećan za 12,69 %, 2015. g. je povećan za 7,5 % a 2016. g. za 12,69 %.

Tabela 37. Izvoz/Uvoz na području općine Tešanj 2013-2016 (u 000 KM)

Opis	RAST/PAD (%)		
	2014/2013	2015/2014	2016/2015
IZVOZ	7,35	-2,25	2,61
UVOZ	12,69	7,5	12,69

Pokrivenost uvoza izvozom najbolje je vidljiva iz tabele 3. iz koje je evidentno da je i pored činjenice da je rastao izvoz, zbog značajnijeg povećanja uvoza došlo do deficita u razmjeni roba.

Iskazani deficit nemora primarno da predstavlja negativan pokazatelj. Pokazatliji za Općinu Tešanj u ovom dijelu su specifični obzirom da su određeni privredni subjekti

⁷: Informacija o stanju privrede na području ZDK-Vanjsko trgovinska komora BiH

(npr. prometovanje naftom i naftnim derivatima) među najvećim uvoznicima u Bosni i Hercegovini. Osim toga povećana investiciona aktivnost na području Općine može biti razlogom povećanog uvoza roba-opreme i materijala.

Tabela 38. Pokrivenost uvoza izvozom na području općine Tešanj 2013-2016
(u 000 KM)

Opis	2013.	2014.	2015.	2016.
DEFICIT/SUFICIT	48.579	37.404	6.210	-27.362
POKRIVENOST %	117,58	112,01	101,85	92,74

Tabela 39. Izvoz sa područja općine Tešanj 2016⁸
(u 000 KM)

SEKTOR	PRIHODI	BROJ FIRMI za koje postoje podaci	Broj uposlenih
METALOPRERADA	225.651	26	2.336
TEKSTIL	65.728	23	1.681
DRVOPRERADA	28.2288	17	265
HRANA I PIĆE	156.464	28	893
TRGOVINA	753.081	Ukupno je 336 firmi, ali za 126 postoje podaci	1.936
GRAĐEVINA	43.679	28	557
TRANSPORT	38.898	34	302
ŠPEDICIJA	5.498	11	80
ALU I PVC STOLARIJA	9.167	5	95
USLUŽNE DJELATNOSTI	9.025	55	251
OSTALA PROIZVODNJA	12.455	24	180
UKUPNO	1.347.874	377	8.576

IV.1.6.4 Prosječna plata

Prosječne neto plate posmatrano od 2010. godine iskazane u tabeli – prosječna neto plata, nisu zabilježile značajnije promjene. Prosječna neto plata u periodu od 2010. - 2015. g. iznosila je 573 KM. U 2015. godini je čak zabiljen i pad prosječne neto plate na području Općine, i to sa 571 KM koliko je iznosila 2014. godine na 559 KM u 2015. godini, odnosno zabilježen je pad od 2,11 %.

U periodu od 2010. godine kada je prosječna plata na području općine Tešanj iznosila 71,7 % federalnog prosjeka, svake godine je bilježila pad, pa je 2015. godine iznosila 67,3 % prosječne plate u Federaciji.

Prema posljednjim zvaničnim podacima prosječna neto plata u 2016. godini na području općine Tešanj iznosila je 571 KM⁹, što je na nivou 2014. godine. Ne postoje strukturalni podaci iz kojih bi se moglo vidjeti stanje prosječnih plata proizvodnog sektora i pojedinih industrijskih grana, te stanje u javnom sektoru. Nezvanične informacije govore da postoje značajne razlike po industrijskim granama, između

⁸ Vanjskotrgovinska komora, baza BISNODE

⁹Federalni zavod za statistiku

industrije i javnog sektora ali i generalno netransparentan način primanja radnika u privatnom sektoru.

Tabela 40. Prosječna neto plata u 2016. godini na području općine Tešanj

Godina	Općina	Prosječna neto plaća u KM	FBiH = 100
2010	Tešanj	577	71,7
	Z D K	670	83,3
	Federacija BiH	804	100
2011	Tešanj	583	71,2
	Z D K	703	85,8
	Federacija BiH	819	100,0
2012	Tešanj	577	69,5
	Z D K	720	86,7
	Federacija BiH	830	100,0
2013	Tešanj	574	68,7
	Z D K	731	87,5
	Federacija BiH	835	100
2014	Tešanj	571	68,5
	Z D K	725	87
	Federacija BiH	833	100
2015	Tešanj	559	67,3
	Z D K	718	86,5
	Federacija BiH	830	100,00

IV.1.6.5 Poslovne zone

Poslovne zone općenito predstavljaju ograničen prostor na kome se odvija poslovna ili privredna aktivnost. Poslovne djelatnosti koje se u zonama odvijaju su veoma različite i one uglavnom određuju naziv same zone. Na području Općine Tešanj razvile su se i izdefinisale industrijske poslovne zone, koje predstavljaju veća područja sa skoncentrisanim značajnim brojem industrijskih i poslovnih subjekata.

Ove poslovne zone karakteriše činjenica da su poslovne cjeline, dobro povezane saobraćajnom infrastrukturom kako unutar zone tako i sa regionalnim i magistralnim cestama kojima je dostupna komunalna i ostala infrastruktura.

Općina Tešanj izgradnjom i unapređenjem inostrukturalnih sadržaja u poslovnim zonama na području Općine stvara uslove i pretpostavke za postizanje određениh ekonomskih ciljeva, među kojim se posebno ističu: rast zaposlenosti kroz povećanje broja novih privrednih subjekata u zoni, odnosno privlačenje domaćih i stranih investitora.

Općina Tešanj je izradom svoje prostorno-planske dokumentacije stvorila uslove za prostorno-privredni razvoj. Stvaranjem prostornih resursa, obezbjeđene su pretpostavke za nastavak aktivnosti na planskoj izgradnji u upravljanju prostorom poslovne zone.

Na području Općine Tešanj izdefinisale su se četiri poslovne zone koje su u dobroj mjeri i infrastrukturno izgrađene a pojedine kao što su "Ciglana" i "Ekonomija" u dobroj mjeri i popunjene privrednim subjektima bez značajnije mogućnosti širenja. Druge dvije zone koje imaju mogućnost prostornog širenja i izgradnje novih privrednih subjekata su "Bukva" i "Glinište".

Kao potencijalno interesantan prostor koji nije ozvaničen kao poslovna zona, a na kome je započela koncentracija privrednih subjekata je prostor "Ljetinić", tzv. „Šljunkara“. Inače postoji spontano razvijen biznis pored magistralne ceste M4.

Tabela 41. Poslovne zone na području općine Tešanj 2017. godine¹⁰

R. br.	ZONA	Broj firmi u zoni	Broj zaposlenih u zoni
1	BUKVA	34	3.024
2	CIGLANA I GLINIŠTE	37	1.238
3	EKONOMIJA	7	899
4	LJETINIĆ (Planirana buduća zona)	4	298

U cilju stvaranja boljih uslova za poslovanje u poslovnim zonama na području općine Tešanj planiran je nastavak investicione aktivnosti na slijedećim projektima:

- Nastavak izgradnje saobraćajnica u Poslovnoj zoni "Glinište" udužini od 455 m do "Alpina" doo;
- Asfaltiranje saobraćajnica u Poslovnoj zoni "Glinište";
- Izgradnja komunalne infrastrukture (kanalizacija) u Poslovnoj zoni "Glinište";
- Izgradnja 110 kV trafostanice u Poslovnoj zoni "Glinište";
- Izrada novog Regulacionog plana Poslovne zone "Glinište";
- Eksproprijacija zemljišta za novi put kojim će se izvršiti spajanje dvije poslovne zone "Glinište" i "Ciglana";
- Izgradnja treće trake magistralne saobraćajnice na dionici raskrsnica Jelah - ulaz u "Ciglanu";
- Izgradnja putne infrastrukture u Poslovnoj zoni "Bukva" mikrolokacija "Vila2";
- Izgradnja treće trake saobraćajnice Tešanj-Tešanjka na dionici Kružni tok - Toplana, spajanje na treću traku Poslovne zone "Bukva";
- Priprema projektne i druge dokumentacije za verifikaciju Poslovne zone "Ljetinić".

IV.1.6.6 Podaci o poljoprivredi (broj poljoprivrednih preduzeća, zadruga, formalnih i neformalnih gazdinstava, savjetodavnih službi/osoblja i poljoprivrednih servisa (e.g. hladnjače, otkupne stanice, itd.))

Povoljni prirodni uslovi, tradicija bavljenja poljoprivrednom proizvodnjom, novčane podrške, mogućnost samozapošljavanja i sticanja novčanih prihoda i drugo, uticali su na razvoj poljoprivredne proizvodnje na području naše općine. Poljoprivreda je grana privrede koja ima značajno mjesto u privredi općine Tešanj. Na području naše općine aktivne su dvije poljoprivredne zadruge, OPZ „Zlatna kap“ i OPZ „Kapi života“, poljoprivrednici su organizovani i kroz udruženja kao što je „Udruženje žena

¹⁰ TRA i službe Općine Tešanj

poljoprivrednica Usorsko-tešanjskog kraja“, udruženje „Ruka“, „Udruženje poljoprivrednika i privrednika Šije“, „Udruženje jagodičastog i bobičastog voća Tešanj“, udruženje pčelara „Pčela“. Prema podacima iz RPG 11 preduzeća se bavi različitim vidovima poljoprivredne proizvodnje, s tim da ih se najveći broj bavi uzgojem peradi.

U Registar poljoprivrednih gazdinstava i Registar klijenata prema mjestu prebivališta odnosno sjedištu, koji vodi općinska služba nadležna za poslove poljoprivrede upisano je 1794 gazdinstva, od toga 1724. su porodična poljoprivredna gazdinstva.

IV.1.6.7 Struktura i obim poljoprivrede (stočarstvo, ratarstvo, itd.) - broj grla, zasada, zasađene površine, ostvareni fizički obim proizvodnje, ostvareni prihod, broj zaposlenih

5.7.1 Stočarstvo

U stočarskoj proizvodnji najznačajnija grana je govedarstvo, u kojoj je i dalje posebno razvijena proizvodnja mlijeka, kojom se bavi i najveći broj gazdinstava. Većina porodičnih gazdinstava uzgaja od 3-5 muznih krava, 70 ih ima u uzgaju 6-9 muznih krava, dok ih manji broj ima u uzgoju 11 i više muznih krava. Otkup mlijeka od proizvođača sa područja naše općine vrši mljekara „Saraj Milk“ Maglaj, „ZIM“ Zenica, „IMMER“ Gradačac, mljekara „Meglle“ Bihać. Na području općine Tešanj egzistiraju Poljoprivredna zadruga „Kapi života“ koja vrši otkup mlijeka za mljekaru „Meglle“ i Poljoprivredna zadruga „Zlatna kap“ koja se bavi otkupom i preradom mlijeka i proizvodnjom raznih vrsta sireva. Za prikupljanje i skladištenje mlijeka obezbjeđeno je 41 laktofriz u više mjesnih sredina, a od toga 21 za mljekaru „Meglle“, 9 za mljekaru „Immer“, 2 za Zeničku mljekaru, 1 posjeduje Maglajska mljekara i 9 laktofriza posjeduje Zlatna kap. U 2016. godini otkupljeno je cca 6.000.000 litara mlijeka. Preduzeće „APE“ d.o.o. se bavi uzgojem goveda i proizvodnjom mlijeka, posjeduje farmu od 100 grla u uzgoju od čega su 43 muzne krave i 45 steonih junica. Preduzeće „Has komerc2“ d.o.o. se bavi proizvodnjom goveđeg mesa, posjeduje farmu za tov junadi u Jevadžijama, kapaciteta 250 grla u tovu. Uzgojem goveda, proizvodnjom mesa i mlijeka bavi se i d.o.o. „Mesoprodukt“, posjeduje farmu kapaciteta 100 grla.

Posljednih godina značajno je povećanje u peradarskoj proizvodnji i uzgoju brojlera, a preduzeće doo „Madi“ vrši otkup i preradu mesa brojlera. Pored vlastite proizvodnje za poslovanje ovog preduzeća kooperantskim odnosom vezani su i obrtnici kao i privredna društva koja vrše uzgoj tovnih brojlera Uzgojem brojlera bave se i d.o.o. Agrobis“, d.o.o. „Zammah“, d.o.o. „M-DŽ“, d.o.o. „BOPROM“ d.o.o. „HIFA TANK“, „Farme ganjgo“ d.o.o. Uzgojem peradi i proizvodnjom konzumnih jaja se bavi d.o.o. „Ekofarm“ Šije.

O zdravstvenom stanju stočnog fonda brinu se 4 veterinarske stanice, d.o.o. „Veterinarska stanica“ Tešanj, d.o.o. „MI-VET“ Tešanj, d.o.o. „UNI-VET“ Jelah i „dr. Jazvin“ d.o.o. Tešanjka.

Tabela 42. Vrste i brojno stanje stočnog fonda na području općine Tešanj 2017. godine

Naselje	Goveda	Ovce	Koze	Svinje	Živina
Bobare	154				
Bukva	136	19	23		1.110.000
Cerovac	39				
Čifluk	16				
Dobropolje	21	334			
Drinčići	105			6	
Džimilić Planje	124				36.000
Jablanica	76	38			10.000
Jelah	371		11		
Jelah-polje	84				
Jevadžije	65				18.000
Kalošević	134	198			
Karadaglije	17				
Koprivci	3				
Kraševo	93	3			
Lepenica	255	10			
Lončari	25			8	
Ljetinić	57				
Medakovo	68	40			
Miljanovci	330	35			
Mrkotić	245				40.000
Novi Miljanovci	292	300			
Novo Selo	139			5	
Orašje Planje	234	890			
Piljužići	306	142			
Potočani	51	1	6	9	38
Putešić	35	233			10.000
Raduša	310	183			
Rosulje	50				100.000
Šije	123	1.567			15.000
Tešanj	188	4.888	46		65.000
Tešanjka	34	13			
Trepče	194		3		19.001
Tugovići	33	121			
Vukovo	130				
UKUPNO	4.537	9.015	89	28	1.423.039

5.7.2 Ratarstvo

U ratarskoj proizvodnji, i dalje su od žitarica najveće sjetvene površine pod kukuruzom i pšenicom, dok od povrtlarskih kultura krastavac, krompir, kupus, luk i drugo povrće. Značajan pomak napravljen je u organizovanoj proizvodnji kornišona, tako da je u 2016. godini ostvarena značajna proizvodnja i otkupljeno je ukupno 570 tona kornišona.

U stalnom porastu je i proizvodnja povrća u plastenicima a gazdinstva koja se bave plateničkom proizvodnjom uglavnom su tržišno orjentisana i najveći broj ih posjeduje platenike površine od 300-1000 m². Realizacijom projekta Agencije za razvoj općine Tešanj i Češkoe razvojne agencije „Povećanje prihoda ugroženih grupa kroz porodičnu poljoprivredu“ za 50 porodičnih gazdinstava obezbjeđeni su platenici površine 300 m², a za odabrane korisnike je organizovana teoretska i praktična obuka od strane stručnih osoba. Projekat je značajno doprinjeo povećanju ukupne površine pod plastenicima za koju se procjenjuje proizvodnja na cca 7 ha na području naše općine.

Značajno mjesto u biljnoj proizvodnji zauzima d.o.o. „BIOŠAMP“, firma za proizvodnju i preradu šampinjona i bukovača.

Preduzeće doo „Agroproduction“ je prvo na području naše općine pokrenulo organsku proizvodnju povrća u plastenicima ukupne površine 6000 m².

5.7.3 Voćarstvo

U voćarskoj proizvodnji posljednjih godina povećan je obim proizvodnje kroz zasnivanje novih nasada intenzivnih voćnjaka, i podignuto je oko 100 ha zasada a dominantne voćne vrste su šljiva, jabuka, kruška, orah i druge visokostablašice. Voćarstvo kao oblik proizvodnje je jedna od najproduktivnijih poljoprivrednih grana ali problem predstavlja nedostatak hladnjače za skladištenje i čuvanje voća.

Agencija za razvoj općine Tešanj je u 2014 godine realizovala projekat zasnivanja zasada maline, a proizvođači su individualno podizali zasade maline tako je do danas na području naše općine zasnovano oko 25 ha zasada maline.

IV.1.7. Tržište rada

IV.1.7.1 Broj zaposlenih-nezaposlenih¹¹

(Izvor podataka: Federalni zavod za statistiku i Informacija o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba na području općine Tešanj za 2016. godinu)

Trend rasta zaposlenih na području Općine Tešanj evidentan je od 2010. godine. Naime, prema zvaničnim podacima Federalnog zavoda za statistiku, zaposlenost se kretala u rasponu od 8.111 do 11.274 uposlenih, koliko je iznosila u 2016. godini. Na osnovu podataka u tabeli 1. broj zaposlenih rastao je prosječno godišnje 5,6 %.

U poređenju na početku posmatranog perioda 2010. godine kada je bilo zaposleno 8.111 radnika i na kraju 2016. godine, broj zaposlenih je povećan za 38,9 % ili 3.163 nova uposlenika.

Ovaj pozitivan trend je nastavljen je i u 2017. godini. Prema zvaničnim podacima Zavoda za statistiku u januaru 2017. godine broj zaposlenih je iznosio 11.463 uposlenika.

¹¹Izvor podataka: Federalni zavod za statistiku i Informacija o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba na području općine Tešanj za 2016. godinu

Broj nezaposlenih sa 7.788 evidentiranih lica u 2010. godini smanjiose za 10 %, i u januaru 2017. godine iznosi 7.004 lica na evidenciji Zavoda za zapošljavanje.

Tabela 43. Stepen zaposlenosti na području općine Tešanj 2017. godine

Godina Općina	Stanovništvo	Broj zaposli	Radno spos stan	Aktivno stan	zaposlenosti u %		
					Stan	Radno spos stan	Aktivno stan
2010 Tešanj	48.266	8.111	34.084	15.899	16,8	23,8	51,0
Z D K	400.126	69.424	274.907	136.577	17,4	25,3	50,8
Federacija BiH	2.337.660	438.949	2.040.369	803.878	18,8	21,5	54,6
2011 Tešanj	48.351	8.559	34.168	42.727	17,7	25,0	20,0
Z D K	399.856	70.926	275.167	346.093	17,7	25,8	20,5
Federacija BiH	2.338.270	440.747	1.590.071	2.030.818	18,8	27,7	21,7
2012 Tešanj	48.427	9.001	34.944	17.150	18,6	25,8	52,5
Z D K	399.485	68.649	278.328	137.861	17,2	24,7	49,8
Federacija BiH	2.338.277	437.331	1.606.574	822.183	18,7	27,2	53,2
2013 Tešanj	48.266	9.468	35.033	17.628	19,5	27	53,7
Z D K	400.126	68.554	277.762	139.332	17,2	24,7	49,2
Federacija BiH	2.337.660	435.113	1.605.813	827.055	18,6	27,1	52,6
2014 Tešanj	48.629	10.078	35.490	17.930	20,7	28,4	56,2
Z D K	397.813	69.668	278.589	140.130	17,5	25	49,7
Federacija BiH	2.336.722	443.587	1.611.718	835.852	19	27,5	53,1
2015 Tešanj	48.772	10.654	35.594	17.930	21,8	29,9	59,4
Z D K	396.732	71.079	277.851	140.130	17,9	25,6	50,7
Federacija BiH	2.334.348	450.121	1.611.611	835.852	19,3	27,9	53,9

Tabela 44. Stepen nezaposlenosti na području općine Tešanj 2017. godine

STEPEN NEZAPOSLENOSTI					
Godina	Općina	Nezaposleni	Broj zaposlenih ¹	Aktivno stanovništvo	Stepen ³ nezaposlenosti u %
2010	Tešanj	7.788	8.111	15.899	49
	Z D K	67.153	69.424	136.577	49,2
	Federacija BiH	364.929	438.949	803.878	45,4
2011	Tešanj	7.778	8.559	16.337	47,6
	Z D K	66.931	70.926	137.857	48,6
	Federacija BiH	371.090	440.747	811.837	45,7
2012	Tešanj	8.149	9.001	17.150	47,5
	Z D K	69.212	68.649	137.861	50,2
	Federacija BiH	384.852	437.331	822.183	46,8
2013	Tešanj	8.160	9.468	17.628	46,3
	Z D K	70.778	68.554	132.332	50,8
	Federacija BiH	391.942	435.113	827.055	47,4
2014	Tešanj	7.852	10.078	17.930	43,8
	Z D K	70.462	69.668	140.130	50,3
	Federacija BiH	392.265	443.587	835.852	46,9
2015	Tešanj	7.478	10.654	18.132	41,2
	Z D K	69.290	71.079	140.369	49,4
	Federacija BiH	389.865	450.121	839.986	46,4

1) Ukupna zaposlenost na teritoriji FBiH obuhvaća zaposlene u poslovnim subjektima (pravnim osobama, obrtu i slobodnim profisijama, odbrani i policiji. Broj zaposlenih u odbrani (8.000) nije razvrstan po općinama i kantonima.

3) Stepenn nezaposlenosti se izračunava tako što se broj nezaposlenih podijeli sa aktivnim stanovništvom (radnim snagom tj. Zaposleni + nezaposleni) i pomnoži sa 100.

IV.1.7.2 Kvalifikaciona struktura registrovanih nezaposlenih

U Tabeli 3. dat je pregled nezaposlenih osoba prema kvalifikacionoj strukturi u periodu od 2010. do 2015. godine.

U strukturi nezaposlenih sa 40 % učestvuje kvalifikovana radna snaga, 32 % čini nekvalifikovana radna snaga, 17,6 % čini radna snaga srednje stručne spreme dok 4,25 % ili 298 lica čine nezaposleni visoke stručne spreme.

Prema posljednjim zvaničnim podacima sa 30.05.2017. godine na evidenciji Službe za zapošljavanje je ukupno 6.500 nezaposlenih lica. **to:** Trend povećanja zaposlenosti je veći od trenda smanjenja nezaposlenosti što ukazuje na zapošljavanje osoba izvan područja općine Tešanj. Ovi trendovi su potvrda efektivnosti rasta broja poslovnih subjekata i obima poslovnih aktivnosti nevedenim u poglavlju Ekonomija.

Tabela 45. Stepenn nezaposlenosti prema stepenu stručnog obrazovanja na području općine Tešanj 2017. godine

Godina	Općina	NEZAPOSLENI PREMA STEPENU STRUČNOG OBRAZOVANJA								
		SVEGA	VSS	VŠS	SSS	NSS	VKV	KV	PKV	NKV
2010	Tešanj	7.788	130	35	1.072	13	73	3.300	354	2.811
	Z D K	67.153	1.776	467	13.310	221	593	26.706	2.460	21.620
	Federacija BiH	364.929	14.963	4.610	86.739	836	2.300	126.886	11.051	117.544
2011	Tešanj	7.778	159	36	1.079	15	69	3.271	391	2.758
	Z D K	66.931	2.198	472	13.502	189	574	26.430	2.411	21.155
	Federacija BiH	371.090	18.410	4.934	89.947	772	2.232	127.467	7.775	118.798
2012	Tešanj	8.149	219	36	1.215	12	76	3.424	394	2.773
	Z D K	69.212	2.765	425	14.337	177	545	27.384	2.386	21.193
	Federacija BiH	384.852	22.634	6.334	94.353	767	2.173	131.207	8.481	118.903
2013	Tešanj	8.160	271	36	1.240	18	76	3.391	388	2.740
	Z D K	70.778	3.246	431	14.943	172	551	28.087	2.342	21.006
	Federacija BiH	391.942	25.297	5.508	99.049	713	2.198	133.265	8.281	117.631
2014	Tešanj	7.852	284	33	1.308	14	61	3.233	347	2.572
	Z D K	70.462	3.405	394	15.397	167	453	28.014	2.236	20.396
	Federacija BiH	392.265	25.883	5.463	101.807	692	1.952	134.137	7.873	114.458
2015	Tešanj	7.478	290	26	1.368	10	52	3.003	304	2.425
	Z D K	69.290	3.691	353	15.964	148	417	26.913	2.081	19.723
	Federacija BiH	389.865	27.999	5.698	105.124	670	1.766	130.336	7.361	110.911

IV.1.7.3 Polna struktura nezaposlenih

U ukupnom broju nezaposlenih u prosjeku 45,53 % čini ženska radna snaga.

Tabela 46. Stepen nezaposlenosti prema polnoj strukturi na području općine Tešanj 2017. godine

Kvalifikaciona struktura		Ukupno	VSS 2 - m r i d r	VSS	VŠ	SSS	NS	VK	KV	PK	NK
2014	Svega	7.861	19	265	33	1.308	14	61	3.240	348	2.573
	Žene	3.465	10	192	16	806	12	7	1.204	70	1.146
2015	Svega	7.478	12	278	26	1.368	10	52	3.003	304	2.425
	Žene	3.361	7	202	14	821	10	6	1.136	67	1.098
2016	Svega	6.995	24	278	24	1.267	7	43	2.776	289	2.287
	Žene	3.337	16	207	11	820	6	5	1.125	63	1.084

IV.1.7.4 Broj registrovanih nezaposlenih prema dužini čekanja na posao

Prema posljednjim podacima Službe za zapošljavanje od 30. maja 2017. godine, na evidenciji je evidentirano 6.500 nezaposlenih lica.

Od ukupnog broja lica na evidenciji, 2050 lica ili 33,88% čine lica koja su na evidenciji preko 9 godina; 724 lica ili 11,13 % nezaposlena lica koja čekaju na posao između tri i pet godina; 573 lica ili 8,8 % nezaposlenih čeka na posao između sedam i devet godina, dok 635 lica ili 9,76 % nezaposlenih čeka posao između dvije i tri godine.

Dvije godine posao čeka 404 luca ili 6,2 % nezaposlenih; između godinu i godinu ipo na posao čeka 417 lica ili 6,4 % dok do godinu dana posao čeka 1.564 nezaposlenih lica ili 24,06 % ukupnog broja prijavljenih na Biro Tešanj.

Tabela 47. Stepen nezaposlenosti po dužini čekanja na zaposlenje na području općine Tešanj 2017. godine

Mjeseci					Godine					UKUPNO
do 6	6 do 9	9 do 12	12 do 18	18 do 24	2 do 3	3 do 5	5 do 7	7 do 9	preko 9	
809	386	369	417	404	635	724	565	573	2.050	6.500

IV.1.7.5 Broj zaposlenih u privatnom i javnom sektoru

Ukupan broj zaposlenih: 11.274

Od toga u javnom sektoru je uposljeno 1.560, a privatni sektor 9.714.

(drugih podataka nema)

IV.1.8.Zdravstvo

IV.1.8.1 Javne zdravstvene ustanove

Svjetska zdravstvena organizacija (WHO) definira kvalitetu u zdravstvu kao zdravstvenu uslugu koja po svojim obilježjima zadovoljava zadane ciljeve sa sadašnjim stepenom znanja i dostupnim resursima ispunjava očekivanja bolesnika da dobiju najbolju moguću zaštitu uz minimalni rizik za njegovo zdravlje i blagostanje.

Jedna od najprihvaćenijih definicija ističe da je kvalitetna zdravstvena zaštita ona koja omogućava organizaciju resursa na najdjelotvorniji način, kako bi se zadovoljile zdravstvene potrebe korisnika za prevencijom i liječenjem na bezbjedan način bez nepotrebnih gubitaka i na visokom nivou njihovih zahtjeva. Kriterijumi kvaliteta definisani su Zakonom o sistemu poboljšanja kvaliteta, sigurnosti i o akreditaciji u zdravstvu (AKAZ).

Principi stalnog unapređenja kvaliteta zdravstvene zaštite zasnivaju se na vrijednostima koju su ugrađene u koncept rada i usvojene u svakodnevnoj praksi i koje trebaju da osiguraju zdravstvenu uslugu koja je:

- Efikasna- jer pruža usluge bazirane na naučnim dostignućima i nastoji da ne pruža usluge od kojih pacijent neće imati koristi (Izbjegavanje pružanja previše usluga, malo usluga ili pogrešnih usluga).
- Orjentisana na pacijenta- jer obezbjeđuje zaštitu koja odgovara na individualne zahtjeve i iskazane potrebe i vrijednosti pacijenta.
- Pružena na vrijeme- jer reducira čekanja i štetna odlaganja u pružanju usluga.
- Sigurna- jer izbjegava povrede pacijenta u nastojanju da mu pomogne.
- Efektivna- jer izbjegava gubitke, posebno u potrošnji vremena i materijala, snabdjevanju, idejama, energiji.
- Pružena pod jednakim uslovima- jer ne varira u zavisnosti od personalnih karakteristika kao što su spol, etnička pripadnost, socijalno-ekonomski status i sl

- Prema podacima Zavoda za zdravstvo Ze-do kantona, zdravstveno osiguranje na općini Tešanj koristi 40533 korisnika i članova njihovih porodica. U sistem zdravstvenog osiguranja nije uključeno sve stanovništvo, što predstavlja jedan od najizraženijih problema u zdravstvenoj zaštiti stanovništva. Na području općine Tešanj, zdravstvena zaštita je organizovana na primarnom i sekundarnom nivou

Na području općine primarna zdravstvena zaštita organizovana je u:

- Domu zdravlja Tešanj,
- Privatne poliklinike *Medikus* i *Huskić*
- privatnim ordinacijama kao dopunska djelatnost: ginekološka i dermatološka,

- 8 privatnih zubarskih ordinacija
- 24 apoteke (od kojih je jedna sa državnim kapitalom-"Tefarm" sa 5 poslovnih prostora,

Sistem zdravstvene zaštite upotpunjen je sa 10 terenskih ambulanti i sa centralnim objektom u kojim opslužuje 18 timova porodične medicine uz privatnu polikliniku Medikus u kojoj rade dva ljekara porodične medicine.(PILOT projekat) .

Opći statistički pokazatelj koji govori o kvaliteti zdravstvene zaštite na jednom području je odnos broja stanovnika i broja ljekara. Treba reći da je odnos značajno povoljan jer postoje i privatne medicinske ustanove na području općine (poliklinike *Medicus* i *Huskić* i veći broj manjih privatnih ordinacija). Prema ovim podacima, Tešanj se ubraja u red općina unutar Federacije BiH koje imaju bolji prosjek. Slična je situacija i sa odnosom broja bolesničkih postelja i broja stanovnika, prema kojem je Tešanj među prvih 10 općina u Federaciji BiH.

Pored porodične medicineu Domu zdravlja Tešanj organizovane su sve prateće grane medicine koje čine primarnu zdravstvenu zaštitu: služba za zdravstvenu zaštitu djece i omladine, služba za zdravstvenu zaštitu žena, Služba hitne medicinske pomoći, pneumoftiziološka zdravstvena zaštita, Služba za bolesti usta i zuba, Centri za rehabilitaciju u zajednici (mentalno zdravlje i fizikalna medicina i rehabilitacija), higijensko-epidemiološka služba, laboratorijska služba.

U Domu zdravlja organizovana je specijalističko-konsultativna zdravstvena zaštita angažovanjem vlastitog kadra iz slijedećih medicinskih grana: oftalmologija, otorinolaringologija, neurologija, dermatovenerologija, medicna rada, pedijatrija, pedodoncija i interna medicina.

31.12.2016. god., ustanova je imala 176 uposlenika od kojih je :

1. VSS- doktori I stomatolozi- 47
 - Doktori specijalisti 24
 - Doktori medicine 13
 - Doktori medicine na specijalizaciji 5
 - Doktori stomatologije 5
2. VSS zdravstvenog usmjerenja 1
3. VŠ medicinske struke 14
4. SSS medicinske struke 74
5. VSS zdravstveni saradnici 3
6. VSS nemedicinske struke 4
7. VŠ nemedicinske struke 2
8. SSS nemedicinske struke 10
9. KV radnici 9
10. NKV radnici 13

Tehnička opremljenost je na zadovoljavajućem nivou i posebno se unapređuje posljednjih godina nabavkom savremenih dijagnostičkih aparata, sanitetskih vozila, kompjuterske opreme i sl.

Opća bolnica Tešanj registrovana 1994. godine u dijelu prostora Doma zdravlja Tešanj. Danas Opća bolnica Tešanj raspolaže sa 224 bolesničkih postelja, raspoređenih na slijedećim odjeljenjima i službama:

1. Odjeljenje za interne bolesti, neurologiju i izolaciju akutnih psihoza,-47

2. Odjeljenje pulmologije,-95
3. Odjeljenje hirurgije, Odjeljenje dječije hirurgije,-30
4. Odjeljenje za ginekologiju-15 i akušerstvo-15

Uz stacionarni bolesnički dio Opća bolnica Tešanj pruža i konsultativno – specijalističke zdravstvene usluge, iz (1) interne medicine: kardiologija, gastroenterologija, endokrinologija i dijabetologija, reumatologija, alergologija i imunologija, nefrologija; (2) pulmologija, grudna hirurgija; (3) hirurgija: urologija, ortopedija, abdominalna hirurgija, dječija hirurgija, vaskularna hirurgija; (4) pedijatrija; (5) ginekologija, akušerstvo, UZV, kolposkopija, citologija; (6) transfuziologija; (7) neurologija i psihijatrija; (8) oftalmologija.

Dijagnostičke i radiološke usluge se pružaju kako za ležeće – bolničke pacijente tako i van bolničke pacijente, iz oblasti:

- biohemijsko-hematološke dijagnostike, imunologije, alergologije i autoimunih bolesti, endokrinih bolesti, onkoloških bolesti (tumor markeri).
- radiološka dijagnostika: radiografija, skopija, CT dijagnostika, UZV dijagnostika, Color Doppler dijagnostika, mamografija, kontrastna snimanja.
- funkcionalna dijagnostika iz respiratornih i kardiovaskularnih bolesti: spirometrija, ergometrija, UZV srca, Color Doppler, holter monitoring Ekg-a.
- služba mikrobiologije: TBC, kvantiferon test, hemokulture, parazitologija, testiranje životnih namirnica.
- transfuziologija: prikupljanje krvi i krvnih sastojaka, njihovo testiranje i njihova primjena u liječenju, test na insulin, testovi na transmisione bolesti.
- služba za patologiju pruža usluge iz citologije i patohistološke analize preoperativno i postoperativno.
- Endoskopski kabinet: bronhoskopija, gastrokopija, kolonoskopija, uz dijagnostičke pruža i terapijske zdravstvene procedure.

Dijalizni centar pruža usluge dijalize od 1992. godine. U istom centru se vrši i dijagnostička priprema pacijenata za transplantaciju bubrega.

Bolnička apoteka, sterilizacija, prosektura sa mrtvačnicom su smješteni u tehničkom dijelu bolnice. Bolnica ima vlastitu kuhinju za ishranu bolesnika i restoran za uposlenike, vlastiti vešeraj, te rezervni agregat za električnu energiju.

Administrativni dio sa tehničkom službom, menadžmentom, pravnom i ekonomskom službom.

Navedena odjeljenja i službe sa pratećim administrativno-tehničkim dijelom su smješteni u prostoru od blizu 8.000 m².

Bolnica ima 232 uposlenika.

Tabela 48. Stepen školske sprema uposlenih u Općoj bolnici Tešanj 2017. godine

Stručna sprema	Zanimanje	Broj	Struktura
Medicinski radnici: ukupno		169	72,8
VSS	Ljekara specijalista	27	11,6
VSS	Ljekara na specijalizaciji	9	3,9
VSS	Ljekara opće prakse	7	3
VSS	Ljekara volontera (nisu u radnom odnosu)	-	-
VSS	Diplomirana medicinska sestra- tehničar	1	0,4
VSS	Viša medicinska sestra-tehničar	21	9,1
SSS	Medicinska sestra-tehničar	104	44,8
Nemedicinski radnici ukupno		63	27,2
VSS	Dipl. pravnik	1	0,4
VSS	Dipl. oec	1	0,4
SSS	Ekonomski administrativni - tehničar	12	5,2
Ostali: NSS, VKV, KV i NK		49	21,1
Stvarni broj zaposlenih		232	100%

Iz navedenog se vidi da Opća bolnica Tešanj prostorno ne zadovoljava kriterije broja kvadratnih metara po bolesničkom krevetu, što zahtjeva traženje rješenja za proširenje prostora u skladu sa normativima.

Promocija zdravog načina života i zaštita zdravlja obezbjeđenjem efikasnih, sigurnih i kvalitetnih lijekova i pružanjem apotekarske usluge svakom pacijentu je misija apotekarstva u svijetu pa tako i na području opštine Tešanj. Shodno svojoj svrsi postojanja razvijena je mreža apotekarske djelatnosti kojom je dosta dobro, ali ne u potpunosti ravnomjerno pokriven naša opština. Zakon o apotekarskoj djelatnosti je odredio da apoteke mogu biti osnovane od opštine, kantona, domaćeg i stranog fizičkog odnosno pravnog lica u svim oblicima svojine te da u svojoj strukturi može imati i različite organizacione oblike. Na prostoru Opštine Tešanj radi 24 apoteke, od kojih je pet u sastavu JU Apoteka i CMS Tefarm Tešanj, s 19 uposlenika, a ostale su u privatnom vlasništvu.

Sve apoteke imaju pravo snabdijevanja pacijenata i lijekovima sa esencijalne liste što znači da su u ugovornom odnosu sa ZZO ZE-DO kantona. Ugovorni odnos na našem kantonu je jedan od najlošije riješenih odnosa u Federaciji BiH, najlošije plaćena usluga po izdatom receptu (preračunato iz marže) i najduži period čekanja naplate (od 2 do 3 mjeseca). Sve ovo ne smije da bude razlog da apotekarstvo odustane od aktivnosti koje podrazumjevaju ulaganje u kvalitet, modernizaciju rada prema

najsavremenijim svjetskim standardima kojim bi mogli zadovoljiti potrebe korisnika za zdravljem kroz moderne apoteke otvorenog tipa uz neposredan kontakt sa pacijentom. U maju mjesecu ove 2012. god federalni ministar zdravlja je donio Pravilnik o bližim kriterijima prostora, opreme i kadra za otvaranje apoteka kojim je regulisana mogućnost otvaranja, naime apoteke su mogle biti otvorene na bilo kojoj lokaciji bez obzira na potrebe lokalne zajednice za apotekarskom djelatnošću. Novim pravilnikom mogućnost otvaranja apoteke je regulisana na način uvođenja demografskih kriterija i kriterija udaljenosti tako da se prva apoteka otvori na području na kome živi 3000 stanovnika, a svaka sljedeća za 5000 stanovnika i na udaljenosti od 400 metara

IV.1.9. Socijalna zaštita

Sistem socijalne zaštite osigurava javnu i solidarnu društvenu pomoć pojedincima i društvenim grupama kojima je ta pomoć najpotrebnija. U odnosu na druge dijelove sistema socijalne sigurnosti, socijalna zaštita bi trebala biti sektor koji osigurava zadovoljavanje osnovnih životnih potreba osobama koje svoju socijalnu sigurnost nisu uspjele samostalno ostvariti. Djelovanjem ovog sistema ostvaruje se humana i socijalna dimenzija države i društva. Socijalna zaštita djece i porodica sa djecom praktično je organizirana kroz socijalnu, dječiju i porodično-pravnu zaštitu. Ova oblast uređena je kroz zakone o socijalnoj zaštiti, dječijoj zaštiti i porodične zakone i provodi se prvenstveno putem centra za socijalni rad i ustanova socijalne zaštite. Zakonom su utvrđeni različiti oblici i prava iz socijalne, dječije i porodične zaštite koji su zasnovani na principima ljudskih prava, a usmjereni su na određene kategorije stanovništva u stanju socijalne potrebe. Trenutni sistem socijalne zaštite u FBiH je takav da se socijalna politika utvrđuje i donosi na višem nivou vlasti, dok su finansiranje i implementacija utvrđene politike obaveza nižeg nivoa vlasti. Građanima se tako na temelju Zakona o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštiti porodica s djecom FBiH deklarativno priznaje veliki broj socijalnih beneficija, koje oni ostvaruju ili ne, ovisno o kantonu, odnosno općini u kojoj žive. Osim toga, ovim Zakonom općinama se ostavlja mogućnost da u skladu sa svojom ekonomskom moći, izdvoje sredstva za sve dodatne kategorije korisnika socijalne pomoći i socijalne beneficije koje su priznate Federalnim zakonom. Međutim, kako je ekonomska moć općina različita, tako na području kantona postoje značajne razlike u ostvarivanju socijalnih prava kako po sadržaju, tako i po obimu.

Socijalna zaštita na području općine Tešanj provodi se putem JU Centra za socijalni rad, te djelimično putem općinskih službi i različitih udruženja građana. Rad CSR-a se u cijelosti finansira iz budžeta Općine, kao i pojedini oblici socijalne zaštite. Drugi oblici socijalne zaštite finansiraju se iz Budžeta Kantona i Federacije. JU CSR Tešanj obavlja poslove neposredne socijalne zaštite, zaštite osoba sa invaliditetom, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom, te obavlja druge poslove utvrđene zakonom. Centar provodi djelatnosti u skladu sa odredbama Zakona o upravnom postupku, Porodičnog zakona, Federalnog i Kantonalnog Zakona o socijalnoj zaštiti, Krivičnog zakona, Zakona o zaštiti od nasilja u porodici, Zakona o zaštiti osoba sa duševnim smetnjama, Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH, Zakona o izvršenju sankcija u ZE-DO kantonu, Pravila o zaštiti žrtava i svjedoka žrtava trgovine ljudima državljana BiH, Uredba o primjeni odgovarajućih preporuka prema maloljetnicima, Pravilnika o otkrivanju, ocjenjivanju sposobnosti, razvrstavanju i evidencije djece i omladine ometene u fizičkom i psihičkom razvoju te Odluke o odobravanju sredstava

za povremene i jednokratne novčane pomoći i aktima JU Centra za socijalni rad Tešanj, kao i drugim zakonima i podzakonskim aktima. Prema zakonskim odredbama, najznačajniji poslovi i zadaci Centra su : praćenje i proučavanje problema iz oblasti socijalne zaštite, podsticanje i organiziranje aktivnosti od preventivnog značaja, primjena i provođenje oblika socijalne zaštite, neposredno pružanje usluga socijalnog rada, rješavanje zahtjeva za ostvarivanje prava iz oblasti socijalne zaštite u I stepenu, obavljanje poslova iz oblasti porodične zaštite i zaštite odgojno zanemarene djece, učešće u izvršavanju odgojnih mjera i mjera zaštitnog nadzora, obavljanje poslova organa starateljstva utvrđenih Porodičnim zakonom i drugim zakonima i propisima, savjetodavni rad, saradnja sa građanima, mjesnim zajednicama, državnim organima i ustanovama, pravnim licima, udruženjima građana, pravosudnim organima, policijskim upravama i drugim organima koji mogu doprinijeti unapređivanju kvaliteta socijalnog rada i socijalne zaštite, vođenje propisane evidencije i prikupljanje dokumentacije o korisnicima socijalne zaštite, oblicima i uslugama socijalne zaštite.

Centar je tehnički i prostorno skromno opremljen, neprikladan za sve kategorije kojima pruža podršku. Ljudski resursi nisu optimizirani. **i—kadrovski—loše opremljen** (ukupan broj zaposlenih je 11 od toga 6 stručnih radnika, poslovni prostor nije namjenski građen nego je adaptiran u porodičnom objektu, nije prilagođen invalidnim osobama, sa nedovoljnim brojem prostorija, dio tehničke opreme zastario).

Svoju djelatnost koja je u pojedinim segmentima specifična, gdje je neophodna komunikacija sa strankama u određenoj diskreciji, za sada stručni radnici u Centru obavljaju u neadekvatnim poslovnim prostorijama, te je prioritet iznalaženje mogućnosti za novim i većim prostorom, koji će omogućiti kvalitetnije izvršavanje traženih aktivnosti.

U proračunu općine Tešanj u 2017. godini za socijalnu zaštitu planirana su novčana sredstva u iznosu od 1.397.000,00 KM, od toga za proširena prava iz socijalne zaštite putem Centra za socijalni rad 264.000,00 KM, dok se ostala planirana sredstva implementiraju putem općinskih službi i različitih udruženja građana.

Finansiranje djelatnosti Centra za socijalni rad za 2017 godinu je takođe osigurano u proračunu općine u grantu socijalna zaštita i pomoći (340.000,000 KM), iz čega se finansiraju bruto plaće, doprinosi, materijalni troškovi i ostale tekuće potrebe ustanove. Izdvojena proračunska sredstva za redovnu djelatnost Centra za socijalni rad ograničavaju jačanje kadrovskih i drugih resursa ustanove, potrebnih za izvršavanje postavljenih zadataka.

IV.1.9.1 Broj korisnika i izdvajanja

Tabela 49. Pregled broja korisnika socijalne zaštite putem Centra za socijalni rad u 2013. i 2016. godini

R.br.	OPIS	2013	2016
1.	Stalna novčana pomoć (trenutno)	101	117
2.	Pomoć i njega od strane drugog lica (neratni invalidi)	768	936
3.	Djeca bez roditeljskog staranja - smještaj u drugu porodicu	5	1
4.	Smještaj u ustanove socijalne zaštite (djeca i odrasli)	37	20
5.	Jednokratne novčane pomoći (Općina i Kanton) i subvencija za ogrijev	1.920	1.650
6.	Korisnici prava na zdravstvenu zaštitu	940	742
7.	Naknade civilnim žrtvama rata (porodična i lična)	149	138
8.	Naknada umjesto plaće ženi-majci koja je u radnom odnosu	184	192
9.	Jednokratna pomoć ženi - majci koja nije u radnom odnosu- oprema i prehrana novorođenog djeteta do 6. mjeseci starosti	156	95
10.	Stimulativne demografske mjere (JNP za rođenje 3,4 i...djece (prošir.pravo)	49	58
11.	Poboljšanje uslova za srednje obrazovanje učenika (stipendije)	44	60
12.	Usluge socijalnog i drugog stručnog rada	7.750	10.054
14.	Dodatak na djecu	2.038	1.423
	UKUPNO	15.624	15.486

Tabela 50. Pregled korisnika drugih usluga putem Centra za socijalni rad u 2015. i 2016. godini

R.br.	OPIS	2013	2016
1.	Zaštita braka i porodice (posredovanje pri razvodu braka i konflikta u braku, učestovanje u sudskim postupcima i sl.)	328	364
2.	Stalno starateljstvo i starateljstvo za posebne slučajeve	51	26
3.	Usvojenje (potpuno, nepotpuno)	1	-
4.	Djeca i omladina u sukobu sa zakonom	24	44
5.	Zaštita žrtve nasilja	9	7
6.	Zaštita djece čiji je razvoj ometen porodičnim prilikama	365	372
7.	Zaštita lica sa društveno negativnim ponašanjem	15	21
8.	Lica i porodice u stanju socijalne potrebe kojima je usljed posebnih okolnosti potreban odgovarajući oblik socijalne zaštite	1.203	1.420
9.	Nadzor nad vršenjem roditeljskog staranja	19	21
10.	Stara lica bez porodičnog staranja	181	174
11.	Zaštita duševno oboljelih lica	14	17
12.	Delikvencija odraslih lica	-	11
	UKUPNO	2.210	2.477

Ostvarena novčana prava korisnika socijalne zaštite putem Centra i neposredno preko tekućih računa korisnika u 2016 godini

Tabela 51. Ostvarena novčana pravakorisnika socijalne zaštite putem Centra za socijalni rad 2016. godini (Budžet Federacije BiH)

Novčana prava iz proračuna Federacije	Isplaćena sredstva u 2013	2016 godini
novčana naknada za osobe sa invaliditetom (neratni invalidi)	2.280.448,82	2.828.570,91
novčana naknada za civilne žrtve rata (federalni dio u obimu 70 %)	349.625,43	331.190,38
UKUPNO	2.630.074,25	3.159.761,29

Tabela 52. Ostvarena novčana pravakorisnika socijalne zaštite putem Centra za socijalni rad 2016. godini (Budžet ZDK)

Novčana prava iz proračuna kantona	Isplaćena sredstva u 2013	2016 godini
novčana naknada za civilne žrtve rata (kantonalni dio u obimu 30%)	118.594,12	104.079,04
Dodatak na djecu	448.314,55	437.561,55
naknada umjesto plaće ženi-majci koja je u radnom odnosu	1.012.838,69	1.049.480,73
stalna soc.pom.kantonalni dio 60%	73.766,00	68.203,00
smještaj dj.u drug.por.	9.756,35	3.541,20
JNP ženi - majci koja nije u radnom odnosu- oprema i prehrana novorođenog djeteta do 6. mjeseci starosti	76.723,20	56.279,00
naknada za smještaj u ustanovu socijalne zaštite	244.884,00	187.389,30
JNP Kantonalne	17.000,00	-
Pomoć i njega od strane drugog lica	165.280,57	-
UKUPNO	2.167.157,48	1.906.533,82

Tabela 53. Ostvarena novčana pravakorisnika socijalne zaštite putem Centra za socijalni rad 2016. godini (Budžet Općine Tešanj)

Novčana prava iz proračuna općine	Isplaćena sredstva u 2013	2016 godini
stalna soc.pomoć - općinski dio 40%	73.000,00	69.775,85
jednokratne novčane pomoći	77.000,00	77.000,00
dnevni centar (pilot projekat)	20.000,00	11.088,08
sufinansiranje komisije za proc.invaliditeta	2.000,00	2.000,00
novčana pomoć djeci sa težim obolj.	13.853,00	18.259,40
stimulativne demografske mjere (JNP za rođenje 3,4 i...djece (prošir.pravo)	14.700,00	17.100,00
poboljšanje uslova za srednje obrazovanje učenika (stipendije)	22.000,00	30.000,00
pomoć za ogrjev kor.stalne novč.pomoći	20.000,00	22.000,00
UKUPNO:	242.553,00	247.223,33

--	--	--

IV.1.9.2 Osjetljive/ranjive grupe

U ranjive grupe stanovništva, a koje najčešće prolaze kroz evidencije Centra mogu se izdvojiti slijedeće grupe:

1. stara lica bez dovoljno sredstava za život.
2. djeca iz siromašnih porodica
3. djeca razvedenih roditelja
4. osobe bez zdravstvenog osiguranja/zdravstvene zaštite,
5. osobe izložene nasilju

Problemovih kategorija se odnosi na nedovoljan iznos vlastitih materijalnih sredstava u odnosu na stvarne životne potrebe, djelimično riješene zakonske regulative, i loše uređeni mehanizmi izvršenja.

IV.1.9.3 Broj penzionera, prosječna visina i vrsta mirovine (starosna, invalidska, porodična)

Prema statističkim pokazateljima Federalnog zavoda za mirovinsko i invalidsko osiguranje u Federaciji BiH ukupan broj penzionera za mjesec 04/17 je 407.749.

Prosječna penzija u Federaciji BiH iznosi 372,17 KM, najniža 326,17 KM, zajamčena 434,90 KM i najviša 2.174,48 KM

U općini Tešanj prema statističkim pokazateljima koji se odnose na mjesec februar 2017.godine ukupan broj penzionera je 5.097 a prema tabeli :

Tabela 54. Broj penzionera na području općine Tešanj, Februar 2017. godine

STAROSNE		INVALIDSKE		OBITELJSKE		UKUPNO	
Broj	Iznos (KM)	Broj	Iznos (KM)	Broj	Iznos (KM)	Broj	Iznos (KM)
2.708	1.019.594	864	258.281	1.525	457.220	5.097	1.735.095

U općini Tešanj prema statističkim pokazateljima koji se odnose na mjesec februar 2013.godine ukupan broj penzionera je 4.453 a prema tabeli :

Tabela 55. Broj penzionera na području općine Tešanj, Februar 2013. godine

STAROSNE		INVALIDSKE		OBITELJSKE		UKUPNO	
Broj	Iznos	Broj	Iznos	Broj	Iznos	Broj	Iznos
2.020	723.948,67	951	271.700,44	1.482	432.647,49	4.453	1.428.296,60

Broj penzionera se u periodu od četiri godine povećao za 14%, što neće biti trend u budućnosti. Ovo je posljedica zakonskih rješenja i mogućnosti prijevremenog penzionisanja. U svakom slučaju valja primjetiti da je prosječna penzija napodručju općine Tešanj 340,41 KM a obzirom na broj penzionera, očigledno je da će ova kategorija biti socijalno veoma osjetljiva i u narednom periodu.

IV.1.10.Obrazovanje

Na području Zeničko-dobojskog kantona oblast predškolskog, osnovnog i srednjeg obrazovanja regulisana je Zakonom o predškolskom odgoju i obrazovanju, Zakonom o osnovnoj školi i Zakonom o srednjoj školi, te je njima definirana nadležnost Kantona po pitanju osnivanja i upravljanja radom.

IV.1.10.1 Broj korisnika predškolskog obrazovanja

Na području općine Tešanj egzistira 11 privatnih predškolskih ustanova:

1. PU „OBDANIŠTE“, Tešanj
2. PPU „PALČICA“, Tešanj
3. PPU „CVIJETIĆ“, Tešanj
- 4.PPU „EVLAD“, Tešanj
- 5.PPU „NEKTARINE“, Tešanj
- 6.PPU „REVDA“, Tešanj
- 7.PPU „VESELA DRUŽINA“, Tešanj
- 8.PPU „KINDER KLUB“, Tešanj
- 9.PPU „BLIZANCI“, Jelah
10. PPU „SVJETLOST“, Jelah
- 11.PPU „DJEČIJI SAN“, Tešanjka

Devet ustanova je smješteno u privatne objekte, PU „Obdanište“ u prostorije zgrade dječijeg obdaništa koje je ranije namjenski građeno, a PPU „Revda“ se nalazi u objektu Plave džamije. U obdaništima boravi ukupno 479 djece sa prostora cijele općine. Zakonom o predškolskom odgoju i obrazovanju u Ze-do kantonu („Sl. novine Ze-do kantona“ br.7/10. i 8/12) propisana je obaveza da djeca pred polazak u osnovnu školu pohađaju Program obaveznog predškolskog odgoja i obrazovanja u trajanju od 180 sati za čiju realizaciju su zadužene predškolske ustanove. U periodu od marta do maja 2017. godine program obaveznog predškolskog odgoja i obrazovanja pohađalo je ukupno 513djece. U predškolskim ustanovama na nivou općine Tešanj zaposleno je ukupno 58 radnika od toga 35 sa VSS, 1 sa VŠS i 22 radnika sa SSS. Uslovi rada u ustanovama predškolskog odgoja i obrazovanja su u skladu sa pedagoškim standardima.

IV.1.10.2 Broj učenika koji pohađaju osnovne škole na području općine

Na području općine Tešanj ima 9 osnovnih škola i to:

1. OŠ „HUSO HODŽIĆ“, Tešanj
2. OŠ „REŠAD KADIĆ“, Tešanj
3. OŠ „1. MART“, Jelah
4. OŠ „KULIN BAN“, Tešanjka
5. OŠ „9. SEPTEMBAR“, Medakovo
6. OŠ „DŽEMAL BIJEDIĆ“, Miljanovic
7. OŠ „ABDULVEHAB ILHAMIJA“, Kalošević
8. OŠ „GAZI FERHAD-BEG“, Jablanica
9. OŠ „MUSTAFA MULIĆ“, Šije

U školskoj 2016/2017. godini osnovu školu pohađa ukupno 4761 učenik svrstanih u 225 odjeljenja. Osnovna škola „Rešad Kadić“ Tešanj u svom sastavu ima Odjeljenje muzičke škole koje pohađa 81 učenik sa prostora općina: Tešanj, Doboj Jug i Usora. Učenici su svrstani u 7 odjeljenja od I do VI razreda.

U prethodnom petogodišnjem periodu broj učenika u osnovnim školama je u opadanju što se vidi iz tabele.

Tabela 56. Broj učenika u osnovnim školama na području općine Tešanj 2011/2016

Broj Učenika	2011/2012.	2012/2013.	2013/2014.	2014/2015.	2015/2016.
	4.999	4.807	4.831	4.801	4.764

Nastava se odvija u 9 matičnih i 11 područnih škola /objekata, u kojima je zaposleno 493 radnika, od toga 116 radnika radi u dvije i više škola.

Veći dio objekata je građen 70-ih i 80-ih godina prošlog vijeka, te postoji mnogo problema sa kojima se susreću ove ustanove: starost objekata, nedovoljno ulaganje u školske objekte, nedovoljna opremljenost školskih objekata i sl.

Školski prostor uglavnom zadovoljava trenutne potrebe, a evidentno je da postoje neujednačeni uvjeti rada po školama kao i individualne potrebe svake škole koje su prikazane u tabeli:

Tabela 57. Potrebna infrastruktura u osnovnim školama na području općine Tešanj (stanje 2017.)

Škola	Fiskulturna sala	Krov	Stolarija	Grijanje	El.,vod. i kan. Instal.	Energ. efikasn.
-------	------------------	------	-----------	----------	-------------------------	-----------------

OŠ „Huso Hodžić“	Saniranje mokrih čvorova	-	Izmjena na cijelom objektu	PŠ Raduša	-	Utoplj. MŠ i izrada audita u PŠ
OŠ „Rešad Kadić“	Dogradnja svlačionica u Sali MŠ Nova fisk. Dvorana u PŠ		Dio na objektu PŠ	Rekonstrukcija instalacija centr. grijnja u MŠ	Priključak PŠ na mjesni vodovod Oraš Planje Izmjena elek. Instalacija u MŠ i PŠ	Izrada audita u MŠ i PŠ i utopljanje objekata škola
OŠ „1. mart“		Zamjena krova	Izmjena stolarije na cijelom objektu			Utopljanje objekta škole
OŠ „Kulin ban“		Sanacija krova u MŠ i PŠ Lepenica	Izmjena stolarije u MŠ i PŠ Lepenica		Izmjena vodovodnih instalacija u MŠ i PŠ Kraševo	Izrada audita u MŠ i PŠ i utopljanje objekata škola
OŠ „9. septembar“		Izmjena krova u PŠ				Izrada audita za PŠ i utopljanje objekata škola
OŠ „Džemal Bijedić“	Nastavak Izgradnje fis. sale		Zamjena dotrajale stolarije	Peć za centralno grijanje u MŠ	Rješavanje problema kanalizacije	Izrada audita u MŠ i PŠ i utopljanje objekata škola
OŠ „Abdulvehab Ilhamija“	Nastavak Izgradnje fis. sale					Izrada audita PŠ i utopljanje objekata škola
OŠ „Gazi Ferhad-beg“	Nastavak Izgradnje fis. sale	Zamjena krova	Izmjena stolarije na cijelom objektu	Peć za centralno grijanje	Zamjena elek., vodov. i kanal. instalacija	
OŠ „Mustafa Mulić“	Nastavak Izgradnje fis. sale	Zamjena krova u MŠ				Izrada audita u MŠ i PŠ i utopljanje objekta škole

Osim navedenih potreba, u svim školama je potreban novi školski namještaj i dio nastavnih sredstava i učila.

Najizraženiji problem ima OŠ „9. septembar“ Medakovo iz sljedećih razloga:

1. Objekat škole u Medakovu je visokoamortizovan objekat montažnog tipa, izgrađen 1972. godine od materijala koji sadrži kancerogene materije, u dva navrata ga je i rijeka Tešanjka plavila (1976. i 2009.);
 2. Objekat ima dotrajalu i jako lošu stolariju zbog čega je teško zagrijati prostor u zimskom periodu;
 3. Škola ima manjak prostora te se nastava organizuje i u međusmjerni što ima za posljedicu jako teško održavanje higijene prostora, nemogućnost pomijeranja smjena i podudaranje dolaska učenika u školu sa velikim gužvama u saobraćaju;
- Kao jedino moguće rješenje ovakve situacije je izgradnja potpuno novog objekta škole u Medakovu koji bi zadovoljio sve pedagoške standarde.

Osnovna škola „Rešad Kadić“ Tešanj u svom sastavu ima Odjeljenje muzičke škole koje je jedino na prostoru naše općine. Zbog ograničenosti prostora škola nije u mogućnosti primiti sve zainteresovane učenike te bi bilo potrebno dograditi prostor za muzičku školu.

IV.1.10.3 Broj učenika koji pohađaju srednje škole na području općine

Na području općine Tešanj za potrebe srednjeg obrazovanja osnovane su i djeluju tri srednje škole :

- Gimnazija „Musa Ćazim Ćatić“ Tešanj
- Srednja tehnička škola Tešanj
- Mješovita srednja škola Tešanj

U školskoj 2016/2017. godini srednje škole na području općine Tešanj pohađa ukupno 1972 učenika, svrstanih u 86 odjeljenja.

U prethodnom petogodišnjem periodu broj učenika u srednjim škola je u opadanju što se vidi iz tabele.

Tabela 58. Broj učenika u srednjim školama na području općine Tešanj 2011/2016

Broj učenika	2011/2012.	2012/2013.	2013/2014.	2014/2015.	2015/2016.
	2.460	2.444	2.256	2.082	1.921

U srednjim škola je zaposlen 231 radnik, od tog 54 radnika rade u dvije i više škole.

Sve srednje škole rade u jednom objektu izgrađenom 1984. godine, a objekat je građen kao namjenski sa 30 projektovanih učionica za kabinetsku nastavu, sa školskim radionicama za praktičnu nastavu i bibliotekom. Sve tri škole ističu izražen problem nedostatka prostora i smatraju da je neophodno povećati prostor na

sadašnjem objektu ili kao bolju varijantu predlažu dislociranje jedne od škola na drugu lokaciju.

Izgradnjom sportske dvorane i osnivanjem JU Sportsko-rekreacioni centar svi učenici srednjih škola imaju normalne uvjete za izvođenje časova TiZO.

Srednja tehnička škola obrazuje kadar za 7 zanimanja četvrtog stepena i to:

1. Ekonomski tehničar
2. Medicinska sestra tehničar
3. Farmaceutski tehničar
4. Laboratorijski tehničar
5. Mašinski tehničar
6. Mašinski tehničar za kompjutersko projektovanje
7. Građevinski tehničar

U Mješovitoj srednjoj školi obrazuju se učenici za slijedeća zanimanja III i IV stepena:

1. Tehničar za mehatroniku
2. Poslovno-pravni tehničar
3. Fizioterapeutski tehničar
4. Elektrotehničar računarstva
5. Tekstilni tehničar
6. Poljoprivredni tehničar
7. Prehrambeni tehničar
8. Tehničar drumskog saobraćaja
9. Obradivač metala rezanjem
10. Zavarivač
11. Automehaničar
12. Električar
13. Vozač motornih vozila
14. Stolar
15. Kuhar

- 16. Frizer
- 17. Obučar
- 18. Trgovac
- 19. Krojač

Učenici koji se obrazuju u srednjim školama zadovoljavaju uslove koje postavlja tržište rada, jer saradnja sa lokalnom zajednicom i firmama u okruženju je veoma dobra. Škole svake godine, prije raspisivanja konkursa za prijem učenika u prve razrede, istražuju tržište rada, traže od privrednih subjekata podatke o zanimanjima koja nedostaju, rade plan upisa i šalju zahtjeve, prema Ministarstvu i Pedagoškom zavodu, za nova potrebna zanimanja. Također, škole traže podatke od Zavoda za zapošljavanje naše općine, koja su to zanimanja koja su potrebna lokalnoj zajednici, a koja su to zanimanja kojih ima previše na Zavodu, te na osnovu toga kreiraju upisnu politiku.

Sajam srednjih škola i fakulteta:

U okviru profesionalne orijentacije za učenike osnovnih i srednjih škola već četiri godine se organizuje Sajam srednjih škola i fakulteta. Cilj Sajma je da se na jednom mjestu učenici upoznaju sa srednjim školama i fakultetima koji su na raspolaganju. Iz godine u godine broj škola i fakulteta na sajmu se povećava.

Projekat - Stipendije svima

Od školske 2008/2009. godine do 2016/2017. godine Općina Tešanj je potpisala 3066 ugovora o stipendiranju i za te namjene izdvojila 2.891.440 KM što se vidi iz tabele:

Tabela 59. Broj stipendija iz budžeta Općine Tešanj u periodu 2008-2017 sa ukupnim iznosima

Konkurs za dodjelu općinskih stipendija	Potpisalo ugovor	Iznos u KM
2008/09.	234	234000
2009/10.	316	316000
2010/11.	325	325000
2011/12.	321	321000
2012/13.	348	348000
2013/14.	315	315000
2014/15.	426	340000
2015/16.	409	347650
2016/17.	372	344790

IV.1.10.4 Brojčani podaci o predškolskim i školskim institucijama.

Tabela 60. Podaci o predškolskim ustanovama na području općine Tešanj 2017. godine

	Ukupno na općini Tešanj	Broj korisnika/učenika	Broj zaposlenih

Predškolska ustanova	11	479	58
Osnovna škola	9	4761	493
Srednja škola	3	1972	231

IV.1.11.Kultura i sport

IV.1.11.1 Broj organizacija, članova, manifestacija

U općini Tešanj najvažnije institucije kulture su:

1. JU BIBLIOTEKA
2. JU MUZEJ
3. JU CKO

Prvi tragovi bibliotekarstva u Tešnju naziru se potkraj 19. i početkom 20. stoljeća. Navodi se da je 1870. godine uspostavljena čitaonica u Tešnju.

1946. godine je osnovana Narodna biblioteka koja danas nosi ime Opća biblioteka. Posebno značajan godina u historiji biblioteke je 1968 kada je Općina Tešanj odkupila privatnu biblioteku književnika Hamida Dizdara sa oko 17000 knjiga, koje čini i zasebnu cijelinu u biblioteci. Pored tih knjiga, značajno je naglasiti, da se u biblioteci nalaze i fondovi knjiga i rukopisa na orijentalnim jezicima koji su često predmet istraživanja i povod za dolazak u Tešanj ljudima koji se bave tom tematikom.

Cjelokupni fond biblioteke danas čini oko 70.000 knjiga i 30.000 periodičnih publikacija. Najstarija stampana knjiga je iz 15. stoljeća. Rukopisi na arapskom, turskom i perzijskom, njih 118 je digitalizovano i dostupno siroj javnosti. Po značaju knjižnog fonda biblioteka spada među prvih 5 u BiH. 1986. godine je proglašena najboljom bibliotekom u BiH.

1987. godine dobitnik Povelje Općine Tešanj. Izgrađen je novi objekat biblioteke u periodu 2009-2015. godine, koju je finansirala TIKA i Općina Tešanj. Time su zadovoljeni prostorni uslovi ali i materijalni. Od 2008. godine biblioteka je u sistemu COBIS. Plan je da se u narednom periodu završi pohrana informacija u kobis svih bibliotečkih jedinica kako bi se pristupilo i procesu automatske pozajmice čime bi isli u korak sa drugim savremenim bibliotekama.

Tešanj je mjesto sa dugom historijom i bogatim kulturno-historijskim naslijedom. JU Muzej je formirana 2010. godine time su stvoreni uslovi za plansko prikupljanje, čuvanje i održavanje kulturnih dobara općine Tešanj. Značajan segment u djelovanju Muzeja je i turizam. Općina Tešanj je bogata prirodnim resursima, kao i kulturno-historijskim tako da bi se trebalo planski djelovati u tom pravcu. **Pripremiti ponude za škole i turističke grupe. Kroz medije raditi na afirmaciji turizma u općini. Značajno je nastaviti na revitalizaciji Gradine kao najznačajnijeg objekta za turizam. Također treba raditi na povećanju smještajnih kapaciteta što je aktuelni problem općine, kao i parking i javni toaleti.**

1996. godine je osnovana JU CKO Tešanj. Centar djeluje kroz: kinofikaciju sa masovnim oblicima kulture (pozorišne predstave, izložbe, koncerti i td), izdavaštvom, obrazovanjem. Također CKO je inicirao i već tradicionalne manifestacije: Tešanjско proljeće, Tešanjско ljeto i Dani grada Tešnja. Značajno bi bilo da se u narednom periodu planira rekonstrukcija zgrade koja je već dotrajala.

Pored redovnih ligaških takmičenja u kolektivnim sportovima, te individualnih turnira u zemlji i inostranstvu, na koja odlaze i u kojima učestvuju takmičari i klubovi, na području naše općine organizuju se i određena sportska takmičenja i sportske priredbe, od kojih su najznačajnije:

1. Izbor sportiste godine općine Tešanj, u organizaciji Sportskog saveza općine Tešanj,
2. Kickboxing kup „Balkan Open“– organizator Centar borilačkih sportova Tešanj,
3. Memorijalni nogometni turnir „Ibrahim Đonlagić“ – Fudbalski klub „Borac“ Jelah,
4. Memorijalni nogometni turnir „Sakib Subašić Manga“– Fudbalski klub „Borac“ Jelah,
5. Malonogometni novogodišnji turnir – Nogometni klub „Pobjeda“ Tešanjka,
6. Međunarodni rukometni turnir „Fuad Prnjavorac Fudo“–RK „Bosna TS“ Tešanj,
7. Memorijalni košarkaški turnir „Avdo Rakić Rogo“ – KK „Gradina“ Tešanj,
8. Turnir u streljaštvu „Dani otpora fašizmu“ – Streljački klub Tešanj,
9. Turnir u streljaštvu „Zigana Kup“ – Streljački klub „Zigana“ Tešanj,
10. Stonoteniski turnir „Tešanj Open“ – STK „Nec“ Tešanj,
11. Taekwondo turnir „Tešanj Open“ – Taekwondo akademija Tešanj,
12. „Proljetna biciklijada“ – Biciklistički klub Tešanj,
13. MOI - Male olimpijske igre – Udruženje pedagoga fizičke kulture općine Tešanj,
14. Turnir u tenisu za srednjoškolce – JU „SRC“ Tešanj,
15. Međunarodni turnir u ragbiju – Ragbi klub „TRK“ Tešanj,
16. Međunarodni KUP u sportskom ribolovu, SRD „JELAH“ Tešanj,
17. Turnir u sportskom ribolovu – USR „Blinker“ Kalošević,
18. Međunarodni turnir u sportskom plesu – Plesni klub „Win“ Tešanj.

Većina od ovih manifestacija su već postale tradicionalne i prepoznatljive u svojoj sferi djelovanja, predstavljaju pozitivan primjer uspješnog predstavljanja ne samo tešanjskog sporta već i same općine Tešanj, naših prirodnih ljepota i vrijednosti te poznate tešanjске gostoljubivosti.

Što se tiče ostalih kulturno-javnih Tešanj je već postao prepoznatljiv po programima i događajima u okviru manifestacija:Tešanjsko proljeće,Ljeto u Tešnju,Dani grada Tešnja.

U okviru ovh manifestacija organizuju se književne večeri, razne izložbe, promocije kao i kulturno-umjetnički programi koje pored javnih ustanova realizuju NO i udruženja građana.

IV.1.12. Sigurnost građana

IV.1.12.1 Broj krivičnih djela, struktura kriminaliteta

Općina Tešanj nalazi se na sjeverozapadnom dijelu ZE-DO kantona, ukupne površine 163 km², koja prema preliminarnim rezultatima popisa stanovništva iz 2013. godine broji 46.135 stanovnika, što iznosi oko 12% ukupnog broja stanovništva po popisu u ZE-DO kantonu, koji prema preliminarnim rezultatima popisa broji 385.067 stanovnika.

Općinske granice se poklapaju sa granicama općina Usora, Doboj Jug, Maglaj i Žepče u sastavu ZE-DO kantona, kao i dvije općine koje pripadaju Republici Srpskoj i to Teslić i Doboj.

Teritorijom općine Tešanj prolaze dionice dva magistralna puta M-4 i M-17 a ukupna putna komunikacija iznosi oko 463 kilometra, od toga magistralnog puta M-4 16,2 km, magistralnog puta M-17 6,7 km, regionalnog puta Novi Šeher-Prnjavor 21,3 km, a ostalo spada u kategoriju lokalnih, kategorisanih i nekategorisanih puteva.

Sam položaj teritorije općine je na osnovu navedenih pokazatelja veoma povoljan za vršenje različitih krivičnih djela, kao i kretanju lica sklonih vršenju krivičnih djela.

Na području općine Tešanj nalazi se veliki broj javnih i privatnih privrednih subjekata, dvije industrijske zone u Jelahu i Bukvi, oko 100 ug. objekata, jedan Dom zdravlja sa 7 terenskih ambulanti, Opća bolnica Tešanj, privatna zdravstvena ustanova „Medicus“, privatna zdravstvena ustanova „Huskić“, 6 zdravstvenih apoteka, JKP „Rad“, JP „Šumarija“, BH pošta sa ispostavama u Jelahu i Tešanjci, Telecom BiH sa infrastrukturom, PVJ Tešanj, lokalni mediji NTV „Amna“, NTV „Smart“, radio stanica „Antena“, radio – stanica „Tešanj“, 18 banaka i poslovnica, 39 džamija, 27 mesdžida, 2 katoličke crkve, 12 kapela, jedna pravoslavna crkva i jedna kapela, 17 benzinskih pumpi, veliki broj mikrokreditnih organizacija, 20 kladionica, 9 osnovnih škola i 3 srednje škole. Prema podacima kojima raspolaže Policijska stanica Tešanj na području općine registrovano je 2632 komada vatrenog naoružavanja u posjedu građana i članova lovačkog društva „Kiseljak“ Tešanj. Takođe u PS Tešanj registrovano je oko 11.000 motornih vozila.

II. STANJE BEZBIJEDNOSTI NA PODRUČJU OPĆINE TEŠANJ PO OBLASTIMA

II.1 KRIMINALITET

Na području općine Tešanj prema podacima iz Policijske stanice Tešanj tokom 2016. godine evidentirano je izvršenje ukupno 184 krivičnih djela.

U tabelarnom dijelu dat je uporedan podatak KD-a za 2016. godinu uporedno za 2015. godinu.

Tabela 61. Stanje kriminaliteta na području općine Tešanj u 2016. godini

Period	Broj KD	Po pozn izvr	Po NN	Rasv. NN	% rasv NN	Ukupno rasvj	% ukupne rasv	Broj učinilaca	Malolj etnici	Povratnici
2016.	184	82	102	59	58%	141	76%	137	3	21
2015.	260	80	160	96	61%	194	72%	189	9	54

Procenat rezotkrivenosti po NN izvršiocu za period Januar-Decembar 2016godineje **58 %**.

Ukupni procenat rezotkrivenosti za period Januar-Decembar 2016godine je **(NN/R + P) je 76 %**.

Iz strukture krivičnih djela vidljivo je da u 2016.godini na području koje pokriva PS Tešanj nije bilo evidentiranih težih KD ubistava, trgovine ljudima i dr.

Vidljivo je također da u strukturi krivičnih djela preovlađuju djela protiv imovine (krađe, teške krađe) kao i KD koja se odnose na zloupotrebu opojnih droga, nasilje u porodici, krivotvorenje isprava i dr.

II.2 JAVNI RED I MIR

Tabela 62. Stanje jvanog reda i mira na području općine Tešanj u 2016. godini

Period	Broj prekrš aja	Broj počinila	Svađa vika	Tuče	Naročit o drsko ponaš	Omalov ažavanj OSL	Ostali prekrš	Ugosto bjekti	Ulice	Stadi oni i ostala mesta	Lakše povrijeđe no lica
2016	473	531	45	126	69	17	171	100	270	103	73
2015.	316	379	27	101	61	15	111	58	153	93	35

Tokom 2016.godine nije bilo težih oblika narušavanja javnog reda i mira (masovnih tuča, međunacionalnih sukoba, ometanja organizovanja ili odvijanja javnih skupova). U 2016.godini na području općine Tešanj nisu evidentirana protesna okupljanja građana.

II.3 BEZBJEDNOST SAOBRAĆAJA

Tabela 63. Stanje saobraćaja na području općine Tešanj u 2016. godini

Period	Broj saobraćajnih nezgoda					Posljedice po učesnike u SN				
	pogin. lica	TTP	LTP	mater šteta	Total	Pogin. lica	TTP	LTP	Total	
2016.	6	13	55	400	474	8	23	104	135	
2015.	2	17	61	443	521	2	20	99	123	

Osnovni uzroci ovih saobraćajnih nezgoda su, odnosno neprilagođena brzina kretanja vozila od strane vozača koji su izazvali ove nezgode, alkoholisanost vozača i dr. uzroci.

U strukturi saobraćajnih nezgoda ipak preovlađuju saobraćajne nezgode sa manjom materijalnom štetom i to 84 % od ukupnog broja.

III. NEOPHODNE MJERE ZA POBOLJŠANJE BEZBJEDNOSTI GRAĐANA

Predlaže se da se da nadležna Policijska stanica Tešanj nastavi u kontinuitetu sa svojim radom iz domena javne bezbjednosti, na način propisan pozitivnim zakonskim propisima a s ciljem stvaranja sigurne okoline za rad i djelovanje svih stanovnika općine Tešanj.

U okviru postavljenih ciljeva za period 2018-2022 godina potrebno je djelovati na:

1. Smanjenju broja krivičnih djela
2. Povećanju otkrivenosti krivičnih djela i njihovih izvršilaca,
3. Smanjenju broja prekršaja iz oblasti javnog reda i mira sa elementima nasilja,
4. Smanjenju broja saobraćajnih nezgoda,
5. Smanjenju broja smrtno stradalih lica u saobraćajnim nezgodama,
6. Smanjenju prekršaja iz drugih oblasti.

Da bi se navedeni ciljevi ostvarili neohodno je:

- poboljšati saradnju policije sa lokalnom zajednicom,
- organizovati djelotvoran rad policijskih službenika na svim nivoima,
- obezbjediti potrebne materijalno-tehničke uslove za rad policijskih službenika,
- poboljšati saradnju sa svim policijskim agencijama u državi i regionu s ciljem razmjene informacija i blagovremenim reakcijama prilikom obavljanja poslova opšte bezbjednosti.

Cilj navedenih mjera i radnji je da se kroz smanjenje broja izvršenih krivičnih djela, prekršaja i saobraćajnih nezgoda poboljša bezbjedonosno stanje na području PS Tešanj čime bi se stvorio ambijent veće sigurnosti građana.

III.1 PRIJEDLOG

S obzirom na problematiku kriminaliteta, javnog reda i mira i bezbjednosti saobraćaja kroz izražene statističke podatke iz posmatranog perioda smatramo da bi uvođenje videonadzora javnih prostora predstavljao veliki iskorak u unapređenju rada policije. Smatramo da bi uvođenje nove metodologije rada policije korištenjem videonadzora javnih prostora bila napravljena velika promjena u modernizaciji načina rada policije. Kako bi ovakav oblik rada zahtijevao značajna materijalna ulaganja u tehnička sredstva, predlažemo da se on razvija u saradnji s lokalnom zajednicom kroz partnerski odnos u razvoju sigurnosti.

Pored utroška radnog vremena, s obzirom na to da bi jedan policijski službenik mogao nadzirati istodobno više javnih prostora, povećala bi se i interventna sposobnost policije da pravovremeno reaguje na pojave koje se direktno odražavaju na stanje bezbjednosti.

To bi pored tih primarnih željenih učinaka dalo i druge pozitivne halo-efekte, najviše kroz podizanje nivoa osjećaja lične bezbjednosti građana, te jačanja povjerenja građana u rad policije.

Naime, reakcija na konkretan problem bila bi učinkovita, brza i djelotvorna, te bi se kod javnosti stvorio osjećaj kako je policija upravo prisutna na mjestu i u vrijeme kada je njezina prisutnost najpotrebnija.

Pored brže reakcije na konkretan problem (kršenje zakonskih normi) videonadzor bi zasigurno imao i svoje preventivne efekte, s obzirom na to da bi potencijalne

počiniocce krivičnih djela i prekršaja odvrćao od njihove namjere delikventnog ponašanja.

Ukoliko bi, međutim, nadzorne kamere zabilježile nedozvoljeno ponašanje, video zapisi bi se mogli koristiti kao izvori saznanja i dokazi u nekom od postupaka (krivični, prekršajni) koji bi se vodili protiv osoba koje su počinile nedozvoljenu radnju.

S tim u vezi potrebno je mobilizirati lokalnu zajednicu, općinsku administraciju i druge resurse da kroz planske aktivnosti u periodu 2018-2022 obezbjediti materijalne i tehničke preduslove za instaliranje savremenih sistema video nadzora na svim frekventim saobraćajnicama, ulazima na teritoriju naše općine, mjesnih zajednica, institucija od značaja i drugih mjesta čime bi se olakšao rad policijskim službenicima i bezbjednost građana podigao na jedan viši nivo.

V.1.12. Okoliš

IV.1.12.1 Stanje zraka

U Federaciji BiH zakon i pravilnici koji regulišu problematiku zaštite zraka, monitoringa i graničnih vrijednosti kvaliteta zraka su:

- Zakon o zaštiti zraka („Službene novine Federacije BiH“, broj: 33/03 i 4/10),
- Pravilnik o graničnim vrijednostima kvaliteta zraka (“Službene novine F BiH” broj 12/05),
- Pravilnik o monitoringu kvaliteta zraka (“Službene novine F BiH” broj 12/05),
- Pravilnik o monitoringu emisija zagađujućih materija u zrak (“Službene novine F BiH” broj 12/05).
- Pravilnik o načinu vršenja monitoringa i definiranju vrsta zagađujućih materija, graničnih vrijednosti i drugih standarda kvaliteta zraka ("Sl.novine FBiH", br. 01/12)

Praćenje sadržaja polutanata u zraku je veoma važno da bi se sagledao njihov mogući uticaj na životnu sredinu i zdravlje ljudi. Općina Tešanj nema stalni nadzor i monitoring zagađenosti zraka.

Kroz ciljne aktivnosti utvrđena su 4 osnovna mjerna mjesta (MM) na kojim se vrše povremena mjerenja kvalitete zraka, a to su:

MM1 - mjerno mjesto, u industrijskoj zoni Bukva,

MM2 - mjerno mjesto u samom središtu grada pored regionalnog puta,

MM3 - mjesto u središtu Jelaha pored raskrsnice regionalnog i magistralnog puta,
 M4 – mjesto Lončari

U skladu sa realizacijom ciljeva iz Strategije za dostizanje vizije "Tešanj-sredina ekološke svijesti, čistoće i reda" od 2011. godine do sada je izvršeno šest mjerenja zagađenosti zraka na području općine Tešanj na lokacijama:

- Bukva (preduzeće "Pobjeda d.d) 2011. i 2012. godina,
- Tešanj (preduzeće KP Rad) 2013. godina,
- Lončari 2015. godina,
- Jelah (Policajska ispostava) 2016. godina i
- Jelah 2017. godina

Iz rezultata mjerenja koja su obavljena na MM u prethodnom periodu može se zaključiti, da se koncentracija polutanata u zraku kreću u dozvoljenim vrijednostima u ljetnom periodu, dok su u zimskom periodu izmjerene koncentracije određenih polutanata iznad dozvoljenih vrijednosti prisutne u zraku. Kao ilustracija u nastavku prikazani rezultati mjerenja na MM Jelah u različitim vremenskim periodima.

Rezultati izmjerenih vrijednosti polutanata za period 30.06.- 25.08.2016. godine MM Jelah

Tabela 64. Koncentracija polutanata u periodu 2011-2016. godine na području općine Tešanj

Polutant	Period usrednjavanja	Granična vrijednost (µg/m ³)	Tolerantna vrijednost (µg/m ³)	Prosječna izmjerena vrijednost u periodu izvještavanja (µg/m ³)	Maksimalna izmjerena vrijednost u periodu izvještavanja. (µg/m ³)	Broj prekoračenja tolerantnih vrijednosti polutanta
SO ₂	Jedan sat	350 ⁶ µg/m ³	425 ⁷ µg/m ³	12,99	157,20	0
SO ₂	Jedan dan	125 ⁸ µg/m ³	125 µg/m ³	13,61	45,02	0
SO ₂	Mjesec	50 µg/m ³	50 µg/m ³	13,06	14,62	0
NO ₂	Jedan sat	200 µg/m ³	250 ⁷ µg/m ³	41,13	81,46	0
NO ₂	Jedan dan	85 µg/m ³	107 ⁷ µg/m ³	41,55	54,59	0
NO ₂	Mjesec	40 µg/m ³	50 ⁷ µg/m ³	41,39	43,12	0
CO	Osam sati	10 mg/m ³	11 ⁷ mg/m ³	1,12	1,34	0
CO	Jedan dan	5 mg/m ³	6 ⁷ mg/m ³	1,12	1,22	0
CO	Mjesec	3 mg/m ³	3 mg/m ³	1,12	1,13	0
PM10	Jedan dan	50 ⁵ µg/m ³	60 ⁷ µg/m ³	12,60	26,63	0
PM10	Mjesec	40 µg/m ³	43 ⁷ µg/m ³	12,95	14,57	0
O ₃	Osam sati	120 µg/m ³	-	39,35	95,94	0

Tabela 65. Rezultati mjerenja polutanata za period 20.01.-06.02.2017. godine, lokacija Jelah

Polutant	Period usrednjavanja	Gran vrijedn (µg/m ³)	Tolerant vrijedn (µg/m ³)	Prosječna izmjerena vrijednost (µg/m ³)	Max izmjerena vrijednost (µg/m ³)	Broj prekorač tolerantnih vrijednosti
SO ₂	Jedan sat	3506 µg/m ³	4257 µg/m ³	197,63	828,23	52
SO ₂	Jedan dan	1258 µg/m ³	125 µg/m ³	198,43	547,11	14
NO ₂	Jedan sat	2009 µg/m ³	2507 µg/m ³	58,06	155,58	0
NO ₂	Jedan dan	85 µg/m ³	1077 µg/m ³	58,1	95,98	0
CO	Osam sati	10 mg/m ³	117 mg/m ³	3,09	8,3	0
CO	Jedan dan	5 mg/m ³	67 mg/m ³	3,9	5,23	0
PM10	Jedan dan	505 µg/m ³	607 µg/m ³	104,23	206,5	15
O ₃	Osam sati	120 µg/m ³	-	30,9	60,9	0

Granična vrijednost satnog prosjeka koncentracija SO₂ od 350 µg/m³ (ne smije se prekoračiti više od 24 puta u jednoj kalendarskoj godini) **prekoračena je 52 puta** u periodu od mjerenjau Jelahu.

Granična vrijednost dnevnog prosjeka koncentracija SO₂ od 125 µg/m³ (ne smije se prekoračiti više od 3 puta u jednoj kalendarskoj godini) **prekoračena je 14 puta** u periodu mjerenja.

Maksimalna satna vrijednost koncentracija SO₂ u period mjerenja je iznosila 828,23 µg/m³ **prekoračila** je tolerantnu vrijednost od 425 µg/m³.

Granična vrijednost dnevnog prosjeka koncentracija PM₁₀ od 50 µg/m³ (ne smije se prekoračiti više od 35 puta u jednoj kalendarskoj godini) **prekoračena je 15 puta** u periodu mjerenja.

Maksimalna satna vrijednost koncentracija PM₁₀ u period mjerenja je iznosila 206,5 µg/m³.

Maksimalna dnevna osmočasovna srednja koncentracija CO od 8,3 µg/m³.

Maksimalna dnevna osmočasovna srednja koncentracija O₃ u period mjerenja je iznosila 60,9 µg/m³ **nije prekoračila** dozvoljenu vrijednost od 120 µg/m³ koja se ne smije prekoračiti više od 25 puta u toku godine. Prema Pravilniku o graničnim vrijednostima kvaliteta zraka, za ocjenu kvaliteta zraka potrebno je mjerenje u trajanju od jedne kalendarske godine. Navedeni podaci su rezultati kratkoročnog perioda mjerenja (15 dana) i mogu se koristiti kao okvirne vrijednosti, kao i za buduće usporedbe rezultata mjerenja u smislu trenda kvaliteta zraka za predmetnu lokaciju.

Potrebno je nastaviti sa monitoringom kvaliteta zraka na području općine Tešanj, prvenstveno u zimskom periodu. Također, je neophodno u cilju daljeg svakodnevnog praćena stanja kvaliteta zraka razmotriti mogućnosti nabavke automatske mjerne stanice koja bi bila locirana na lokaciji koja prema ovakvim analizama predstavlja i područje sa najvećom koncentracijom polutanata, iako je to finansijski vrlo zahtjevan zadatak. Ovo u cilju preduzimanja adekvatnih i pravovremenih aktivnosti u akcidentnim situacijama.

Takođe bi bilo neophodno svakodnevna mjerenja objavljivati putem medija, i objediniti podatke o kvalitetu zraka u jednu bazu podataka koja bi bila dostupna na internet sajtu.

Zbog dokazanog velikog negativnog uticaja zagađenja zraka na zdravlje ljudi od izuzetnog ekološkog i zdravstvenog značaja je:

- uspostava monitoring stanice,
- kontinuirano provođenje monitoringa kvaliteta zraka,
- informisanje javnosti o koncentracijama zagađivača u zraku,
- upozoravanje javnosti na svako povećanje koncentracija pojedinih najznačajnijih zagađivača iznad graničnih vrijednosti,
- informisanje javnosti o uticajima zagađenja na zdravu populaciju kao i na posebno ugrožene bolesnike i djecu.

IV.1.12.2 Stanje u pogledu vodnih resursa

Vodni resursi na području općine Tešanj su: površinski vodotoci, podzemne vode, izvori i akumulacije.

Vodotoci pripadaju slivnom području rijeke Save, a na lokalnom nivou većina vodotoka pripada slivu rijeke Usore, a dio vodotoka na području mjesne zajednice Šije pripada slivu rijeke Bosne.

Od značaja za razmatranje vodnih resursa je i površina općine od 263 km² i prosječne padavine od 900 mm/m² godišnje.

A) Vodotoci

Primarni vodotoci na području općine su:

- dio rijeke Bosne (koja teče istočnim rubom općine) u dužini od oko 4 km,
- rijeka Usora u dužini od oko 14 km, s tim da je u dužini od oko 5 km općina Tešanj dijeli sa općinom Usora.

Najduže i najveće pritoke rijeke Usore su rijeka Tešanjka, Trebačka rijeka, Mekiški potok, te Radušica, Talin porok, Grgin potok, Golubovac i potok Lužanjka.

a) Rijeka Usora

Osnovni resurs za vodosnabdijevanje pitkom vodom je rijeka Usora. Površina sliva za proračun karakterističnih protica na vodnoj stanici Kalošević je 633 km². Voda ove rijeke ne koristi se direktnim zahvatanjem iz vodotoka nego crpljenjem podzemnih voda iz aluviona. Karakteristični proticaji za povratne periode 10, 20 i 100 godina dati su u narednoj tabeli:

Tabela 66. Karakteristični proticaji za povratne periode 10,20 i 100 godina

Povratni period	Karakteristični proticaj (m ³ /s)		
	Qmin	Qsr	Qmax
10 godina	1,47	19,3	388
20 godina	1,27	20,7	461
100 godina	0,924	23,2	620

Kvalitet vode u vodotoku ozbiljno je narušen komunalnim i industrijskim otpadnim vodama iz Teslića, kao i otpadnim vodama naselja općina Tešanj i Usora. Mogućnost prerade i korištenja za piće je upitna zbog kategorije vodotoka. U općinama Tešanj, Teslić i Usora u toku su aktivnosti na rješavanju odvodnje i prečišćavanja otpadnih voda čime bi se stvorili preduslovi za ozbiljnije razmatranja mogućnosti prečišćavanja i korištenja.

Korištenje vodotoka Usore za vodosnabdijevanje moguće je uzvodno od Teslića. Prijeratni planovi dugoročnog rješavanja vodosnabdijevanja bazirani su na regionalnom korištenju ovog vodotoka zahvatanjem iznad Teslića. Ovu ideju ne treba odbacivati, mada je njena realizacija upitna zbog entitetske podjele države.

b) Trebačka rijeka i Mekiški potok

Navedeni vodotoci već se koriste kao izvor vode za piće zahvatanjem zahvatima tirolskog tipa, dakle bez akumulacije, i preradom na postrojenju za preradu vode u Tešnju. Iz tog razloga se osnovni podaci o ovim vodotocima prezentiraju zajedno.

Površina slivnog područja je bez obrađenih podataka.

Utvrđeni minimum na oba izvorišta ukupno je oko 6 l/s, a karakteristika sistema zahvatanja je takva da omogućuje zahvatanje 20 l/s.

Područje je nenaseljeno te je zaštita izvorišta efikasnija. Voda se ne može koristiti za piće bez prethodnog tretmana. Značajno bi bilo razmotriti mogućnost akumuliranja vode radi korištenja u sušnom periodu.

Veličina slivnog područja Mekiškog potoka je 3,41 km², a Trebačke rijeke 3,53 km². U minimumu se zahvataju ukupne količine vode tako da nije osiguran biološki minimum.

c) Ostali vodotoci

Ostali vodotoci uglavnom su manjeg proticaja i za vrijeme sušnom periodu u potpunosti presuše. Rijeka Tešanjka kao resurs nije razmatrana zbog zagađenosti.

B) Podzemne vode

Kao značajan resurs podzemne vode izdvaja se aluvion rijeke Usore. U direktnoj je vezi sa vodostajem na Usori i detaljnije je istražen u zoni Jelah Polja odnosno izvorišta Jelah. Na izvorištu Jelah Polje u hidrološki povoljnom periodu crpi se i za piće koristi do 45 l/s. U hidrološki nepovoljnom dijelu godine izdašnost izvorišta pada i na 16 l/s. Zbog direktne povezanosti sa Usorom moguće je razmatrati poboljšanja vještačkim podizanje nivoa rijeke Usore, vodeći računa o kvalitetu obzirom na zagađenost rijeke Usore.

Značajnija crpljenja za potrebe vodosnabdijevanja vrše se i u Kaloševiću, Ljetiniću i Kraševu.

Voda je zadovoljavajućeg kvaliteta i uz dezinfekciju moguće je korištenje za piće.

U pojedinim zonama primijećeno je zagađenje manganom iznad dopuštenih granica. Aluvion rijeke Tešanjke nije detaljnije istraživano, a postojeći bunarevi za vodosnabdijevanje u ovom aluvionu su problematični zbog kvaliteta vode, odnosno velike zagađenosti rijeke.

C) Podzemne vode na velikim dubinama

Provedeni istražni radovi kao perspektivno područje opredijelila su zonu Trebačkog brda, padina prema Šijama. Predviđanja su da bi se u ovoj zoni moglo zahvatiti do 10 l/s. Međutim, saznanje da MZ šije već koriste izvorište Ponikva, za koje se pretpostavlja da je u direktnoj vezi sa prethodnim navodima, upitno je šta bi bio rezultat dodatnog zahvatanja.

Na drugim područjima teritorije općine Tešanj ne postoje pouzdana istraživanja. Valja naglasiti da je u Miljanovcima izveden bunar dubine cca 45 m, na kojem se crpi podzemna voda u sistemu javnog vodosnabdijevanja. Može se konstatovati da stručnjaci u fazi istraživanja pretjeruju sa prognozama količina.

D) Izvori vode

Izvori pitke vode uglavnom su tipa kraške izdani. Među značajnijim su što su: Guber u Jablanici, Ključ u Crnom vrhu, Izvor u Putešiću, Ježevac u Kaloševiću, Stubanj u Bobarama, Ponikva u Šijama, Studenac u Trepču i sl. Najizdašnija je Ponikva u Šijama izdašnosti oko 8 l/s i ovaj izvor je već zahvaćen i koristi se u mjesnom vodovodu. Slično je i sa izvorom Ježevac u Kaloševiću. I pored brojnosti, zbog male izdašnosti ovi izvori nisu od velikog značaja za rješavanje problema vodosnabdijevanja.

E) Akumulacije

Na području općine Tešanj posotoje 3 akumulacije: jezero "Jelen" u Jelah Polju, Glinište u Jelahu i Jezero Mrkotić. Navedene akumulacije imaju sportsko-rekreacionu namjenu i nisu razmatrana kao izvori vode za vodosnabdijevanja. Jezero "Jelen" i Mrkotić nisu neovisna jezera nego su dio sistema podzemnih voda aluviona rijeke Usore. Jezero Glinište je akumulacija površinskih voda nastala u jami iz koje se eksploatisala glina za potrebe ciglane.

Površine koje zauzimaju ova jezera sa procjenom akumuliranih količina data je u narednoj tabeli:

Tabela 67. Površine akumuliranih jezera na području općine Tešanj

Akumulacija	Površina (m ²)	Prosječna dubina (m)	Zapremina (m ³)
Jelen	50 000	3	150 000
Glinište	21 500	17	365 500
Mrkotić	11 500	2	23 000

Kao mogući resurs vode za piće moguće je i stvaranje vještačkih akumulacija na nekom od vodotoka. Ponajprije u reonu Crnog Vrha koji je nenaseljen.

IV.1.12.3 Stanje zemljišta

Zagađenost zemlje može nastupiti kao indirektna posljedica zagađenosti zraka i vode kroz prirodne procese i obrnuto. Najčešći zagađivači tla na području općine Tešanj predstavljaju:

- otpadne vode,
- organska gnojiva, herbicidi, pesticidi i poljoprivredna ulja,
- deponija otpada (komunalni i biološki otpad);
- divlje deponije,
- autopraonice,
- autoservisi,
- saobraćaj,
- akcidenti u saobraćaju,
- medicinski otpad.

U cilju pribavljanja relevantnih podataka stanja zemljišta, urađena su određena istraživanja i to,

- terenska istraživanja,
- laboratorijska istraživanja i
- obrada podataka

Terenska istraživanja su urađena u skladu sa Zakonom o poljoprivrednom zemljištu (Sl. novine br.52/09) i Pravilnikom o utvrđivanju dozvoljenih količina štetnih i opasnih materija u zemljištu (Sl. novine F BiH br. 72/09)

Sva laboratorijska istraživanja urađena su u skladu sa ISO 11466 i 11407.

Na osnovu terenskih istraživanja, laboratorijskih analiza fizičkih i hemijskih osbina

zemljišta, te sadržaja neorganskih i organskih polutanata izrađena je Analiza zagađenosti tla na području općine Tešanj.

Tabela 68. Analiza rezultata zagađenosti tla na području općine Tešanj

Hemijska svojstva	Rezultati					Standard/metoda
	Uz.1	Uz.2	Uz.3	Uz.4	Uz.5	
Broj uzoraka	Uz.1	Uz.2	Uz.3	Uz.4	Uz.5	
Dubina tla u cm	0-10	0-10	0-10	0-10	0-10	
pH u H ₂ O	6.83	6.68	8.11	6.08	7.23	BAS ISO 10390
pH u KCL-u	5.88	5.43	7.33	4.90	6.02	BAS ISO 10390
Sadržaj CaCO ₃ %	-	-	5.39	-	0.08	BAS ISO 10693
Sadržaj humusa %	6.01	3.00	2.74	4.04	3.37	
Ukupno N %	0.44	0.19	0.18	0.28	0.23	BAS ISO 11261
P ₂ O ₅ (mg/100 tla)	1.82	3.24	3.18	1.6	4.18	AI-metoda
K ₂ O (mg/100 tla)	24.77	9.85	19.55	20.10	20.84	AI-metoda
Elementi tla (mg/kg tla)						Standard/metoda
Olovo (Pb)	30.80	33.00	37.70	28.70	34.70	BAS ISO 11466 i 11047
Kadmij (Cd)	2.90	1.10	1.50	1.40	1.30	BAS ISO 11466 i 11047
Živa (Hg)	0.04	0.04	0.03	0.04	0.07	BAS ISO 11466 i 11047
Cink (Zn)	74.00	59.90	69.10	64.50	100.00	BAS ISO 11466 i 11047
Bakar (Cu)	43.90	24.60	20.60	41.30	53.70	BAS ISO 11466 i 11047
Nikl (Ni)	244.4	97.5	194.8	149.5	251.8	BAS ISO 11466 i 11047
Krom (Cr)	104.5	72.6	99.4	83.2	231.2	BAS ISO 11466 i 11047
Kobalt (Co)	45.1	29.8	48.1	30.4	53.9	BAS ISO 11466 i 11047
Molibden (Mo)	27.93	51.73	24.17	26.93	24.97	BAS ISO 11466 i 11047
Sadržaj-PAH-ova	0.14	0.15	0.09	0.23	0.06	EPA 8270A
Gama zračenje μ	0.18	0.17	0.14	0.16	0.12	

Uzorci zemljišta su sa pet lokaliteta kako slijedi:

- Uzorak br. 1 lokalitet Pobjeda Bukva
- Uzorak br. 2 Deponija Bukva
- Uzorak br. 3 Novo Selo
- Uzorak br. 4 Ciglana Jelah
- Uzorak br. 5 bunarevi Jelah Polje

Na osnovu rezultata istraživanja 5 uzoraka tla na sadržaj ukupnih oblika teških metala (Pb, Cd, Hg, Zn, Cu, Ni, Cr, Co, Mo i PAH-ova) i Gama zračenja, može se zaključiti da su pojedina istraživana mjesta kontaminirana kadmijem, kromom, molibdenom i niklom. Vrijednosti ovih elemenata su iznad graničnih, ali pošto se radi o alkalnim zemljištima njihova rastvorljivost se smanjuje.

Takođe, bitan podatak je da područje nije kontaminirano organskim polutantima (PAH) i nije registrovana povećana radijacija.

IV.1.12.4 Stanje šumskih ekosistema

Šume su, zahvaljujući svojim ekosistemskim funkcijama, najvažniji indikator kvaliteta okoliša. Kao rezultat ovih funkcija, koristi od šuma su brojne: zaštitne, socijalne i produktivne, i ne mogu biti zamijenjene nikakvi tehnologijama. Šumske resurse

koristi više subjekata, čije je znanje o funkcionisanju ovih prirodnih sistema različito, u nekih čak vrlo oskudno ili nikakvo. Integritet šuma se narušava a prijetnje njihovoj stabilnosti su u porastu.

Šume i šumsko zemljište zauzimaju 35,5% ukupne površine sadašnje teritorije općine Tešanj, što predstavlja 2,63% u odnosu na Kanton. Nešto više od polovine ukupne površine šumskog zemljišta nalazi se u državnom vlasništvu i iste pripadaju gospodarskoj jedinici Tešanj kojom gazduje Šumsko privredno društvo Zeničko-dobojskog kantona d.o.o. Zavidovići.

12.4.1 Državne šume

RJ Tešanj egzistira već duži vremenski period u sastavu ŠPD ZDK. Šumarija gospodari sa dvije GJ i to Tešanjka sa površinom od cca 2940 ha i GJ DVU II na površini 3949 ha. U GJ Tešanjka koja je na području općine Tešanj struktura šuma je sljedeća:

- Sve visoke šume – cca 946 ha
- Šume kulture – cca 411 ha
- Izdanačke šume – cca 1581 ha
- Minirane površine – cca 45 ha

12.4.2 Privatne šume

Površine šumskog zemljišta na području općine Tešanj a po važećoj šumsko-privrednoj osnovi koja važi za period 01.01.2010 do 31.12.2019 godine su sljedeće:

- Visoke šume – cca 228 ha
- Kulture (zasadi) – cca 16,5 ha
- Izdanačke šume – cca 1725 ha
- Goleti – cca 1,3 ha
- Neproduktivne šume – cca 89,5 ha
- Minirano – cca 67 ha

Prema vrsti na našoj teritoriji zastupljene su šume bukve, čiste šume jele/smrče, te mješovite šume jele, smrče i bukve, hrasta kitnjaka i lužnjaka. Analize strukture drvene mase naših šuma ukazuju da je drvena masa vrlo nepovoljna, da 66% od ukupne mase otpada na ogrjevno drvo, 34% na tehničko drvo, sa tendencijom daljeg opadanja količina kvalitetne drvene mase.

12.4.3 Šumske zalihe i sječa

Drvene zalihe šuma, sa stanovišta gospodarenja, su pored površine najvažniji element u prikazu stanja šuma. Stanje drvnih zaliha, zapremine drvene mase je iskazano u krupnom drvetu. Ukupna zaliha svih šuma u državnom i privatnom vlasništvu na području Zeničko-dobojskog kantona je procjenjena na 38.908.609 m³. Zaliha četinara iznosi 16.992.148 m³ ili 44 %, a lišćara 21.917.461 m³ ili 56 %.

Tabela 69. Zalihe šume na području ZDK i općine Tešanj 2017. godine

	ZDK	Tešanj	Tešanj od ZDK (%)
Ukupna zaliha šuma	38.908.609 m ³	Cca 147.941 m ³	2,63 %
Zaliha četinarara	16.992.148 m ³	Cca 64.608 m ³	2,63 %
Zaliha lisičara	21.917.461 m ³	Cca 83.336 m ³	2,63 %

12.4.4 Šumsko-uzgojni radovi

Šume su osnovni prirodni resurs čije vrijednosti se manifestuju kroz ekološke, socijalne i proizvodne funkcije šuma i zbog toga je zaštita njihovog integriteta od općeg interesa (globalnog i lokalnog). S obzirom da na nivou Federacije BiH ne postoji Program razvoja šumarstva, Strategija šumarstva i propisi koji pravno regulišu ovu oblast, ostavljen je prostor za neadekvatno upravljanje šumama, neizvršavanje, odnosno neravnomjerno izvršavanje odredbi šumsko-privrednih osnova, gdje je najizražajnije nedovoljno ulaganje u šumsko-uzgojne mjere. Ovakvo stanje traje još od 2009. godine i neminovno će ostaviti trajno negativne posljedice na stanje šumskog fonda.

12.4.5 Certificiranje šuma – FSC

JP Šumsko privredno društvo Zeničko-dobojskog kantona d.o.o. Zavidovići je tokom 2012. godine započelo sa usklađivanjem svih aktivnosti gospodarenja šumama prema principima i kriterijima međunarodno priznatog programa certificiranja FSC-a (The Forest Stewardship Concil). FSC je međunarodna, neprofitna, nevladina organizacija čiji je cilj osigurati šumarstvo koje se provodi prema ekološki odogovornom, društveno korisnom i ekonomski isplativom načinu, jednom rječju, održivom gospodarenju šumama. U saradnji sa Šumarskim fakultetom u Sarajevu, završene su prve dvije faze projekta certificiranja šumama na području Ze-do kantona a time i na području općine Tešanj, i to: 1. Priprema aktivnosti za provođenje certificiranog gospodarenja šumskim resursima, 2. Priprema preduzeća za cetificiranje i testiranje FSC P&C. Aktivnosti na certificiranju šuma su zaustavljene zbog dugovanja JP ŠPD ZDK prema Poreznoj upravi FBiH i očekuje se da se proces certificiranja šuma nastavi nakon rješavanja ovog pitanja. Certifikacija održivog gospodarenja državnim šumama po standardnom FSC sistemu treba da osigura zaustavljanje mogućih negativnih utjecaja koji bi doveli do smanjenja površina pod šumom, poboljšanje kvaliteta upravljanja šumama, nesmetan i bolji pristup tržištu, unapređenje stanja kvaliteta okoliša, bolji privredni i socijalni razvoj itd. Zato je nužno da se se što prije izvrši certifikacija održivog gospodarenja državnim šumama po standardnom FSC sistemu.

12.4.6 Zaštita, korištenje i upravljanje šumama i šumskim zemljištem

Šume na području općine Tešanj se odlikuju relativnom očuvanošću šumskih ekosistema, što predstavlja izvanrednu komparativnu prednost. Zaštita šuma se vrši provođenjem općih i posebnih mjera. Opće mjere obuhvataju kontinuirane aktivnosti na zaštiti šuma od štetnih insekata, uzročnika bolesti, požara i ostalih štetnih faktora (abiotiski, antropogeni i biogeni). Posebne mjere se odnose na konkretne aktivnosti u pojedinim kategorijama šuma poput visokih šuma bukve, čistih i mješovitih šuma jele i smrče, te mješovitih šuma bukve jele i smrče, kao i na šumske zasade (kulture) četinarara i izdanačke šume liščara. Upravljanje šumama i šumskim zemljištem vrši Kantonalna uprava za šumarstvo Zeničko-dobojskog kantona, a poslove

gospodarenja provodi JP Šumsko-privredno društvo Zeničko-dobojskog kantona d.o.o. Zavidovići. U ambijentu neposlojanja strateškog i zakonodavnog okvira, Kantonalna uprava za šumarstvo ZDK i JP ŠPD ZDK su obavljali svoje zadatke u otežanim uslovima, često u nedostatku bilo kakve zakonske regulative iznalazili rješenja, koristeći postojeće pozitivne zakonske propise i planove, kao i tradiciju gospodarenja šumama, te ovom iznimno važnom resursu osigurali minimum integralnog upravljanja, čime se obezbjeđuje održivo gospodarenje i zaštita svih vrijednosti šuma. Integralno upravljanje šumama predstavlja multidisciplinarni koncept koji zahtijeva odgovornost svih subjekata koji koriste prirodne resurse za upravljanje i gospodarenje šumama, te podizanje svijesti građana. Osnovni strateški cilj integralnog upravljanja šumama jeste obezbjeđenje trajnosti, ravnomjernosti i kontinuiteta proizvodnje drvne mase radi podmirenja potreba, ali i obezbjeđenje svih ostalih općih korisnih funkcija šume, što uključuje ekološke funkcije, te zaštitu prirodnih vrijednosti i biodiverziteta.

12.4.7 Zdravstveno stanje šuma, zaštita šuma, požari i bespravne sječe

Pojava sušenja šuma je zahvatila skoro cijelu sjevernu hemisferu u posljednjih nekoliko godina u globalnim razmjerama i dobija naziv prirodne i privredne katastrofe. Promjena klime ima uticaja na zdravstveno stanje i opstanak šuma i na našim prostorima. Posljednjih godina zabilježena je pojava sušenja pojedinih dijelova šumskih sastojina, naročito sušenje jele, smrče, bijelog bora, hrasta i bukve. Uslijed ekstremno visokih temperatura (prethodnih godina), kao i velikog broja šumskih požara došlo je do prenamnoženja štetnih insekata. Nadalje, 2014. godinu su obilježile elementarne nepogode, koje su izazvale poplave i pojavu velikog broja klizišta. Ulančavanje navedenih nepovoljnih faktora za posljedicu ima dalje slabljenje zdravstvenog stanja šuma, prekomjernog prenamnožavanja insekata i na kraju masovne pojave sušenja većinom četinarskih stabala. Požari su veoma česta pojava i sa sobom donose ogromne i neprocjenjive štete. Šumski požari uzrokuju direktne i indirektne štete. Direktne štete obuhvataju gubitak drvne zalihe, prizemne vegetacije i ostalih proizvoda šume, te troškove gašenja i sanacije požarišta. Indirektne štete predstavljaju štete svih vidova promjena staništa i gubitka svih polivalentnih funkcija šuma i mnogostruko su veće od direktnih šteta. U ambijentu nepostojanja Zakona o šumama u Federaciji BiH, različitih stavova i postupanja po Zakonu o šumama ZDK (da li je ili nije na snazi), velike nezaposlenosti, teškog socijalnog stanja stanovništva, neriješenog grijanja naselja i drugih otežavajućih faktora, rad na sprječavanju bespravnih radnji u šumama i na šumskom zemljištu i pored uloženi napora, ima ograničen karakter. Bespravne radnje u šumama i na šumskom zemljištu, posebno bespravne sječe i uzurpacije, predstavljaju veliki problem koji je svakodnevno prisutan. Sprječavanje i zaustavljanje ove pojave zahtijeva sistematsko i sinhronizirano djelovanje mnogih faktora u društvu. Svakodnevnom podnošenjem prekršajnih i krivičnih prijava sankcionišu se brojni napadi na šume, te se na svaki način nastoji smanjiti postojeći ogroman pritisak na šumski resurs. Svake godine se podnese značajan broj prekršajnih prijava.

Najveći problem je nedovoljna opremljenost za pristup terenu i minirana šumska područja u proteklom periodu od strane ŠPD i FM za PVŠ. Na području općine Tešanj izgrađena su dva protiv požarna puta u dužini cca 10.000 m na području MZ Raduša (Lipe - Zmajevac) i MZ Mrkotic (Mrkotic – N. Borac – Lijepo brdo – Prvi potoci).

Pašarenje je takođe jedna od pojava koja utiče na sveukupan ekosistem šuma, a posebno je ovo izražena pojava u državnim šumama, a ne poduzimaju se posebne mjere za sprečavanje istoga.

12.4.8 Šumske komunikacije

Državne šume u Federaciji BiH u odnosu na šume u Evropi su nedovoljno otvorene što ima za posljedicu neravnomjernu realizaciju etata na cijeloj površini pod šumom. Pogotovo su neotvorene visoke degradirane i izdanačke šume. Prosječna otvorenost šuma u evropskim zemljama se kreće od 20 do 30 m/ha, dok je u Federaciji BiH ta otvorenost od 7 - 14 m/ha. Otvorenost šuma na ZDK iznosi 14,58 m/ha, što je nedovoljno za održivo gospodarenje šumama. Neotvorenost šuma i šumskih zemljišta primarnom mrežom šumskih puteva dovodi u pitanje realizaciju ostalih planova šumsko-privrednih osnova. Duži vremenski period nije bilo značajnijih investicija u izgradnju, rekonstrukciju, modernizaciju i održavanje primarne mreže šumskih puteva. Proteklih godina, uslijed elementarnih nepogoda (poplave i klizišta), koje su bile naročito izražene na području ZDK, dodatno je usložnjena ionako teška situacija po pitanju šumskih komunikacija. Da bi se moglo održivo gospodariti šumama putevi su jedan od prvih uslova koji mora biti riješen, kako bi se omogućio pristup šumama i šumskom zemljištu. Ovo podrazumijeva veća ulaganja, jer su dosadašnja ulaganja nedovoljna, što pokazuje podatak da je u 2015. godini izgrađeno samo 3 km šumskih puteva. Treba istaći da otvorenost šuma direktno utječe i doprinosi efikasnijem gospodarenju šumama.

12.4.9 Zakonodavno-pravni okvir u oblasti šumarstva

Oblast šumarstva, na nivou Federacije BiH već duže vrijeme, od 2009. godine je zakonski neuređena, što ima za posljedicu brojne negativnosti i posljedice. Za sada, na nivou Federacije BiH, u oblasti šumarstva, postoji samo Zakon o sjemenu i sadnom materijalu šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja, koji uređuje proizvodnju i promet šumskog sjemena i sadnog materijala. U Zeničko-dobojskom kantonu je od 2013. godine u primjeni kantonalni Zakon o šumama, kao i većina važećih podzakonskih akata, te je u tom smislu obast šumarstva u ZDK donekle pravno uređena. Državnim šumama upravlja Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Zeničko-dobojskog kantona putem Kantonalne uprave za šumarstvo Zeničko-dobojskog kantona, a privatnim šumama upravljaju njihovi vlasnici. Poslove gospodarenja državnim šumama provodi JP Šumsko-privredno društvo Zeničko-dobojskog kantona d.o.o. Zavidovići, dok su poslovi gospodarenja u privatnim šumama u nadležnosti Kantonalne uprave za šumarstvo ZDK. Državne šume su prostorno podijeljene na pet ŠGP-Olovsko, Gornjebosansko, Kakanjsko, Krivajsko i Usorsko-Ukrinsko. Posljedice nepostojanja krovnih planskih dokumenata i jedinstvenog zakonskog okvira ogledaju se u brojnim slabostima u sistemu upravljanja i gospodarenja šumama.

12.4.10 Lovstvo

Na području Zeničko-dobojskog kantona registrovano je dvanaest lovačkih organizacija, od kojih je jedanaest potpisalo Ugovor o ustupanju lovišta na korištenje

na 10 godina sa Ministarstvom za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu Zeničko-dobojskog kantona. Na području općine Tešanj je registrovana 1 lovačka organizacija LD Kiseljak koja takođe ima potpisan ovaj ugovor. Ova oblast je regulisana Zakonom o lovstvu u FBiH, a prema analizama dosadašnjih podataka ni u ovoj oblasti stanje nije zadovoljavajuće, pa je prisutan krivolov.

12.4.11 Identifikacija problema

Problemi u oblasti zaštite, korištenja i upravljanja šumama i šumskim zemljištem su slijedeći:

- nepostojanje zakonskih i strateško-planskih instrumenata za upravljanje šumama (Zakona o šumama Federacije BiH i Programa razvoja šumarstva Federacij BiH),
- nedosljedno provođenje Kantonalnih propisa koji regulišu oblast šumarstva,
- neizvršavanje odredaba šumsko-gospodarskih osnova, zaostajanje u realizaciji planova šumsko-uzgojnih radova, planova zaštite šuma, zaostajanje planiranih radova u izdavačkim i drugim šumama, koje donose manju dobit, zaostajanje u realizaciji planova izgradnje i rekonstrukcije šumske infrastrukture,
- nezadovoljavajuće zdravstveno stanje i higijena šuma,
- bespravna sječa šuma,
- miniranost šuma (cca 15 %)
- nizak nivo prikupljanja finansijskih sredstava za opće korisne funkcije šuma zbog skoro ukinute obaveze izdvajanja sredstava za opće korisne funkcije šuma (Zakon o šumama-“Službene novine Zeničko-dobojskog kantona, br. 8/13“),
- nedovoljno ulaganje u šumsko-uzgojne i zaštitne mjere,
- uzurpacije šumskog zemljišta i šuma (od strane fizičkih i pravnih lica),
- nemogućnost rješavanja uzurpacija šumarskog zemljišta,
- oštećenja šuma i šumskog zemljišta požarima, klizištima, otvaranjem kamenoloma, odlaganjem smeća i sl.,
- zanemarljivo ili skoro nikakvo iskorištavanje sporednih, nedrvnih proizvoda šume,
- nedovoljno korištenje općekorisnih funkcija šume,
- slaba otvorenost šuma,
- bespravna i neplanska gradnja objekata i puteva i

12.4.12 Zaključci i preporuke

U skladu sa analizom gore navedenih problema, identifikovani su ciljevi, preporuke i mjere koje treba realizirati u narednom periodu:

- pokrenuti inicijativu donošenja propisa iz oblasti šumarstva na nivou Federacije BiH kojim bi se uspostavili uslovi za adekvatno administrativno-upravljanje i održivo gospodarenje šumama,
- uspostaviti sistem stručnog i aktivnog nadzora nad gospodarenjem šumom, kako bi se osiguralo održivo gospodarenje,

- certifikiranje i testiranje FSC P&C u cilju obezbjeđenja certificiranog gospodarenja šumskim resursima,
- osigurati i kontinuirano provoditi mjere koje će obavezati ŠPD na izvršavanje svih odrednica Šumsko-privredne osnove i uravnotežiti realizaciju svih planova gospodarenja propisanih ŠGO,
- provođenje preventivnih i sanitarnih mjera u cilju saniranja lošeg zdravstvenog stanja šuma (sanitarne sječe, postavljanje klopki, obezbjeđenje stručne pomoći i sl.),
- obezbijediti uslove za efikasniju zaštitu i čuvanje šuma u cilju smanjivanja bespravnih sječa,
- obezbijediti druge izvore grijanja za domaćinstva u prigradskim i gradskim područjima, kako bi se smanjio pritisak na drvo kao energenta,
- obezbijediti finansijske i druge uslove za deminiranje šuma,
- intenzivirati pošumljavanje i druge šumsko-uzgojne mjere,
- uspostaviti efikasniji način i procedure za rješavanje uzurpacija šumskog zemljišta, te
- obezbjeđenje efikasnije kontrole i preventive,
- sanacija požarišta, klizišta, odrona i pošumljavanje saniranih površina,
- preventivno djelovanje u cilju sprečavanja pojave šumskih požara i zaštite od požara,
- stvaranje uvjeta za osiguranje i unapređenje općekorisnih funkcija šuma,
- stvaranje uvjeta za iskorištavanje sporednih proizvoda šume: ljekovito bilje, gljive, eterična ulja, proizvodi šumske faune, turizam i druge funkcije šuma (i pored velikog broja invalida rada u preduzeću, ništa se ne čini u alternativnom izvoru prihoda),
- izvršiti identifikaciju i inventarizaciju osnovnih vrsta šumskih plodova da se zna čime se raspolaže u šumama
- inventarisanje šuma u privatnom vlasništvu i propisivanje načina njihovog efikasnijeg upravljanja,
- izraditi plan uklanjanja divljih deponija lociranih unutar šuma i šumskog zemljišta, za šta je preduslov uvođenje odgovarajućeg sistema prikupljanja otpada iz naselja gdje to nije riješeno na ispravan način,
- edukacija stanovništva i jačanje svijesti o značaju šuma, te općekorisnim funkcijama šuma,
- efikasniji inspekcijski nadzor i kontinuiran svakodnevni angažman službe za čuvanje šuma,
- izraditi i donijeti program zaštite i uzgoja divljači i unapređenja lovstva i
- organizirati efikasniju lovočuvarsku službu.

IV.1.12.5 Upravljanje otpadom - % korisnika ove usluge, od ukupnog broja domaćinstava, divlje deponije

JP "RAD" Tešanj upravlja gradskom deponijom smeća. Trenutni obuhvat kojeg pokriva JP "RAD" je oko 65% domaćinstava na teritoriji općine. U MZ Šije otpad odvozi JP "VIS" Doboj jug.

Za 2017. godinu je planirano proširenje obuhvata za dodatnih 2000 korisnika, kroz programa podrške u nabavci kanti za otpatke.

Na teritoriju općine evidentirana je 31 divlja deponija.

Sve deponije su ili uz potoke i rijeke ili u šumama, na teže pristupačnim mjestima. U proljetnom čišćenju očišćeno je 7 divljih deponija, koje su bile većeg obima. Pri uklanjanju su pronađeni podaci za 3 počinioca nelegalnog odlaganja otpada. U svrhu čišćenja divljih deponija rezervirano je 12.000,00 KM bez PDV-a, a dio sredstava je planiran kroz rad radnika koje angažujemo preko agencije za zapošljavanje. Generalno stanje sa divljim deponijama je bolje nego prethodnih godina, ali se moraju uraditi dodatni naponi na spreječavanju ove pojave.

IV.1.12.6 Upravljanje prostorom i životnom sredinom, stanje gradskog zelenila

Kroz program komunalne higijene obuhvaćeno je održavanje čistoće u urbanim zonama. Za ovaj posao je angažovano JP "RAD" Tešanj, kao i Služba za finansije, privredu, komunalne i inspekcijske poslove, kroz nadzor i podršku angažovanjem radnika preko agencije za zapošljavanje.

Za uređenje gradskog zelenila planirana su sredstva od 4.500,00 KM, bez PDV-a, kroz ugovore sa Srednjom poljoprivrednom školom i Cvjećarom "Džido" iz Omanjske. Sve zelene površine se redovno kose i šišaju, a cvijeće se po potrebi okopava. Održavanje zelenih površina se radi kroz program komunalne higijene, kao i kroz angažovanje radnika o potrebi.

Evidentirano je ukupno 38 javnih površina i sve su obuhvaćene Programom ozelenjavanja i održavanja javnih površina.

Pitanje održavanja komunalne higijene je riješeno kroz Ugovor sa JP "RAD" Tešanj i kroz angažman radnika preko Agencije AE&E. Sve javne površine, za koje je planirano ozelenjavanje, redovno se kose i sadi se cvijeće, kao i sijanje travice po potrebi.

Sadnja cvijeća se radi angažovanjem radnika preko Agencije AE&E, kao i kroz Ugovor sa Srednjom stručnom školom (kroz uzgoj sadnica cvijeća i sadnju cvijeća na površinama koje nisu u blizini saobraćajnica).

IV.1.12.7 Zaštita prirodnog i kulturno-istorijskog naslijeđa

Svaki čovjek bio on pojedinac ili bio u zajednici, zajedno organizovano ili jednostavno spontano, ostavlja iza sebe određene ostatke, tragove dobra kulturno-istorijskog naslijeđa, bilo da je riječ o pokretnom ili nepokretnom naslijeđu. Veliki broj dobara naslijeđa je nepovratno nestao, a upravo nestankom takvog blaga, gubimo dio svoje prošlosti, načina života, običaja, događaja, ličnosti.

Kulturno-istorijsko naslijeđe ima presudnu ulogu u očuvanju identiteta naroda i države, te određene sredine (općine). Ugrožavanju kulturno-istorijskog i prirodnog naslijeđa pridonijeli su: ratna razaranja, nebriga i neodržavanje, nedostatna finansijska sredstva, neriješeni imovinsko-pravni odnosi, nepoštivanje zakonskih propisa i neprimjenjivanje sankcija, nedovoljna svijest o vrijednosti baštine. Posebno treba naglasiti da je osim ljudskih i materijalnih gubitaka, veliki broj spomenika kulture uništen je tokom agresije na Bosnu i Hercegovinu. Mnogi spomenici uništeni tokom agresije na Bosnu i Hercegovinu bili su dio svjetske kulturne baštine. Zbog toga, je primarni cilj zaštititi postojeće kulturno-istorijske spomenike, pošto je u svim

društvima najznačajnija komponenta jednog društva, a time i države upravo kulturno-historijsko naslijeđe.

Institucije kulture bi trebale raditi u koordiniranim akcijama zaštite kulturno-historijskog naslijeđa, ali uz veliku pomoć cijelog društva, a posebno državnih organa. Zbog toga treba podsticati svijest građana, educirati građane, društvenu zajednicu, o značaju zaštite i očuvanja kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa kao temelja identiteta i razvoja svih građana općine Tešanj te kao Bosne i Hercegovine u cjelini.

JU Muzej Tešanj, u okviru svojih mogućnosti i ingerencija, štiti spomenike i lokalitete, a naročito one spomenike nad kojima gazduje, poput Gradine i Eminagića konaka. U proteklih nekoliko godina upućen je i veći broj peticija s ciljem da se što veći broj kulturno-historijskih-spomenika istraži i uvrsti pod zaštitu države (Katolička crkva, Đonlagića magaza i još neke stare kuće uže gradske jezgre, lokaliteti sa stećcima itd.)

Ipak, veliki broj spomenika i lokaliteta je u stalnoj i direktnoj opasnosti od ugrožavanja i nestajanja. Općina Tešanj je dinamična sredina, gusto naseljena sa brzim ekonomskim razvojem i to je prijatna za očuvanje spomenika kulture našeg kraja.

Naročit problem predstavlja činjenica da su ugroženi lokaliteti koji (sa stanovišta nauke) još nisu ni otkriveni i istraženi. Opasnost predstavlja planska i divlja gradnja, izgradnja puteva, vodovoda, podizanje zasada voća i povrća, krčenje šuma i šikara...

Otežavajuća okolnost za Muzej je nedostatak stručnog kadra i nemogućnost za što opširniji i češći terenski rad i istraživanje. Uposlenici i saradnici Muzeja su u nekoliko navrata obišli neke lokalitete i već se osjeti da se počinje razvijati svijest kod naših sugrađana o potrebi zaštite kulturno-historijske baštine.

12.7.1 Zakonski okvir

Bosna i Hercegovina nema zakon o zaštiti i očuvanju kulturnog i historijskog i prirodnog naslijeđa na državnom nivou. Donošenjem Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnog i historijskog i prirodnog naslijeđa Bosne i Hercegovine treba osigurati da pravni okvir bude u skladu sa međunarodnim standardima, propisima Vijeća Evrope i Evropske unije i sa Aneksom 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, kao i ojačati institucionalni okvir zaštite.

Evidentno je da u oblasti zakonodavnog sistema postoji veliki broj zakona kojima se reguliše zaštita naslijeđa na različitim nivoima: kantonalnim, entitetskim i državnim. Zakoni nisu međusobno usklađeni, niti su usklađeni sa preporukama međunarodnih konvencija.

Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnog, historijskog i prirodnog naslijeđa iz 1985., dopunjen 1987., 1993. i 1994., primjenjuje se u Federaciji Bosne i Hercegovine i provodi u kantonima koji nemaju svoje zakone. Zakon je donesen 1985. godine, predstavljao je kontinuitet u pravnoj zaštiti naslijeđa od 1945. godine i provodio se do početka rata 1992. godine na nivou Bosne i Hercegovine. Zakon se odnosi na kulturno i prirodno naslijeđe, zahtjeva utvrđivanje granica zaštićenog dobra,

utvrđivanje granica okruženja dobra u kojimase provode posebni urbanističko-tehnički uslovi u cilju zaštite dobra. Naslijeđe je utvrđeno kao javno dobro i bez obzira na vlasništvo (javno ili privatno) zakon je zahtijevao javna ulaganja u zaštitu i radove restauracije.

Savezni zakon o zaštiti spomenika kulture iz 1945. godine bio je osnova za uspostavljanje institucionalnog okvira zaštite naslijeđa, sa Zemaljskim zavodom za zaštitu spomenika kulture Bosne i Hercegovine, osnovan 1946. godine.

Kasnije su osnovani i regionalni i gradski zavodi u Sarajevu, Mostaru, Tuzli i Banja Luci. Zemaljski zavod je kasnije postao Republički zavod za zaštitu kulturno-istorijskog i prirodnog naslijeđa i djelovao kao centralna institucija SR Bosne i Hercegovine sve do 1992. godine. Zakon o kulturnim dobrima RS iz 1995. godine i Zakon o izmjenama i dopunama zakona o kulturnim dobrima, 2008. godina, reguliše sistem zaštite, režim vlasništva, korištenje kulturnih dobara i utvrđuje uslove za rad službi zaštite u RS. Zakon o kulturnim dobrima uvodi tri kategorije za kulturna dobra (od izuzetnog, velikog i posebnog značaja).

Nažalost Zeničko-dobojski kanton još nema svog matičnog zavoda za zaštitu kulturno-istorijskog i prirodnog naslijeđa, što direktno utiče na samu zaštitu istih. Također ovo je jedini kanton u Bosni i Hercegovini bez svog matičnog arhiva (kantonalnog) koji bi se brinuo o sakupljanju i čuvanju pisanog kulturno-istorijskog naslijeđa ovog kantona.

Nešto bolja situacija je na polju muzejske djelatnosti jer je općina Tešanj pokrivena muzejskom djelatnošću, koja se prevashodno brine o materijalnim ostacima prošlosti ovog kraja.

12.7.2 Upravljanje nasljeđem

Posebним aneksima Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini (Dejtonski mirovni sporazum) definirane su obaveze na raznim administrativnim nivoima (državni nivo: Republika Bosna i Hercegovina; entitetski nivoi: Federacija Bosne i Hercegovine i Republika Srpska i Brčko Distrikt). Aneks 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini odnosi se na naslijeđe i na važnost koju obnova naslijeđa ima u provedbi stabilnog mira.

Na državnom nivou: Komisija za očuvanje nacionalnih spomenika (u daljem tekstu: Komisija) je institucija Bosne i Hercegovine uspostavljena na osnovu Aneksa 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini i Odluke o Komisiji za očuvanje nacionalnih spomenika koju je donijelo Predsjedništvo Bosne i Hercegovine na 119. sjednici, održanoj 21. 12. 2001. godine, a kojom su, u skladu sa odredbama Aneksa 8, utvrđeni osnovni principi i ciljevi djelovanja Komisije, te njeni primarni zadaci i ovlaštenja kao institucije Bosne i Hercegovine.

Na osnovu ovlaštenja iz Aneksa 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u BiH Komisija donosi odluke o proglašenju pokretnih i nepokretnih dobara nacionalnim spomenikom, primjenjujući Kriterije o proglašenju dobara nacionalnim spomenikom. Komisija je profesionalna institucija na nivou države Bosne i Hercegovine nadležna

za zaštitu kulturnohistorijskog naslijeđa, uključujući i poslove međunarodne saradnje u ovoj oblasti.

Komisija je također ovlaštena za međunarodne aktivnosti u pitanju zaštite historijskog i kulturnog naslijeđa.

Na entitetskim nivoima: Odgovornost za provođenje odluka Komisije leži na entitetskim/regionalnim vladama i ministarstvima nadležnim za prostorno uređenje i kulturu. Vlada Federacije Bosne i Hercegovine, Vlada Republike Srpske i Vlada Brčko Distrikta dužne su osigurati finansijske, administrativne, tehničke, naučne i pravne uvjete neophodne za zaštitu, očuvanje, prezentaciju i restauraciju nacionalnog spomenika. Vlade moraju osigurati resurse za izradu neophodne tehničke dokumentacije za restauraciju nacionalnog spomenika, te za provedbu njenih odredaba. Institucije nadležne za zaštitu naslijeđa na entitetskom nivou finansiraju se iz entitetskih budžeta preko entitetskih ministarstava nadležnih za kulturu.

U Federaciji Bosne i Hercegovine, Zavod za zaštitu spomenika pri Federalnom ministarstvu kulture i sporta je nadležan za zaštitu kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa.

Značajna je uloga muzeja i arhiva na zaštiti, očuvanju i dokumentiranju naslijeđa. Muzeji su nadležni, u većini slučajeva, da provode i arheološka istraživanja. U toku rata 1992.-1995. godine ove institucije su oslabljene odlivom stručnog kadra, uništavanjem dokumentacije i predmeta iz svojih kolekcija, oštećenjem objekata i dr. U poslijeratnom periodu, pravni status nije riješen onim institucijama čiji je osnivač bila država. Većina institucija suočena je sa nedostatkom finansijskih sredstava, kvalifikovanog kadra i savremene opreme i organizacijskom zastarjelosti. Na teritoriji Bosne i Hercegovine djeluje oko 25 muzeja i 11 arhiva.

12.7.3 Problemi u upravljanju nasljeđem

Nepostojanje zakona o zaštiti naslijeđa na državnom nivou je jedan od razloga neusklađenog procesa zaštite. Nepostojanje političke volje za usaglašavanjem stavova o sistemu zaštite naslijeđa spriječava donošenje takvog zakona. Evidentno je postojanje velikog broja zakona koji regulišu zaštitu naslijeđa na državnom, entitetskim i kantonalnim nivoima, ali ti zakoni nisu međusobno usklađeni niti su usklađeni sa preporukama međunarodnih konvencija i povelja. Također, nepostojanje drugih zakonskih rješenja koja regulišu pitanja koncesija, restitucije imovine, vlasničkih odnosa, fiskalnih odnosa i dr., direktno ili indirektno utiču na sistem zaštite naslijeđa. U nedostatku političke volje za zakonskim regulisanjem sistema zaštite, moguće je donijeti strateške dokumente koji bi u odsustvu zakonskih rješenja osigurali efikasniju zaštitu i upravljanje nasljeđem, uključujući i provedbu odluka Komisije o proglašenju dobara nacionalnim spomenicima.

Evidentne su i slabosti zakona kad je u pitanju sprečavanje nezakonite gradnje, nestručne obnove i neodržavanja ili ostalih oblika oštećenja. Potrebno je osigurati sredstva u budžetima administrativnih vlasti na svim nivoima (lokalni, entitetski, državni) za uklanjanje nezakonito izgrađenih objekata koji ugrožavaju kulturnu baštinu. U okviru ovog prioriteta neophodno je uvrstiti određene propise o kulturnoj

baštini u zakone koji se tiču određenih oblasti (stambena, urbanističko planiranje, saobraćaj, obrazovanje, itd.). Nedovoljni mehanizmi koordinacije između institucija nadležnih za zaštitu naslijeđa utiču na slabosti u upravljanju naslijeđem.

Vjerske zajednice kao vlasnici dobara često nisu sklone saradivati sa institucijama koje se bave naslijeđem i ne postupaju prema stručnim savjetima koje im one daju. Pojedine institucije zadužene za zaštitu kulturnog naslijeđa suočene su sa problemom nedovoljnog broja kvalificiranog kadra, organizacijske zastarjelosti, loše opreme, pomanjkanja finansijskih sredstava, itd. Potrebno je razviti program obrazovanja i usavršavanja u polju zaštite i upravljanja naslijeđem u saradnji sa svim institucijama nadležnim za zaštitu naslijeđa, ministarstvima nadležnim za prostorno planiranje, zainteresiranim općinama i nevladinim organizacijama.

U cilju efikasne zaštite i očuvanja, kao i što aktivnije popularizacije kulturno-historijske i prirodne baštine, na teritoriji Zeničko-dobojskog kantona formirani su u nekim općinama muzeji. Tešanski muzej radi na zaštiti i očuvanju spomenika, evidentiranju pokretnog i nepokretnog naslijeđa, prikupljanju dokumentacije o spomenicima, popularizaciji kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa. Međutim nedovoljna pokrivenost prije svega dovoljnim brojem stručnih kadrova ove aktivnosti su ograničene. Muzeju Tešanj u prvom redu je neophodan kustos arheolog, etnolog i dokumentarista/arhivista. Također nepostojanje arhiva dovodi u pitanje čuvanja i očuvanja pisanog kulturno-historijskog naslijeđa općine Tešanj. Pored objekata koji se nalaze na Listi nacionalnih spomenika BiH, a to su tešanska gradina, Eminagića konak, Ferhad-begova džamija, i crkva sv. Petra i Pavla značajni lokaliteti za zaštitu su (potencijalni nacionalni spomenici i zaštićeni lokaliteti):

1. Lokalitet Grič u naselju Hrvatinići, prahistorijska gradina iz kasnog bronzanog doba. U arheološkoj nauci do sada nepoznat lokalitet, evidentni su nalazi prahistorijske keramike. Lokalitet bi trebalo dodatno sondažno ispitati kako bi se ustanovio kulturni sloj, te nakon toga aplicirati na Listu nacionalnih spomenika BiH.
2. Potkapina (pećina) u naselju Hrvatinići nalazište iz neolitskog i bronzanog doba. Također, u arheološkoj nauci nepoznat lokalitet. Neophodno je izvršiti sondažno ispitivanje kako bi se prikupili keramički ostaci i kako bi se ustanovio kulturni sloj. Oba lokaliteta nalaze se u privatnom vlasništvu.
3. Prahistorijska gradina Stražba u naselju Mrkotić.
4. Kremenjača u Miljanovcima lokalitet iz rimskog perioda.
5. Malo Brdo u Kaloševiću naselje vinčanske kulturne grupe.
6. Paklenica u Tešnju nalazište iz kasnog bronzanog doba.
7. Popov Hendek u Tešnju nalazište iz eneolita.
8. Selište u Trepču nalazište iz kamenog doba.
9. Srpska Varoš u Tešnju nalazište iz bronzanog doba.

10. Stjenčice u Šijama naselje iz mlađeg kamenog doba.

11. Tepe u Kaloševiću nalazište iz neolita.

12. Veliki Majdan u Trepču nalazište iz Paleolita.

Za period srednjeg vijeka značajni lokaliteti za zaštitu su nekropole stećaka u: Medakovu, Vukovu, Kaloševiću, Planjama, Raduši, Jevadžijama, Piljužićima i Kraševu.

Za osmanski period najznačajniji su stari mezaristani koji sadrže mnoštvo epigrafskih natpisa i ornamenata koji su do sada ostali neistraženi. Neophodno je u obliku jedne publikacije obraditi natpise i ornamente na nišanima tešanjskog kraja.

Navedene lokalitete bi trebalo rekognoscirati (prikupiti ostatke) napraviti tačne zapise o lokalitetima, čime bi se obogatila arheološka zbirka tešanjskog muzeja, a samim tim i kulturno-historijska baština općine Tešanj. Gašenjem turističkog ureda u Tešnju, tešanjski muzej je preuzeo obavezu promocije turističkih potencijala tešanjskog kraja. Veliki problem za Muzej predstavlja i nedostatak stručnog kadra, i to kustosa arheologa, etnologa i dokumentariste/arhiviste kako je gore u tekstu navedeno.

Neophodno je izvršiti i prikupljanje pisane kulturno-historijske zaostavštine tešanjskog kraja koja bi se čuvala u Općoj biblioteci Tešanj, čime bi bila obogaćena ponuda za naučno istraživačke radove i kako bi se ova građa sačuvala od nestanka. I ovdje glavni problem predstavlja nedostatak stručnog kadra, u prvom redu historičara i stručnjaka za orijentalne jezike koji bi bili angažovani na tom polju.

12.7.4 Arheološka baština

Navodeći „ne postojanja zakona“ odnosilo se na one lokalitete koji se nalaze u privatnom vlasništvu. Tako da je praktično nemoguće zaštititi ili spriječiti uništavanje arheoloških lokaliteta, koji nemaju status nacionalnog spomenika tipa Eminagića konaka, Ferhad begove džamije ili Tešanjske gradine, čija je zaštita na zavidnom nivou.

S druge strane mnogi lokaliteti koji se nalaze na privatnim parcelama su uništeni poput nekropole stećaka Brusovi u naselju Oraš Planje, prilikom izgradnje privatne kuće. Potom antički lokalitet sa desne obale rijeke Usora u naselju Jelah Polje, rimskog mosta na Krndiji prilikom izgradnje benzinske pumpe itd. Uništavanje je nastalo usljed neznanja, tokom poljoprivrednih i građevinskih radova, te nedovoljne zakonske zaštite na privatnim parcelama. Ako imamo u vidu ubrzanu urbanizaciju općine Tešanj, mnogim arheološkim lokalitetima prijeti skori nestanak. Nažalost, zbog nepostojanja dovoljnog broja kadrova, prije svega arheologa u JU Muzej Tešanj, nije moguće provesti sistematičnija istraživanja kako bi se određeni lokaliteti od značaja za općinu i državu proglasili zaštićenim arheološkim lokalitetima putem federalnog zavoda, jer je Zeničko-dobojski kanton jedan od rijetkih kantona koji nema svoj matični Zavod za zaštitu kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa poput mnogi drugih kantona. Mnogi stambeno-poslovni objekti iz osmanskog i austrougarskog perioda nestručnom rekonstrukcijom su izgubili na svojoj izvornosti upotrebom savremenih materijala i ugradnjom PVC prozora i vrata. Mnoge stare kaldrme i

drumovi poput Starog drumca koji je spajao Posavinu sa unutrašnjim dijelovima Bosne a koji je vodio od Matuzića-Lepenice-Trepča-Jablanice-Novog Šehera je uništen „revitalizacijom“ jer nisu obavljena zaštitna istraživanja tako da danas praktično i ne postoje tragovi tog nekadašnjeg antičkog drumca.

12.7.5 Pisana baština

Što se tiče zaštite ovog značajnog pisanog kulturno-historijskog naslijeđa, također mu prijete nestanak jer je Zeničko-dobojski kanton pa tako i općina Tešanj nedovoljno pokrivena sistemom izuzimanja arhivske građe od značaja ne samo za općinu već i za cjelokupnu državu. Ova nepokrivenost je nastala zbog toga što ne postoji matični kantonalni arhiv Zeničko-dobojskog kantona koji bi se brinuo o izuzimaju, donošenju Liste kategorija registraturne i arhivske građe – koja onemogućava uništavanje bitnih dokumenata, te o njihovom trajnom čuvanju i korištenju u naučno-istraživačke svrhe. Ovaj problem je samim tim veći što je praktično obustavljeno ionako simbolično preuzimanje građe od strane Kantonalnog arhiva u Travniku. Naime, novosagrađene zgrade koje su predviđene za smještaj arhivske građe, sagrađene su na zemljištu koje pripada katoličkoj crkvi, te je zbog toga pokrenuta tužba. Općina Tešanj bi trebala pokrenuti inicijativu za osnivanjem međugradskog arhiva (za više općina), kako bi zaštitila i prikupila građu koja bi trebala ostati kao svjedočanstvo za buduća pokoljenja.

IV.1.12.8 Uticaj lokalne ekonomije na životnu sredinu

Područje općine Tešanj i okolinu karakterizira disperzirana i heterogena privredna struktura sa poduzećima čija veličina nije prenaglašena i nije neproporcionalna prema ostatku privrede (nemamo sindrom "velikih sistema" poput Maglaja, Zavidovića, Zenice).

Na području općine Tešanj prema zvaničnim statističkim podacima na kraju 2015. godine registrirano je ukupno 2.184 privrednih subjekata. U ukupnom broju privrednih subjekata, pravna lica čine 872, dijelovi pravnih lica 468 dok na području Općine ima registrovanih 844 obrta.

U strukturi pravnih lica dominira oblast trgovine na veliko i malo sa 28,3 % učešća u ukupnom broju pravnih lica, sa 17,6 % učestvuje prerađivačka industrija, 14,9 % čine ostale uslužne djelatnosti itd.

U strukturi dijelova pravnih lica registriranih na području Općine dominira oblast trgovine koja čini 49,5 % ukupnog broja dijelova pravnih lica, ostale uslužne djelatnosti čine 8,6 % a finansijske usluge i osiguranje čine 8,2 %.

U strukturi obrta dominira takođe oblast trgovine sa 29,6 % i prerađivačke industrije sa 16,1 %.

Stalni trend rasta registriranih privrednih subjekata na području Općine Tešanj evidentan je od 2010. godine. Naime, 2010. godine na području Općine Tešanj bilo je registrirano ukupno 1975 privrednih subjekata i to: 701 pravno lice, 327 dijelova pravnih lica i 947 obrta, dok je na kraju 2015. godine taj broj povećan na 2.184, a prema nezvaničnim podacima u martu 2017. godine taj broj iznosi 2.318 privrednih subjekata i to: 916 pravnih lica, 504 dijelova pravnih lica i 898 obrta.

12.8.1 Prerada drveta

Prerada drveta je oslonjena na domaću vlastitu sirovinu koja daje ovom sektoru dobre potencijalne mogućnosti razvoja. Međutim, primarnu ulogu imaju preduzeća sa nižom fazom prerade tj. pilane, gdje se stvaraju velike količine drvnog otpada. Mada još uvijek ne postoji cjelovit koncept iskorištenja svih korisnih otpadaka, sve češće i u većem broju postoje primjeri da se otpad koristi kao energent za vlastite potrebe ili za proizvodnju peleta i briketa. Potrebno je inovirati postojeće tehnologije, učiniti granu energetski efikasnom, te spriječiti emisije u okoliš i pritiske na okoliš. Privredna društva iz ove djelatnosti uglavnom izvoze primarne proizvode, poluproizvode i gotove proizvode.

12.8.2 Proizvodnja proizvoda od tekstila i kože

Proizvodnja odjeće i obuće je industrijska grana koja je tradicionalno zastupljena.. Uglavnom se nude proizvodi vlastite konfekcije i tzv. „lohn“ usluge (proizvodnja odjeće za razne modne kuće uz primjenu unaprijed određenih standarda i materijala) za renomirane proizvođače u Europi, te vrši prerada kože i izrada obuće vlastitih kreacija. Pritisci na okoliš pri proizvodnji proizvoda od tekstila i kože se odnose na potrošnju energije, vode i kemikalija za tehnološke potrebe, te emisiju boja i tehnoloških otpadnih voda, produkciju otpada i emisije u zrak.

12.8.3 Prehrambeno-prerađivačka industrija

U odnosu na 1991 godinu danas je broj subjekata iz ove oblasti neuporedivo veći, a broj uposlenih u ovoj oblasti varira. Broj kooperanata, takođe je povećan a posebno je bitno istaći veliki broj domaćinstava uključenih u kooperativne odnose sa nekim od subjekata. Posebno se mogu istaći:

12.8.3.1 Proizvodnja i prerada peradi i mesa

MADI koji se bavi preradom pilećeg mesa iz godine u godinu značajno povećava proizvodne kapacitete, investira u nove pogone i nove tehnologije za preradu i organizovanu proizvodnje brojlera, te proizvoda na bazi pilećeg mesa. Ovaj subjekt posjeduje najsavremeniju industrijsku klaonicu te instaliran sistem za prečišćavanje otpadnih voda. A usljed nepostojanja spalionice animalnog otpada u BiH, trenutno isti odlaze na općinskom zemljištu shodno odluci OV koja reguliše način odlaganja animalnog otpada.

12.8.3.2 Organska proizvodnja i proizvodnja gljiva

Bio-šamp iz Tešnja sa godišnjom proizvodnjom 500 - 600 tona gljiva su po svim pokazateljima je vodeći proizvođač gljiva u Bosni i Hercegovini.

12.8.3.3 Proizvodnja u voćarstvu

Ovdje je bitno istaći rizik od uspostavljanja monokulture malina, jer se masovna pojava uspostavljanja novih zasada vrši neplanski, bez dovoljne i odgovarajuće edukacije i kontrole, što može dovesti do višestrukih posljedica: osjetljivost proizvodnje na fluktuacije tržišta, nekontrolisano krčenje šume radi uspostave novih nasada, upotreba pesticida i sl. Pri tome naglu ekspanziju te djelatnosti ne prati proporcionalan razvoj stočarstva, čime se tlo degradira upotrebom vještačkog umjesto organskog đubriva.

12.8.4 Odobrene koncesije

Zbog svog uticaja na ekološke aspekte u ovoj analizi obrađeni su koncesioni ugovori/prava koja su data na području općine Tešanj

Tabela 70. Pregled koncesionih ugovora na području općine Tešanj 2017. godine

Pregled potpisanih koncesionih ugovora	Naziv koncesionara	Vrsta koncesije	Datum potp. ugovora o koncesiji	Trajanje koncesije
1.	„CELVIK-KISELJAK“ d.o.o. Tešanj	Crpljenje mineralne vode	06.06.2003	30 godina
2.	„PRIRODNI KISELJAK PRINCESS“ d.o.o. Tešanj	Crpljenje mineralne vode	02.06.2003	30 godina
3.	„TEŠANJSKA VRELA“ d.o.o. Tešanj	Crpljenje mineralne vode	08.03.2004	30 godina
4.	„ZEMA“ d.o.o. Tešanj	Crpljenje mineralne vode	08.03.2004	30 godina
5.	„IRIŠKIĆ“ d.o.o. Tešanj	Crpljenje prirodne vode	19.11.2004	30 godina
6.	„VIN-MIS“ d.o.o. Jelah Tešanj	Crpljenje prirodne vode	30.06.2005	30 godina
7.	Jašarević kop Tešanj	Istraživanje i eksploatacija krečnjaka	15.09.2006	-

12.8.5 Registar zagađivača zraka, vode i zemlje na području općine Tešanj

Tabela 71. Pregled zagađivača zraka, vode i zemlje na području općine Tešanj 2017. godine

Zagađivač	Zrak	Voda	Zemlja	Napomena
AZ-EN PETROL d.o.o.			Z	ishlapljivost, gorivo
BELIF d.o.o.	ZR	V	Z	ishlapljivost, gorivo
FAGAT PETROL d.o.o.	ZR	V	Z	ishlapljivost, gorivo
HIFA OKTAN doo	ZR	V	Z	ishlapljivost, gorivo
KOSOVČIĆ KOMERC d.o.o.	ZR	V	Z	ishlapljivost, gorivo
ISTRA BENZ PLINI d.o.o.	ZR	V	Z	ishlapljivost, gorivo
ĆEMAN ENERGOPROM d.o.o.	ZR	V	Z	ishlapljivost, gorivo
ENERGOPETROL d.d. BS Jelah	ZR	V	Z	ishlapljivost, gorivo
PETROL BH OIL COMPANY d.o.o.	ZR	V	Z	ishlapljivost, gorivo

BRKIĆ-BENZ d.o.o.	ZR	V	Z	ishlapljivost, gorivo
GAS PETROL d.o.o.	ZR	V	Z	ishlapljivost, gorivo
HIFA d.o.o.	ZR	V	Z	ishlapljivost, gorivo
HIFA OIL d.o.o.	ZR	V	Z	ishlapljivost, gorivo
HIFA BENZ d.o.o.	ZR	V	Z	ishlapljivost, gorivo
HIFA OKTAN d.o.o.	ZR	V	Z	ishlapljivost, gorivo
HIFA TANK d.o.o.	ZR	V	Z	ishlapljivost, gorivo
BOH-PETROL d.o.o.	ZR	V	Z	ishlapljivost, gorivo
NESTRO PETROL A.D. Banjaluka	ZR	V	Z	ishlapljivost, gorivo
MADI	ZR	V	Z	animalni otpad/krv
FAD d.d.-proizvodnja auto dijelova		V	Z	emulzija i ulja
MANN+HUMMEL BA d.d.Tešanj		V	Z	emulzije i ulja
POBJEDA d.d.		V	Z	emulzije i ulja
TOPLANA d.d. Tešanj	ZR			polutanti sagorjevanja
JP "RAD" d.o.o.		V	Z	deponija
ENKER d.d.		V	Z	emulzije ulja, pare
NAPREDAK d.d.	ZR			lično grijanje
DRVOPROIZVODI d.o.o.		V	Z	
KOTEKS d.o.o.	ZR	V		lično grijanje, prerada kože
METALSKOP doo		V	Z	
SALKIĆ d.o.o.		V	Z	lakirnica
ARTISAN d.o.o.	ZR	V		lično grijanje, lakirnica
ŽICA d.o.o.			Z	lakirnica
AS-NORD d.o.o.-auto servis		V		ulja i maziva
ASVAL d.o.o.-proizvodnja autodjelova		V		emulzije i ulja
AUTO GOLDI d.o.o.		V	Z	lakirnica
UNO d.o.o AUTO KUĆA		V	Z	lakirnica
"SOLO" d.o.o		V	Z	emulzije i ulja
BARIŠIĆ d.o.o.-društvo za održavanje i promet vozila		V	Z	emulzije i ulja
BESSING d.o.o.-automehaničarska radnja		V	Z	emulzije i ulja
CRNI VRH d.o.o.		V	Z	emulzije i ulja
EKO HARI M d.o.o.		V	Z	otpad
EKO SERVIS d.o.o.			Z	emulzije i ulja, otpad
HIDRAULIK NUMIĆ d.o.o.-auto hidraulika		V	Z	emulzije i ulja
HIDRORING d.o.o.		V	Z	emulzije i ulja
ILMA d.o.o.		V	Z	autootpad, ulja, maziva
INTER d.o.o.		V		betonara
INŽINJERING 1 d.o.o.		V		betonara
KALIM d.o.o.		V		emulzije
AUTO CENTAR KANTIĆ d.o.o.		V	Z	ulja,maziva,lakirnica
KOALA PAINTINES d.o.o.-proizvodnja figurica		V	Z	boje i lakovi
KRULE d.o.o.		V		emulzije i ulja
MIKRON d.o.o.		V	Z	ulja i maziva
NASTRO d.o.o.	ZR	V	Z	goriva

NER TOURS d.o.o.		V		vlastita autopraonica
JP ELEKTROPRIVREDA BIH-PJ TEŠANJ		V	Z	piralen, ulja za trafo
PSC JELAH d.o.o.		V		emulzije i ulja
SILK TRADE d.o.o.	ZR			lično grijanje
SKOPLJAK MONT d.o.o.				emulzije i ulja
ŠKOLJIĆ auto centar d.o.o.		V		emulzije i ulja
NORD ENT d.o.o. Proizvodnja masivnog namještaja	ZR	V	Z	vlastito grijanje, lakirnica
VETERINARSKA STANICA		V	Z	medicinski otpad
SSAM PLAST d.o.o.		V	Z	emulzije i ulja
EAST INOX d.o.o.		V		emulzije i ulja
ST PLIN d.o.o. Tešanj	ZR			gasovi
APOTEKA VITAFARM Jelah-Tešanj		V		medicinski otpad
USORA-TURS d.o.o. Tešanj		V		vlastita praona
ALDA-LAB med.biohem.laboratorij		V	Z	medicinski otpad
STOMATOLOŠKA ORDINACIJA-DENTAL SMILE		V	Z	medicinski otpad
DELFARM d.o.o. Apoteka		V	Z	medicinski otpad
MEDIFARM-APOTEKA		V	Z	medicinski otpad
"MEDIFARM" d.o.o. -apoteka		V	Z	medicinski otpad
"MINTHFARM" apoteka		V	Z	medicinski otpad
"JELAHPHARM" apoteka		V	Z	medicinski otpad
"TEFARM" d.o.o. Apoteka Tešanj		V	Z	medicinski otpad
"DOM ZDRAVLA SA POLIKLINIKOM"-hitna		V	Z	medicinski otpad
"IZUDIN MULABEĆIROVIĆ-IZO" dom zdravlja-JELAH		V	Z	medicinski otpad
OPĆA BOLNICA TEŠANJ		V	Z	medicinski otpad
"MEDICUS" POLIKLINIKA		V	Z	medicinski otpad
STOMATOLOŠKA ORDINACIJA			Z	medicinski otpad
STOMATOLOŠKA ORDINACIJA			Z	medicinski otpad
HERBAFARM d.o.o.			Z	medicinski otpad
FEMAX SZR-obrađa metala		V	Z	emulzije i ulja
ĆEMAN SZR-automehaničarska radnja		V	Z	emulzije i ulja
KUMBARIĆ SZR-autolimar		V	Z	boje i lakovi
MESNICA ALIĆ SZR			Z	biološki otpad
MESNICA AVDIĆ SZR			Z	biološki otpad
MESNICA SZR			Z	biološki otpad
MESNICA SZR			Z	biološki otpad
MESNICA STR			Z	biološki otpad
METALO MEHANIKA SZR		V	Z	emulzije i ulja
SIVIĆ auto servis SZR		V	Z	emulzije i ulja
STOLARIJA JAŠAR SZR		V	Z	lakirnica
VULKANIZER I AUTOPRAONA SZR		V	Z	emulzije i ulja
VULKANIZERSKO-MEHANIČARSKA RADNJA		V	Z	emulzije i ulja
VULKO ŠPUR SZR-automehaničarska radnja		V	Z	emulzije i ulja
ZUPČANIK SZR		V	Z	emulzije i ulja

ROTO SZR		V	Z	emulzije i ulja
SZR SIKE -metaloprerada		V	Z	Emulzije i ulja
LIMAN autopraonica		V	Z	Emulzije i ulja
domaćinstva	ZR	V	Z	dim, kanalizacija
saobraćaj	ZR	V	Z	polutanti sagorjevanja

12.8.5 Identifikacija problema

Na osnovu navedenih indikatora stanja u oblasti industrije, energetike i rudarstva može se konstatovati da su osnovni okolinski problemi vezani za ove privredne grane sljedeći:

- nedovoljna finansijska ulaganja u zaštitu okoliša,
- korištenje energenata neadekvatnog kvaliteta,
- visoka potreba za industrijskom vodom i neracionalna potrošnja vode za tehnološke potrebe,
- ispuštanje neprečišćenih tehnoloških otpadnih voda i otpadnih tekućina u vodotoke,
- visoki pritisci na kvalitet zraka i vode, a preko njih i na zemljište na širem prostoru u okolini industrijskih objekata,
- nezadovoljavajuća tehnološka disciplina i educiranost zaposlenika,
- neadekvatna zakonska regulativa i nedovoljna inspeksijska kontrola,
- korištenje kemijskih sredstava za tehnološke potrebe i onečišćivanje okoliša,
- nenadležnost lokalne zajednice za velike privredne subjekte (koji su u nadležnosti Federacije),
- neusklađenost propisa o zaštiti okoline sa EU normativima i
- nedovoljna primjena savremenih tehnologija i dobrih svjetskih praksi – iskustava u proizvodnim kompanijama, posebno u tehnologijama koje zagađuju okolinu (BAT).

U oblasti energetike evidentna je slaba pokrivenost urbanih područja ZDK mrežom daljinskog grijanja, koriste se dominantno okolinski nepodobna goriva, a nema systemske kontrole i nadzora provedbe propisa kod nabavke goriva. Isto tako, evidentno je neracionalno korištenje energije i neadekvatno upravljanje otpadom, zbog čega energetika ima snažne pritiske na okoliš.

12.8.6 Zaključci i prijedlozi

- iznalaženje i primjena stimulativnih mjera za zamjenu zastarjelih, neekonomičnih i zagađujućih tehnologija sa čistijim tehnologijama (BAT),
- integriranje mjera zaštite okoliša u sistem upravljanja kompanijom / privrednim društvom,
- uspostavljanje jedinstvenog informacionog sistema i baze podataka svih privrednih subjekata
- redovni monitoring emisija i uredno vođenje evidencije,
- organizovanja berze otpada u svrhu ponovne upotrebe i recikliranja korisnih komponenti,

- normativno urediti obavezu poslodavaca, koji u procesu proizvodnje zagađuju okolinu, o periodičnoj obuci zaposlenika u cilju jačanja svijesti o zaštiti okoline,
- normativno urediti i u budžetu predvidjeti sredstva za programe podizanja svijesti građana o zaštiti životne sredine,
- efikasniji inspekcijski nadzor

IV.1.12.9 Uticaj životne sredine na javno zdravlje

Danas su najveći izazovi za zdravlje ljudi zagađen vazduh, voda, zemljište, nepravilno odlaganje komunalnog i opasnog otpada, pesticidi, radiološka kontaminacija, UV zračenje, buka, globalna promjena klime itd.

12.9.1 Voda

Opće higijenske mjere i sanitacija kao i snabdijevanje sigurnom pitkom vodom, uz vakcinisanje, najzaslužnije je da povećanje očekivanog trajanja života. Ekonomski razvoj, rast populacije, te klimatske promjene, dovode do opterećenja prirodnih zaliha vode. Dnevna potreba za vodom po osobi iznosi 20-50l vode.

- 6 % ukupnog mortaliteta u svijetu je od zaraznih bolesti koje se šire putem vode. Posebno su osjetljiva djeca, i dojenčad.
- Posebna prijetnja za čistoću i sigurnost vode su ljudske aktivnost (industrija i poljoprivreda)
- Zbog masovnosti posljedica najznačajnija su mikrobiološka zagađenja vode (hidrične epidemije), za mikrobiološku sigurnost vode još uvijek velikog javnog i zdravstvenog značaja, je hlorisanje vode za piće.
- Povezanost nekih tvari u vodi i hroničnih nezaraznih bolesti (Hemijski elementi radioaktivnost)
- Njihovo porijeklo je geološko ili sekundarno onečišćenje (industrija, poljoprivreda, komunalna djelatnost, energetika, kao i onečišćenje nastalo usljed otpuštanja određenih spojeva iz vodovodnih instalacija te njihovim nastankom usljed procesa kondicioniranja vode za piće.
- Sve je povezano sa: karcinom jetre i mokraćnog mjehura, brojne kožne i neurološke smetnje, povišeni tlak
- Čak se i tvrdoća vode dovodi u vezu s KV bolestima
- Nus produkti hlorisanja vode mogu štetno uticati na zdravlje

12.9.2 Hrana

Količina i kvalitet hrane dovode do pothranjenosti ili gojaznosti. Rizični činioci povezani s hranom su: mikroorganizmi i štetna hemijska jedinjenja.

- Mikroorganizmi: epidemije, bolesti probavnog sistema, (Salmonela sp., Staphylococcus aureus, Clostridium, Trichinella spiralis, E.Coli, te neki paraziti)
- Materije štetne po zdravlje u namirnicama uključuju:
 1. prirodne toksine (toksini biljaka, gljiva bakterija, kao i histamin (odgovaran za neadekvatno skladištenje ribe i ribljih proizvoda
 2. Štetne materije (teški metali, Olovo, Arsen, Živa, Rezidue pesticida) koji se lahko ugrađuju u biljke
- U namirnicama, posebno životinjskog porijekla: lijekovi, aditivi, konzervansi, pojačivači, boje okusa i mirisa,
- GMO su potencijalni rizik za zdravlje- moguća toksičnost, alergičnost, nestabilnost umetnutog gena, i nepredvidive posljedice interakcije „novog gena“ s ostalim.

12.9.3 Buka

Osobito značajna izloženost u naseljima tzv.komunalna buka

- Svakodnevna i cijelo životna
- Najznačajniji izvor buke- ulični saobraćaj
- Izloženost buci izaziva blagi poremećaj mentalnog zdravlja, smanjenje pažnje, kao i socijalna adaptacija u školi, oštećenje kognitivnih funkcija kod djece, povećanje KV pritiska i KV bolesti

12.9.4 Otpadne vode

- Odvod i čišćenje otpadnih voda izgradnjom kanalizacionog sistema, jedno je od najznačajnijih tekovina savremenog razvoja
- Opasnosti su vezane uz dospijevanje štetnih materija iz komunalne industrijske i poljoprivredne djelatnosti, kao i mogućnost zagađenja izvora pike vode
- Otpadne vode sadrže: pesticide, deterdžente, poluhlorisani bifenil, policiklični aromatski ugljikovodonici, teški metali, lijekovi, hormoni radioaktivna jedinjenja, i tzv. Endokrini disruptori, materije koje imitiraju funkciju pojedinih hormona- značajan su sastojak ljudskih otpadnih voda (dovode se u vezu s nekim vrstama karcinoma kod ljudi)

12.9.5 Čvrsti otpad

- Neadekvatno zbrinjavanje je jedan od najznačajnih izvora zagađenja podzemnih voda,
- Čvrsti otpad dospijeva i u površinske vode, ulazi u zemljište, širi se vazduhom, i na kraju dospijeva i u ljudski organizam.
- Posebnu opasnost predstavljaju divlje deponije; bez prethodne pripreme terena i propisanih sanitarno- tehničkih mjera.
- One su idealne za širenje zaraznih bolesti; povećavaju rizik od različitih vrsta karcinoma, poremećaj imuniteta, i disfunkciju bubrega i jetre, bolesti pluća i razna neurološka i respiratorna oboljenja. Uz to treba istaći i znatan broj povređivanja radnika, ali i djece koja se igraju na takvim mjestima.

12.9.6 Zemljište

- Zagađenja hemijskim supstancama (industrija, poljoprivreda, saobraćaj, komunalni sistem)
- Aktuelno je zagađenje vezano uz ratna zbivanja na određenom području (zaostale minsko- eksplozivne naprave, koje predstavljaju značajan javno-zdravstveni problem prouzrokujući teške povrede, invalidnost, i smrtno stradavanje.
- Značajna je izloženost hemijskim i radioaktivnim sastojcima zaostale municije
- Nepoznato je u kolikoj mjeri zaostala municija sa osiromašenim Uranijumom utiče na zdravlje lokalnog stanovništva?

12.9.7 Globalna promjena klime

- Može dovesti do povećanja učestalosti prirodnih katastrofa velikih ljudskih žrtava i materijalnih šteta
- Njihova negativna posljedica može biti i indirektna (Proizvodnja hrane, dostupnost pitke vode, pothranjenost, epidemije zaraznih bolesti), produbljanje socijalne i ekonomske nejednakosti
- Nužno slijediti koncept tzv. održivog razvoja (razvoj koji zadovoljava potrebe ljudi bez ugrožavanja zdravlja budućih generacija)
- Odgovornost zdravstvenih profesionalaca, ali i svakog stanovnika

IV.1.12.10 Mjere za unapređenje energetske efikasnosti

U općini Tešanj nije izrađena baza podataka o energetskej efikasnosti niti donesen plan upravljanja energijom. Postoje pojedinačni projekti energetske efikasnosti (Opća bolnica) koji se koriste kao prilike ali je potrebno ovu oblast unaprijediti. Obzirom na

značaj ovog pitanja, u periodu 2018-2022 biće potrebno snimiti stanje u ovoj oblasti, donijeti Plan energetske efikasnosti i mjere, te pratiti realizaciju.

IV.1.13.Procjena rizika od prirodnih nesreća

IV.1.13.1 Poplave

Uzroci koji mogu dovesti do plavljenja poljoprivrednog zemljišta ogledaju se u kratkotrajnim obilnim kišnim padavinama i stvaranju bujičnih voda, kao i dugotrajnim padavinama koje uzrokuju pojavu površinskih voda i laganijeg izlivanja vodotoka na cijelom području općine. Pored toga kada se doda nedovoljna uređenost obala i korita rijeka i potoka, nedovoljno uređena odvodnja površinskih voda, kao i niz drugih uticaja (izgradnja nepropisnih mostića, podzida i neuređena sadnja drveća u koritima i sl.) može se konstatovati da sve navedeno može biti uzrokom plavljenja, što se i događalo proteklih godina.

Poplave na području općine se javljaju periodično kroz cijelu godinu, a posljednje (2007., 2009., 2010. i 2014. godine) dogodile su se u mjesecu maju, junu i julu. Navedene poplave pričinile su višemilionske materijalne štete i posljednjih godina prema obimu djelovanja i štetama, predstavljaju realnu opasnost i u narednom periodu. Na sreću ljudskih žrtava nije bilo.

Područja koja su izložena poplavama su područja pored korita rijeke Tešanjke kroz gradsko središte, naseljeno mjesto Bukva, Medakovo, Novo Selo, Tešanjku, pored korita Trebačke rijeke u naseljenim mjestima Jablanica, Karadaglije i Trepče, zatim pored korita Mekiškog potoka u naseljenom mjestu Mekiš i Dobropolje i pored korita rijeke Radušice u naseljenom mjestu Vukovo i Rosulje. Rijeka Usora na zapadnom dijelu općine u naseljenom mjestu Kalošević, kao i u Jelahu i dijelu naseljenog mjesta Tešanjka i Kraševo periodično uzrokuje poplavu. Rijeđe je zabilježeno plavljenje područja općine Tešanj pored rijeke Bosne u Šijama, ali poplave iz 2014. godine ukazuju da je ovo područje itekako podložno plavljenju, i obzirom da se radi o naseljenom mjestu bivaju ugroženi ljudski životi i prouzrokovana velika materijalna šteta.

Od poplava navedenih rijeka sve veću opasnost predstavlja plavljenje industrijskih zona koje su u fazi širenja, kao i objekata manjih preduzeća koji su u većini slučajeva raspoređeni u ravničarskim dijelovima ili pored rijeka, naročito u Bukvi i Rosuljama, što uzrokuje znatne direktne, a svakako i indirektne štete po ova preduzeća i općinu uopće. U svemu tome, štete nastaju i na stambenim i drugim objektima, mostovima, putnoj infrastrukturi, elektro vodovima i objektima i, kao i na usjevima.

Generalno se može reći da su poplave i bujice dosta česte nepogode na području općine Tešanj i koje konstantno nanose velike materijalne štete i na osnovu učestalosti za očekivati je njihovo pojavljivanje i u narednom periodu.

IV.1.13.2 Klizišta i odroni

Geološki sastav zemljišta na području općine je takav, da je na cijelom području općine evidentiran veliki broj klizišta, odrona i slijeganja zemljišta, naročito za vrijeme poplava 2014. godine, kada je usljed zasićenosti zemljišta vodom došlo do ekspanzije postojećih i pojave novih klizišta. U Katastru klizišta registrovano je 285 klizišta. Prema evidentiranih podacima u registru klizišta površina općine Tešanj koja je zahvaćena klizištima iznosi 1.092.097 m², od toga na livade otpada 643.540 m², na šume 16.310 m², dok ostala površina od 432.247 m² pripada ostalim zemljišnim površinama. Veći broj klizišta zahvata široka područja većinom poljoprivrednog zemljišta. I pored oštećenja zemljišta, klizišta i odroni ugrožavaju i oštećuju stambene objekte, putnu, vodovodnu, električnu i telefonsku infrastrukturu.

Klizanje i odronjavanje zemljišta javlja se uglavnom u brdskim područjima. Ove pojave su najizraženije na području mjesnih zajednica Raduša, Tešanj, Mekiš-Dobropolje, Jablanica, Karadaglije, Trepče, Šije, Medakovo, Tešanjka, Džemilić i Orašje Planje. Klizišta su evidentirana i u preostalim mjesnim zajednicama, ali u znatno manjoj mjeri. Karakteristično je da se klizišta i odroni zemljišta inteziviraju u vrijeme dugotrajnih i obilnih padavina, a čest uzrok je i ljudski faktor (nekontrolisana gradnja objekata bez prethodnog geomehaničkog ispitivanja zemljišta), što sve prouzrokuje velike štete na saobraćajnicama, poslovnim i individualnim stambenim objektima i ukupnoj infrastrukturi.

Obzirom na učestalost izrazito suhih perioda, a zatim obilnijih padavina, i uzimajući u obzir postojeću površinu zahvaćenu klizištima i moguću ranjivu površinu pored istih, za očekivati je da se klizišta javljaju i u narednom periodu.

IV.1.13.3 Požari

Sa aspekta požarne osjetljivosti i zaštite od požara, područje općine karakteriše postojanje većih šumskih kompleksa, manjih površina pod usjevima, kao i razvijena i raznovrsna industrijska i zanatska djelatnost i velika gustina objekata u svim naseljima na području općine.

Šumski kompleksi su osjetljivi na požare, jer se koriste i kao mjesta za odmor-izletišta, a požarnoj osjetljivosti doprinose i visoke temperature zraka koje vladaju u ljetnim mjesecima. To su šumska područja u mjesnim zajednicama Mrkotić, Orašje Planje, Džemilić Planje, Raduša, Dobropolje-Mekiš i dijelom Karadaglije. Pojava šumskih požara je evidentna tokom proljetnih i ljetnih mjeseci.

Karakteristika industrijske i zanatske djelatnosti je velika raznovrsnost: drvna industrija, tekstilna, kožna, grafička, prerada i galvanizacija plastičnih masa u kojima se koriste velike količine zapaljivih materija. Sve ovo, uz naftne i plinske terminale, veliki broj benzinskih pumpi i pogona za preradu drveta i plastičnih masa, tekstilne i kožne industrije predstavlja visok požarni rizik. Poseban rizik predstavljaju industrijske zone u Jelahu, Bukvi i Rosuljama, kao i trgovački centri. U posljednjih 10 godina jedini veći požar na industrijskim objektima se desio na objektu preduzeća

Sendy d.o.o u Kraševu sa velikom materijalnom štetom. Pojava ovih požara je moguća tokom cijele godine.

Najveća gustina stambenih objekata je u gradu Tešnju i Jelahu, ali je zbog male spratnosti objekata požarna osjetljivost manja (najveća spratnost – P+4 spratova u Jelahu i P+4 spratova u Tešnju). Takođe, požarna opasnost u gradu Tešnju dodatno je umanjena primjenom regulacionog plana grada kod izgradnje objekata i postojanjem sistema vanjske i unutrašnje hidrantske mreže u poslovnim i stambenim zgradama. Većina stambenih i industrijskih objekata na području općine građena je od čvrstih materijala (cigla, beton), a dobra mreža puteva u svim naseljenim mjestima omogućava prilaz svim objektima u slučajevima potrebe za protivpožarnim dejstvom. Većina naseljenih mjesta nema hidrantsku mrežu, što dodatno opterećuje aktivnosti gašenja požara.

Prema tome, na području općine Tešanj požarom su ugrožena ogromna materijalna dobra i velik broj ljudi koji bi se po osnovu rada ili stanovanja zatekli na požarom zahvaćenom području.

IV.1.13.4 Zemljotresi/Potresi

Potresi koji povremeno ugrožavaju pojedine dijelove zemlje, ne samo što izlažu stalnoj potencijalnoj opasnosti ljudske živote i materijalna dobra, već ugrožavaju cjelokupnu ljudsku aktivnost i njen normalan razvoj u tim područjima. Iako Seizmička karta bivše SFRJ i Studija klimatoloških, hidroloških i seizmoloških karakteristika Zeničko-dobojskog kantona izrađena od Federalnog hidrometeorološkog zavoda (2004. godina), kao i Seizmološka karta BiH pokazuju da područje općine Tešanj nije izloženo razornim potresima i da se ne očekuju veća pomjeranja u zemljinoj kori niti jači potresi. Analizom podataka o potresima koji su se dogodili u prošlosti na području Bosne i Hercegovine (od 1905.godine) vidimo da područje općine Tešanj nije bilo izloženo rušilačkim potresima.

U skladu sa navedenom Studijom na području općine Tešanj u zadnjih 100 godina nije bilo razornih potresa, tako da se ni u narednom periodu ne očekuju potresi veći od 6 stepeni MCS skale. Međutim, kako još uvijek u BiH nije moguće vršiti tačnu kratkoročnu prognozu nastanka potresa, odnosno istodobno prognozirati vrijeme, mjesto i intenzitet njegove pojave, sve navedeno treba uzeti sa rezervom. Zbog toga je neophodno osigurati efikasniju zaštitu od djelovanja potresa i spriječiti njegove rušilačke posljedice uz primjenu tehničkih propisa za projektovanje i gradnju objekata koji omogućuju da se pri realizaciji urbanističkih planova sprovede individualna zaštita svakog objekta i da se sprovedu druge direktne i preventivne mjere zaštite još pri stvaranju prostornih, osnovnih i detaljnih urbanističkih planova i projekata koji čine osnovu razvoja urbanih sredina.

IV.1.13.5 Oluja, grad, mraz

U uslovima umjereno-kontinentalne klime, koja je karakteristična za područje općine Tešanj, javljaju se intenzivna vazдушna kretanja. U takvim uslovima javljaju se nagle temperaturne promjene, olujni vjetrovi koji nanose štete usjevima, plastenicima, šumama, voćnjacima, električnoj i telefonskoj mreži, proizvodno-poslovnim i stambenim objektima i materijalnim dobrima u njima i ugrožavaju zdravlje i živote ljudi i životinja. Obično su praćeni gradom, kišom i grmljavinom., pa su stoga i dodatne štete od ovih prirodnih pojava evidentne. Olujni vjetrovi u posljednje vrijeme nisu česti, relativno kratog su trajanja i zahvataju prevashodno dijelove općine, prvenstveno doline rijeke Usore i Bosne, mada nije isključena oluja koja može zahvatiti cijelo područje općine.

Grad je skoro redovan pratilac oluja, te prouzrokuje štete na usjevima i infrastrukturi kao i oluja.

Mraz je pojavni oblik vode u vidu kristala leda koji prijanjaju uz grančice, vlasi trave, staklene i druge površine zavisno od temperature. Mraz je prirodna pojava koju prouzrokuju niske temperature u jesenim, zimskim i ranim proljetnim mjesecima te nanosi štetu na zasadima voća, povrća i plasteničkim zasadima.

Sve tri prirodne pojave se mogu javiti na cijelom području općine. Uzimajući u obzir gustinu naseljenosti, poslovne i stambene objekte, razvoj ratarstva, voćarstva i plasteničkih zasada, usljed oluje i grada mogu nastati značajne štete, što je evidentno posljednjih 10-tak godina. Najviše pogođena područja su područja Jelah polja, Jevadžija, Šija, Miljanovaca, Piljužića i Bobara.

Usljed mraza mogu biti uništeni plastenički zasadi i zasadi povrća na otvorenom, kao i uništeni i smanjeni prinosi u voćarstvu.

IV.1.13.6 Nesreće od neeksplozivnih ubojnih sredstava (NUS) i minsko-eksplozivnih sredstava (MES)

Prema Planu protivminskog djelovanja za Općinu Tešanj iz 2011. godine sumnjiva površina iznosi 3,0895 km² u kojoj se mogu naći i NUS-a i MES-a. U posljednjih 10 godina na području Općine Tešanj nije bilo minoincidenata. Rizične površine su uglavnom locirane između ratnih linija razdvajanja na granicama sa općinama Doboj i Teslić. Područje koje pripada Općini Tešanj od rijeke Usore do granice sa općinom Usora može se reći da je u potpunosti očišćeno od zaostalih minskih površina. Opasnost predstavljaju minirane površine šumskog područja od magistralnog puta u Mrkotiću, pa preko visinskih tačaka Crnog vrha do granice sa općinom Maglaj. To su područja na kojima se vrši eksploatacija šuma i lov.

Iako na području općine Tešanj do sada nije bilo nesreća od NUS-a, uzroci ranjavanja i pogibija mogu predstavljati i pojedinačna NUS-a, koja se još uvijek u manjoj količini nalaze na cijelom području općine i iz godine u godinu su lošijeg stanja. Kao posljedica mogu uslijediti smrtnost i teška ranjavanja ljudi, gubitak stočnog fonda i divljači i gubitak i oštećenje materijalno-tehničkih sredstava i opreme.

Dakle, pojedinačna NUS-a i minska polja predstavljaju konstantnu opasnost po život i zdravlje stanovništva do njihovog konačnog uklanjanja, naročito po djecu i omladinu.

IV.1.13.7 Kapacitet za zaštitu i spašavanje

Podaci o procjeni rizika od prirodnih i drugih nesreća općine Tešanj ukazuju na potrebu organizovanja efikasne i pravovremene zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća. Prema procjeni rizika potrebno je da općina, privredna društva, odnosno pravna lica i mjesne zajednice u skladu sa vlastitom procjenom ugroženosti organizuju slijedeće mjere zaštite i spašavanja:

- zaštita od poplava,
- zaštita od klizišta i odrona,
- zaštita od požara,
- zaštita od zemljotresa/potresa,
- zaštita od oluja/grada/mraza i
- zaštita od neeksplozivnih ubojnih sredstava (NUS) i minsko-eksplozivnih sredstava (MES).

Mjere zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara predstavljaju osnovni vid preventivne i neposredne zaštite od prirodnih i drugih nesreća. Cilj preduzimanja mjera zaštite i spašavanja je da se posljedice po ljude i materijalna dobra izbjegniju ili svedu na najmanju moguću mjeru. U skladu sa tim akcentom zaštite i spašavanja neophodno je usmjeriti na razvijanje kapaciteta za zaštitu i spašavanje koji se ogledaju kroz organizacijske i materijalne resurse. To se prvenstveno odnosi na organizovane strukture civilne zaštite, odnosno organizaciju, opremanje i obučavanje Općinskog štaba civilne zaštite, službi zaštite i spašavanja, povjerenika i jedinica civilne zaštite opće namjene.

Sistem civilne zaštite kroz organizovane strukture civilne zaštite broji 293 pripadnika, koji su u značajnoj mjeri obučeni i osposobljeni za izvršavanje zadataka utvrđenih u Planu zaštite i spašavanja od prirodnih i drugih nesreća.

Treba napomenuti da u svakoj prirodnoj i drugoj nesreći aktivno učestvuju i građani, kao i uposlenici privrednih subjekata na području gdje je nastala prirodna ili druga nesreća, kao i pravna lica sa kojima općina Tešanj, ZDK i Federacija redovno ugovaraju obaveze.

U skladu sa procjenom rizika neophodni organizacijski kapaciteti za zaštitu i spašavanje prema gore utvrđenim mjerama navedeni su u Planu zaštite i spašavanja Općine Tešanj od prirodnih i drugih nesreća.

Tabela 72. Uticaj potencijalnih rizika na teritoriji općine Tešanj

r. br	Reprezentativni rizici općine Tešanj	Rizici	
		Samo na teritoriji općine Tešanj	Sa potencijalnim uticajem na susjedne općine
1.	Poplave	+	+
2.	Požari	+	+
3.	Zemljotresi	+	+
4.	Bolesti stanovništva	+	+

5.	Hidrometeorološki rizici	+	+
6.	Ugrožavanje životne sredine	+	+
7.	Tehničko-tehnološke nesreće	+	+
8.	Zaštita od mina i NUS-a	+	
9.	Pojava bolesti životinja	+	+
10.	Bolesti biljaka	+	+

Tabela 73. Matrica identifikovanih rizika za općinu Tešanj

Vjerovatnoća	Vrlo visoka vjerovatn (5)					
	Visoka vjerovatn(4)	Zaštita od mina i NUS	Hidrometeor rizici	Bolesti stanovn Bolesti biljaka	Poplave	
	Prosječ. vjerovat (3)			Tehn-tehnol nesreće, bolesti životinja	Ugrožavanje životne sredine	
	Niska vjerovat (2)				Požari	
	Vrlo niska vjerovat (1)				Zemljotresi	
		Beznačajno (1)	Manja šteta (2)	Ozbiljno (3)	Vrlo ozbiljno (4)	Kritično (5)
Posljedice						

Legenda

	Vrlo visok rizik		Visok rizik		Prosječan/ prihvatljiv rizik		Nizak rizik		Vrlo nizak rizik
---	------------------	---	-------------	---	------------------------------	---	-------------	---	------------------

IV.2. Strateško fokusiranje

IV.2.1. SWOT analiza

Na osnovu prikupljenih podataka koji prikazuju trenutno stanje u pojedinim oblastima, odnosno daju osnovu za procjenu lokalnog stanja, urađena je zaključna SWOT analiza. Snage i slabosti predstavljaju interne (unutrašnje) faktore, odnosno internu analizu koja treba da ukaže na to šta su prednosti, a šta nedostaci Općine, dok prijetnje i mogućnosti predstavljaju eksterne (spoljne) faktore, odnosno eksternu analizu koja treba da indentifikuje potencijalne prijetnje razvoju, kao i da ukaže na to šta su šanse, odnosno mogućnosti Općine. Snage i mogućnosti predstavljaju pozitivne, dok slabosti i prijetnje predstavljaju negativne faktore razvoja. Koristeći SWOT analizu u strateškom planiranju razvoja, odnosno identifikujući interne i eksterne faktore koji utiču na razvoj općine Tešanj postiže se bolje iskorištenje snaga, povećava realizacija mogućnosti, smanjuje uticaj prijetnji i otklanjanju slabosti.

SWOT analiza je rezultat zajedničkih napora općinskog razvojnog tima, partnerske grupe i uprave, kao i svih zainteresovanih građana.

Tabela xy. SWOT analiza općine Tešanj 2017

INTERNO OKRUŽENJE	
SNAGE	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none">▪ povoljne geografske, reljefne i klimatske karakteristike;▪ Dobro razvijena lokalna putna mreža na općini;▪ Prirodni resursi: mineralne vode, zemljište, vegetacija ljekovitog i drugog bilja;▪ Postojeća prostorno-planska dokumentacija i dio provedbenih planova razvoja, kao i određene površine posebne namjene;▪ Ravnomjerno raspoređeni objekti škola na području općine;▪ Relativno veliki izbor i raznovrsnost	<ul style="list-style-type: none">▪ Nepostojanje boniteta poljoprivrednog zemljišta;▪ Zaostala minska polja i NUS;▪ Koncentracija učenika na jednom mjestu (SŠC), neadekvatan objekat O.Š. "09. septembar", Medakovo;▪ Neefikasan sistem zdravstvene zaštite;▪ Mali broj stručnih trenera i veći broj istih sportskih kolektiva;▪ Nedostatak sportskih terena za određene sportove (plivanje, atletika, ...);▪ Nedostatak dovoljnih izvora finansiranja za rad sportskih klubova,▪ Nedovoljna koordinacija humanitarnih

<p>zanimanja u srednjim školama i Centar za obrazovanje odraslih;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Izgrađenost zdravstvenih objekata, bolnički kapaciteti i mreža lokalnih ambulanti, kao i kvalificiran medicinski kadar; ▪ Stalna i stabilna podrška općine u finansiranju sportskih kolektiva i značajni uspjesi u određenim granama sporta uključujući i školska sportska takmičenja; ▪ Relativno velika izdvajanja za obrazovanje, kulturu i socijalnu zaštitu na nivou općine, te institucionalna uređenost u ovim oblastima; ▪ Kulturna povijest i zaštićen dio kulturno-historijskog naslijeđa; ▪ Kontinuitet u finansiranju udruženja iz Budžeta općine i sistemsko finansiranje udruženja putem projekata; ▪ Interes građana i finansijsko učešće u realizaciji projekata; ▪ Strateški pristup u planiranju razvoja zajednice; ▪ Ostvaren kontinuitet kapitalnih ulaganja u infrastrukturu; ▪ Opća ekspanzija gradnje na većem području općine; ▪ Solidno razvijena autoindustrija, strani kapital djelimično prisutan; ▪ Raznovrsna industrija i veliki broj izvoznika sa konkurentnom radnom snagom; ▪ Velika koncentracija stanovništva – gustina naseljenosti; ▪ Jako privatno poduzetništvo i izražen interes za razvoj malih i srednjih preduzeća; ▪ Zemljišni resursi za razvoj poljoprivrede (tradicija i radna snaga); ▪ Koncentracija privrednih i servisnih usluga (banke, osiguravajuća društva, carina...) ▪ Agencija za razvoj (TRA); ▪ Formiranje novih privrednih zona; ▪ Planska rješenja u budućem koridoru 5-C; ▪ Stipendiranja studenata; ▪ Efikasna lokalna administracija; ▪ Organizacijska kultura. 	<p>organizacija i adekvatnijeg prepoznavanja socijalnih potreba stanovništva koji su izvan institucionalnog socijalnog staranja;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Ključni infrastrukturni problemi kao refleksija brzog razvoja; ▪ Uslovljenost razvoja infrastrukture na lokalnom nivou prenesenom nadležnošću i sredstvima na više nivoe vlasti; ▪ Nedovoljno finansijskih sredstava u odnosu na potrebe; ▪ Složena procedura rješavanja imovinsko-pravnih odnosa za projekte općeg interesa; ▪ Dugo vrijeme izdavanja potrebnih odobrenja za gradnju zbog složenosti procesa ▪ Neriješeno pitanje državne imovine u BiH; ▪ Usitnjenost posjeda u području poljoprivrednog zemljišta; ▪ Niska prosječna primanja zaposlenih ▪ Odliv kadrova i nizak prirodni priraštaj stanovništva; ▪ Nedostatak radne snage određenih kvalifikacija; ▪ Niska prosječna obrazovna struktura stanovništva; ▪ Socijalne potrebe koje nisu obuhvaćene Zakonom o socijalnoj zaštiti; ▪ Nedostatak prerađivačkih kapaciteta za poljoprivredne proizvode ili adekvatnog otkupa; ▪ Nelegalne poslovne aktivnosti (rad bez odobrenja, nelegalno angažovanje radnika, nelegalan promet roba i usluga); ▪ Nedovoljna iskorištenost turističkih potencijala. ▪ Nepotpunost turističke ponude; ▪ Nepotpunost u primjeni prostorno-planskih dokumenata i materijalnih propisa iz oblasti nadzora; ▪ Nizak stepen moralnih i etičkih normi ponašanja (delikvencija, narkomanija, kladionice, nasilje u porodici, neizgrađen odnos poslodavaca i radnika); ▪ Neadekvatan objekat CSR; ▪ Mali broj stručnih radnika u CSR; ▪ Položaj lokalne samouprave (zakon); ▪ Ograničeni prirodni resursi (pitka voda, šuma); ▪ Dostupnost lokacija za investiranje.
---	--

EKSTERNO OKRUŽENJE	
PRILIKE	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bolja saobraćajna povezanost – gradnja koridora 5-C; ▪ Poboljšanje hidrografske situacije: sadnja šuma, regulacija vodotoka; ▪ Bolja iskorištenost poljoprivrednog zemljišta; ▪ Stalno podizanje svijesti građana o značaju okoliša; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Neizvjesno vrijeme izgradnje koridora 5-C; ▪ Nestabilna politička situacija u BiH; ▪ Globalne klimatske promjene; ▪ Prirodne nepogode i klizišta; ▪ Stalni novi izazovi savremenog društva; ▪ Duga zakonska procedura donošenja i izmjena određenih prostorno-planskih dokumenata;

<ul style="list-style-type: none"> ▪ Veća uključenost mladih u društveni život; ▪ Kontinuirano obrazovanje odraslih; ▪ Proširenje usluga zdravstvene zaštite u zdravstvu; ▪ Prirodni resursi za banjsko liječenje i rehabilitaciju; ▪ Dalji razvoj sporta i uspostavljanje bolje sprege svih sportskih klubova; ▪ Jedinstven mehanizam izdvajanja sredstava za socijalnu zaštitu; ▪ Kulturno-historijsko naslijeđe i kulturna tradicija i kao turistički resurs; ▪ Nastaviti prenošenje javnih ovlasti na udruženja; ▪ Veći kapacitet nevladinih organizacija i dodatna edukacija; ▪ Vanjski izvori finansiranja; ▪ Povećati efikasnost upravljanja prostorom; ▪ Efikasna javna uprava; ▪ Specijalizacija privrede; ▪ Razvoj obrazovnih ustanova u skladu s potrebama privrede i mogućeg razvoja tehnoloških parkova; ▪ Podrška preduzećima u prepoznavanju i otklanjanju kriznih situacija; ▪ Saradnja sa općinama izvan BiH. ▪ Potencijal ljudi u dijaspori 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Udaljenost općine od administrativnog središta Kantona; ▪ Neefikasna i neefektivna koordinacija unutar različitih nivoa vlasti; ▪ Udaljenost kantonalne bolnice; ▪ Izostanak (su)finansiranja javnih funkcija i projekata sa viših nivoa vlasti; ▪ Svjetska ekonomska i politička dešavanja. ▪ Zagađivanje rijeke Usore ▪ Blizina entitetske linije i razvijena putna mreža (sigurnost) ▪ Porast socijalnih nejednakosti ▪ Sporost u pristupanju EU i NATO
--	--

SWOT Ekstrakt

Snage	Slabosti
<ol style="list-style-type: none"> 1. Automobilska proizvodnja (Metaloprerađivačka industrija) 2. Infrastruktura (poslovna, putna, telekomunikacije, elektro) 3. Ravnomjerna razvijenost područja 4. Lokalna investiciona sposobnost 5. Položaj u odnosu na tržišta u okruženju 6. Poduzetnost stanovništva (znanja, vjestine, poduzatnost) 7. Kulturno-historijsko naslijeđe 8. Ekološka svijest stanovništva 9. Privrženost zajednici 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ograničene slobodne površine za dugoročni razvoj 2. Visok procenat učešća niskoakumulativnih grana privrede 3. Neriješena odvodnja i prečišćavanje otpadnih voda 4. Nedovoljne količine vode postojećeg vodoizvorišta za proširenje mreže 5. Nizak prirodni prirastaj stanovništva 6. Moralne i etičke norme ponašanja ((delikvencija, narkomanija, kladionice, nasilje u porodici, neizgrađen odnos poslodavaca i radnika)
Prilike	Prijetnje
<ol style="list-style-type: none"> 1. Prolazak koridora Vc 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Politička nestabilnost BiH

2. Razvoj turističke ponude	2. Položaj lokalne samouprave (zakon)
3. Nove investicije	3. Neefikasna administracija na višim nivoima
4. Dalji razvoj civilnog društva	4. Klimatske promjene i prirodne nepogode (klizišta, poplave)
5. Regionalno povezivanje (općine u okruženju)	5. Globalna nestabilnost

VI.2.2. Strateški fokusi

Uspješnost razvoja Općine Tešanj će se mjeriti sposobnošću da se prevladaju uočene slabosti i prijetnje bržem rastu, ali isto tako i da se iskoriste razvojni potencijali koji nesumnjivo postoje. Polazeći od činjenice da postoji uspostavljena čvrsta saradnja i partnerstvo svih relevantnih aktera, te pretpostavke da će se ona dalje razvijati, predložena su sljedeća strateška i dugoročna opredjeljenja Općine Tešanj, odnosno strateški fokusi:

Strateški fokus 1. *Povećanje stope zaposlenosti baziranog na razvoju privrede i poljoprivrede kroz korištenje lokalnih resursa, izgradnji poslovnih zona, tehnološkom jačanju i povećanju angažovanja obrazovanog i stručno-osposobljenog radno aktivnog stanovništva.*

Kao što je uočeno iz socijeonomске analize, Općina Tešanj raspolaže sa značajnim potencijalima za dalji rast i razvoj. Iako zvanični podaci nezaposlenosti ukazuju na značajan broj nezaposlenih osoba zbog sistemskih slabosti, slika stvarnosti je nešto drugačija. Privrednici već sada teško dolaze do specifičnih zanimanja (neka tehnička zanimanja, zanimanja koja nemaju tradiciju na području općine Tešanj, menadžerske kompetencije). Stoga je interakcija srednjih škola i privrede, uz aktivno učešće Centra za obrazovanje odraslih prioritetno važno za obezbjeđenje adekvatne radne snage u narednim godinama. Unapređenje portfolija lokalne privrede, veće učešće visokoakumulativnih djelatnosti treba podržati tehnološkim razvojem. Nastavak izgradnje poslovne infrastrukture će ostati kontinuitet lokalnih aktivnosti, kao i unapređenje upravljanja već postojećim poslovnim zonama.

Strateški fokus 2. *Dostupnost i kvalitet pružanja javnih usluga kroz unapređenje i izgradnju društvene infrastrukture uz stalnu borbu protiv korupcije, diskriminacije i privilegija i izgradnja zdrave porodice uz ravnomjerni razvoj urbanih i ruralnih područja općine Tešanj.*

Usmjerenost na razvoj infrastrukture u ruralnim područjima (cestovne, vodovodne, ulične rasvjete) u prethodnom periodu pokazala se opravdanim u dijelu zadržavanja stanovništva u ruralnim područjima koje je danas nosilac ruralnog razvoja. Opredjeljena za uravnotežen razvoj urbanih i ruralnih područja općine Tešanj će u narednom periodu nastaviti sa osavremenjavanjem postojećeg sadržaja obrazovnih, zdravstvenih, kulturnih i sportskih institucija te učiniti dodatne napore za izgradnju nedostajućih sadržaja društvene infrastrukture primjerenih nivou razvijenosti općine u

periodu implementacije razvojne strategije. Općina Tešanj, svjesna opasnosti od korupcije, diskriminacije i privilegija te važnosti zdrave porodice, će izgrađivati društvene mehanizme usmjerene na sprječavanje korupcije, diskriminacije i privilegija te izgradnji zdrave porodice.

Strateški fokus 3. *Modernizacija postojeće i izgradnja nove javne infrastrukture, vodovoda, kanalizacije, zaštite voda i vodotoka, toplifikacije, zbrinjavanja krutog otpada, zaštite okoliša a sve u skladu sa konceptom dugoročno održivog razvoja.*

Općina Tešanj će nastaviti realizaciju započetog projekta izgradnje savremenog postrojenja za tretman otpadnih voda, izgradnje kanalizacione mreže i i vodovodne mreže uz dodatne količine vode na vodoizvoru. U isto vrijeme je potrebno započeti sa novim projektom toplifikacije urbanih područja. Zbrinjavanje čvrstog otpada će se dinamizirati i podići stepen domaćinstava koji su uključeni u prikupljanje otpada kako bi se smanjili negativni uticaji na zemlju i vodu. Nastavit će se stalni monitoring nad kvalitetom vode, zemlje i zraka i poduzimati odgovarajuće mjere za smanjenje stepena zagađenosti. Potrebno je intenzivirati aktivnosti na upravljanju energijom uključujući izradu baze podataka i donošenje plana energetske efikasnosti. Jačanje kapaciteta lokalne zajednice da odgovori na rizike od prirodnih i drugih opasnosti uključuje: izgradnju i uređenje komunalne infrastrukture, uređenje vodotoka i obaloutvrda, kao i jačanje tehničkih i kadrovskih kapaciteta Civilne zaštite i spašavanja za prevenciju.

IV.2.3. Vizija i strateški ciljevi razvoja

IV.2.3.1. Vizija

Vizija razvoja strategije predstavlja težnju, dugoročnu namjeru, pravac djelovanja i poželjno stanje u budućnosti Općine Tešanj. Osnovu vizije razvoja nalazimo u dosadašnjim razvojnim dokumentima Općine Tešanj, strateškim fokusima temeljenim na SWOT analizi, konstatovani potrebnim mjerama na radionicama ORT-a tokom procesa izrade Strategije. U tom smislu, vizija razvoja općine Tešanj 2027 se definiše kao:

Tešanj, sredina ekološke svijesti, inovativne poduzetnosti i društvene etike.

Općina Tešanj je od 2006. godine imala viziju: *Tešanj, sredina ekološke svijesti, čistoće i reda* te postigla značajan napredak na tom putu, uz dinamičan ekonomski razvoj, razvoj lokalnih institucija i učešće građana. Na tim osnovama, nova vizija treba da bude motiv i izazov za novi iskorak kako bi općina Tešanj ostala primjer dobre prakse u okvirima Bosne i Hercegovine. To podrazumijeva nastavak dosadašnjeg pristupa u području razvijanja ekološke svijesti sa projektima zaštite vodnih resursa, zraka i zemlje. Lokalna poduzetnost je prepoznatljiva snaga općine Tešanj u Bosni i Hercegovini, i dobra je osnova za iskorak ka inovativnosti u skladu sa novim okolnostima i zahtjevima okruženja. Snažna ekonomija olakšava život u

lokalnoj zajednici, ali snažna ekonomija sama po sebi ne čini zajednicu snažnom. Društvena etika koja će efirmisati ono što je ispravno i prepoznati ono što je pogrešno, koja će biti na strani slabih i nemoćnih a ne na strani bogatih i jakih, koja će osigurati da se svačije pravo poštuje daje snagu zajednici.

IV.2.3.2. Strateški ciljevi

Strateški ciljevi su ciljevi najvišeg nivoa koji utječe na sveukupni pravac razvoja zajednice i predstavljaju jasan smjer kretanja u dugoročnom razdoblju. Strateška platforma razvoja Općine Tešanj temelji se na tri strateška fokusa, koji osiguravaju sinergijske efekte između ekonomskog i društvenog razvoja (sa posebnim naglaskom na mlade) te zaštite okoliša i razvoja infrastrukture.

Na osnovu strateških fokusa, izvedeni su sljedeći strateški ciljevi razvoja:

Strateški cilj 1: Tešanj, poželjno mjesto za investicije

Definisani indikatori za mjerenje strateškog cilja uključuju:

- ~~• Obim novih investicija (u 000 KM) na području općine Tešanj veći za 10% do 2022. u odnosu na 2017.~~
- Broj poslovnih subjekata na području općine Tešanj veći za 5% do 2022. u odnosu na 2017.
- Bruto društveni proizvod veći za 5% do 2022. u odnosu na 2017.
- Rast broja uposlenih na području općine Tešanj 3,5 %/godišnje

Strateški cilj 2: Tešanj, sredina ugodnog življenja, pogodna da vrline, znanja i vještina mladih dođu do izražaja

Definisani indikatori za mjerenje strateškog cilja uključuju:

- Rast zadovoljstva građana lokalnom upravom, administrativnim uslugama i infrastrukturom.

Indikator: rast 2%/godišnje.

- „BEZ korupcije“ u svim sferama društvenog života.

Indikator: Uspostaviti listu mjerenja.

- Pozitivan učinak migracija mladih.

Indikator: Broj mladih koji ostanu ili dosele u Tešanj/Broj mladih koji napuste Tešanj >1.

Bosna i Hercegovina kao država i bosanskohercegovačko društvo prolazi velike izazove i podložno je korupciji, diskriminaciji i privilegijama ali i delikvenciji, narkomaniji, kladionicama, nasilju u porodici, nezdravom odnosu poslodavaca i radnika, drogi, alkoholu, krađi. U takvom ambijentu nema ugodnog života za stanovnike. Općina Tešanj je po mnogo čemu drugačija od prosječnog ambijenta, pa i u ovom području. Ipak, treba izgraditi društvene mehanizme koji će ova pitanja učiniti transparentnim, imati aktivnosti koji potiču sve društvene faktore na izgradnju zdravog društva, prije svega mladih. Uz to, stalna izgradnja i unapređenje materijalne infrastrukture olakšava organizaciju ukupnog života i kreira ambijent ugodnog življenja.

Strateški cilj 3: Tešanj, sredina ekološke svijesti i efikasnih mehanizama zaštite okoliša.

- Smanjenje zagađenosti vazduha, zemljišta i vode.
- Iskorištenost energije

Definisani indikatori za mjerenje strateškog cilja uključuju:

zrak: pad 2%/godišnje

voda: pad 3%/godišnje

zemlja: pad 3%/godišnje

energija: povećanje iskorištenosti energije 3%/godišnje

Globalne okolnosti u kojima živimo i način života ugrožavaju temeljne pretpostavke zdravlja ljudi i života budućih generacija. Potrebno je imati stalne aktivnosti koje vode smanjenju negativnih uticaja kako glavnog vodotoka i izvora vodosnabdijevanja na području općine Tešanj, rijeke Usore tako i drugih vodnih resursa zbrinjavanjem

otpada i izgradnjom kanalizacije. Na isti način treba spriječiti zagađenje zemljišta ali i utvrditi kakve je uticaj polutanata koji strujanjem vjetra dolaze na područje općine Tešanj. Zaustaviti negativan trend i smanjiti uticaj polutanata koji se emituju na području općine Tešanj iz raznih izvora, prije svega zagrijavanjem individualnih domaćinstva i industrijskih kapaciteta.